

Μὲ δάκρυα καὶ λυγμούς, ἀπαρηγόρητη ἡ Περσεφόνη κατεφίλησε τὸν πολυφίλητον Ἐραστήν ὅταν ἐσήμανε καὶ πάλιν ἡ μοιραία ὥρα τοῦ χωρισμοῦ ἀπὸ θρήνου, γόου καὶ ὀλοφυρμῶν τῆς λυπημένης βασιλίσσης ἀντιχοῦν τὰ βασίλεια τοῦ Ἄδου. Ὁ ὠραῖος Ἄδωνις ἔφυγε μειδιῶν ἤδη εἰς τὴν ἀναμένουσάν αὐτὸν εὐδαιμονίαν, ὁρμᾶ ταχύς πρὸς τὸν ἐπάνω κόσμον καὶ ὅλη ἡ κοιμισμένη Ζωὴ ἐντὸς τῶν στέρνων τῆς Γῆς αισθανομένη τὴν διάβασίν του, ὁρμᾶ, ἀναβλύζει εἰς τὸ φῶς ἀναγεννημένη. Ἀπὸ τῶν οὐρανίων δωμάτων κατήλθεν ἤδη ἐξαισία ἡ Ἀφροδίτη εἰς τὴν στολιτῆρην γῆν ἀναμένουσα ἐν ἡδυπαθείᾳ τὸν πολυφίλητον Ἐραστήν, ἐνφ' οἱ πόθοι τῆς περιζώνουν μὲ ἰώδη στέφανον τὸ γλυκύτατον πῦρ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ ὅλα τὰ ἄνθη ἀνοίγουν ἵνα ἴδουν τὸ θεῖον Ἄνθος.

Ἐκ νέου τὸ θεῖον Κάλλος συναντᾶται αἱ φορτωμένοι πόθων καρδίαι τῶν προσκλίνουν, ἀνοίγονται τὰ χεῖλη, ἐνοῦνται καὶ μαζύ τῶν ἀνοίγουν ὅλα τὰ ἄνθη εἰς τὴν μαγευμένην γῆν τῶν θεῶν ὁ Ἄδωνις καὶ ἡ Ἀφροδίτη περνοῦν τὴν ὥραν τοῦ ἔρωτος, καὶ τὰ δάση ποῦ στεφανόνονται ἀπὸ τοῦς γελῶντας οὐρανοῦς λαμπροστολισμένα ὡς νυμφικαὶ παστάδες, βλέπουν διερχόμενον ἐκ νέου τὸ θεῖον ζεῦγος, τὸ χαρίζον τὴν χαράν, καὶ διὰ τῶν ἀβροτέρων ἀνθέων, τῶν γλυκυτέρων ἀνέμων καὶ ἁσμάτων ὑμνοῦν ὅλην τὴν ἐορτάζουσαν γῆν. Ὅλα λησιμονοῦνται, προσκλίνουν, φιλοῦνται καὶ μόνον ἐν ἄσμα, περπαθέστερον ὄλων, ἀναβλύζον ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν, ἡ ὁποία αισθάνεται καὶ τὴν λύπην τῆς Περσεφόνης προαισθάνεται καὶ τοὺς θρήνους τῆς Ἀφροδίτης, λέγει: ὅ,τι γελᾷ θά κλαίη, ὅ,τι χαιρεται θά πονῆ, ὅ,τι γεννᾶται θά ἀποθάνη διὰ νὰ ἀναγεννηθῆ πάλιν εἰς τὸ φῶς καὶ τὴν χαράν.

Ο ΓΕΡΟΣ ΤΟΥ ΜΟΡΙΑ

Δέν υπήρξε παμπλοπονησιακή μόνον ή πανή-
γυρις των αποκαλυπτηρίων του ανδριάντος
του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη ή τελεσθείσα τῆ 23
'Απριλίου ἐν Ναυπλίῳ, ἀλλὰ μετὰ των κατ' αὐ-
τὴν παραστάτων ἐν τῆ πρώτῃ πρωτεύουσῃ τῆς
ἀπελευθερωθείσης Ἑλλάδος συνώρτασε τὸ ἔθνος
ὅλον, προσφέρον ὀφειλόμενον φόρον εὐγνωμοσύνης
πρὸς ἕνα τῶν κυριωτάτων δημιουργῶν τῆς νέας
τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας.

Ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης ἀληθῶς δὲν ἐξέχει
μόνον ἐν αὐτῷ τῷ ἀγῶνι μετὰ τῶν συναγωνι-
στῶν ἐπὶ ἀνδραγαθίᾳ, στρατηγικῆ δεξιότητι καὶ
πατριωτικῆ συνέσει, ἀλλ' ἔχει καὶ τοῦτο τὸ
ιδιᾶζον, ὅτι εἴπερ τις καὶ ἄλλος δικαιούται νὰ
ταχθῆ εἰς τοὺς ὀλίγους ἐκείνους, ὧν ὁ οἶκος
ὅλος διὰ μακροτάτων ὑπηρετήσε τὴν πατρίδα
καὶ ἐν τοῖς χρόνοις τῆς πικρᾶς δουλείας. Συν-
δέονται δὲ κατὰ ταῦτα δι' αὐτοῦ αἱ λαμπραὶ
ἡμέραι τοῦ ἱεροῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνος πρὸς
τὴν φιλοπατρίαν καὶ τὸν ἥρωισμὸν γενεῶν ὅλων
ἐργασθειῶν ἐν μέσῳ μυρίων δεινῶν καὶ μετ' ἐθε-
λοθυσίας καθαιμαχθειῶν ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ιδέας
ἐν τοῖς βαρυστόμοις χρόνοις καθ' οὓς ἐστέναζε τὸ
ἔθνος δούλον. Ἡ ἥρωστόκος μήτηρ τοῦ Γέρου
τοῦ Μοριά διηγείτο, ὅτι ἀπὸ τοῦ ἔτους 1762,
καθ' ὃ συνεζεύχθη μετὰ τοῦ πατρὸς τοῦ Θεοδώ-
ρου Κολοκοτρώνη Κωνσταντίνου, μέχρι τοῦ 1806
ἐφονεύθησαν μαχόμενοι πρὸς τὸν κατακτητὴν
ἐβδομήκοντα Κολοκοτρωναῖοι. Αὐτὸς δὲ ὁ ἥρω
ἔλεγεν, ὅτι ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ ἐφονεύθησαν
ἀδελφία καὶ ἐξαδέλφια ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Κολο-
κοτρωναίων δώδεκα.

Ἐκατὸν λοιπὸν περίπου θυμάτων ἐκ μιᾶς καὶ
τῆς αὐτῆς πατρίδος ἐξεδίκε τὸ αἷμα ὁ γενναῖος
ἀγωνιστὴς, ἑκατὸν ἡρώων συνεκέντρωνεν ἐν ἑαυτῷ
τὸν ἥρωισμὸν, ἑκατὸν ἐλευθερωτῶν ἀντιπρόσω-
πος, ὁ ἀπάντων μέγιστος, εἶνε ὁ ἀνίκητος ὃν
ἔστησεν ἐκεῖ ἐπὶ βάρθρου ὑψηλοῦ ἔφιππον ἢ ἐθνικὴ
εὐγνωμοσύνη, διότι ἄνευ ἵππου δὲν δύναται νὰ
φαντασθῆ τοὺς Κολοκοτρωναίους ἢ παράδοσις
τοῦ ἔθνους.

Τὰ πάντα ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Θεοδώρου
Κολοκοτρώνη, καὶ φύτρα καὶ γέννησις καὶ βίος
καὶ ἀγῶνες, ἔχουσι τύπον ἐθνικὸν καὶ ἐνθυμι-
ζουσι τοὺς χρόνους καὶ τὴν δίαιταν ἐκείνων,
οἵτινες, ἀνακτήσαντες τελείαν τὴν συνείδησιν

Η ΠΕΡΙΚΕΦΑΛΙΑ ΤΟΥ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ
ΕΚ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ
ΚΑΙ ΕΘΝΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ

τῶν πρὸς τὴν πατρίδα ὑποχρεώσεων, ὑπερεμά-
χησαν τῆς ἀπελευθερώσεως αὐτῆς ἀπὸ τοῦ κατα-
θλιπτικοῦ ζυγοῦ τῶν Ἀγαρηνῶν διὰ πάσης
δυνάμεως τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς. Οἱ προ-
πάτορες καὶ οικογενεῖς αὐτοῦ, ὀρεσίβιοι σκύμνοι
τῆς ἐλευθερίας, τῆς λέων ἐπεφυλάσσοτο ὑπὸ τῆς
μοίρας νάναδειχθῆ ὁ Θεόδωρος, μὴ δυνάμενοι
νὰ ζήσωσι βίον ἐλεύθερον ἐν ταῖς δυναστευμέ-
ναις πόλεσιν, ἐτράπησαν ἐπὶ τὰ ὄρη, πολεμοῦν-
τες τὸν τύραννον καὶ προδιδάσκοντες τοὺς ἐπι-
ἐπονημένους ὁμοφύλους ὅποια ἦσαν τὰ δίκαια
αὐτῶν, ὅποιοι ὁ βίος, ὃν ὄφειλε νὰ μετέλθῃ
αὐριοῦ τὸ ἔθνος ὅλον, ἂν ἤθελε νὰ παύσῃ δου-
λεῖον. Αἱ κατὰ τῶν ἀγαθῶν ἐνέδραι αὐτῶν,
ἢ φυγὴ αὐτῶν καὶ ἢ διώξις, αἱ ἐπιτυχίαι καὶ ἢ
θανάτωσις ὑπῆρξαν τὰ προσόρτια τῆς παλιγγε-
σίας ἐν Πελοποννήσῳ. Αἱ δὲ ἀναμνήσεις τῶν
ἀνδραγαθιῶν τῶν Κολοκοτρωναίων καὶ ἢ μάχι-
μος ἀλκή τῆς πατρίδος ἐκείνης, τῆς οἰκία ἀπέθη-
σαν οἱ βουνοὶ τῆς χερσονήσου, ὑπῆρξαν τὸ
στρατιωτικὸν σχολεῖον, ἐν ᾧ ἐθήτευσεν ἐπὶ μα-
κρὸν ὁ μέγας στρατηγὸς πρὶν ἢ σημάξῃ ἢ σάλ-
πιγξ ἢ καλέσασ' αὐτὸν μετὰ τῶν πρώτων εἰς
τὸν ὑπὲρ πάντων ἀγῶνα.

Πόσα δὲν ἔχον ἴδει οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ πεντη-
κοντοῦτου ἀνδρὸς εἰς ὃν ἐπέκλωθεν ὁ θεὸς τῆς
Ἑλλάδος τὴν μεγάλην ἐντολήν νὰ πρωτοστα-
τήσῃ κατὰ τὸν ἐθνικὸν ἀγῶνα ἐν Πελοποννήσῳ ;
Οὐδὲ μίαν εἶχε γνωρίσει ἡμέραν ἀναπαύσεως καὶ
τρυφῆς ἀφ' ἧς ἡμέρας ἐγεννᾶτο τὴν 3 Ἀπριλίου
τοῦ 1770 ὡς τέκνον τῆς φύσεως ὑπὸ ἕν δένδρον
τῶν πατρῶν ὀρέων. Ἴδου πῶς αὐτὸς διηγῆθη
τὸ εἰδύλλιον τῆς γεννήσεως μετὰ τὴν ἀφελῆ γλῶσ-
σαν τοῦ βουνοῦ, ἣν διετήρησεν ὁ γέρον καὶ ὅτε
τὸ ἀπελευθερωθὲν ἔθνος περιέβαλεν αὐτὸν διὰ
δικαίων τιμῶν, ὑπαγορεύων εἰς τὸν Τερτζέτην
τὴν Διήγησιν συμβάντων τῆς ἐλληνικῆς φυλῆς,
τὰ πλήρη ζωῆς καὶ δυνάμεως ἀπομνημονεύματα
ἐκεῖνα, ἐν οἷς συνοψίζονται οἱ ἴδιοι αὐτοῦ ἀγῶ-
νες, ἐγκατοπτρίζοντες τὴν εἰκόνα τῶν παθημά-
των καὶ τῶν ἀνδραγαθιῶν ἐξήκοντα ἔξ ὅλων
ἑτῶν (1770 - 1836). « Ἐγεννήθηκα εἰς τὰ
» 1770, Ἀπριλίου 3, τὴν δευτέραν τῆς Λαμ-
» πρῆς. Ἡ ἀποστασία τῆς Πελοποννήσου ἐγένετο
» εἰς τὰ 1769. Ἐγεννήθηκα εἰς ἕνα βουνὸ, εἰς
» ἕνα δένδρον ἀποκάτω, εἰς τὴν παλαιὰν Μεσση-
» νίαν, ὀνομαζόμενον Ῥαμοβοῦνι. Ὠραία δὲ

δημῶδες παράδοσις μυθεύει, ὅτι τὸ βρέφος ἐθή-
λασεν ὀρεῖα αἰξ πλησίον τῆς πηγῆς τῆς βροῦσης
παρὰ τὸ δένδρον, οὗ οἱ κλώνες ἐσκίασαν τὴν
γέννησιν τοῦ μέλλοντος ἥρωος. Ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ
παιδὸς αὐξανομένου εἶδε περὶ αὐτὸν συμφορὰς
καὶ διώξεις, θανάτους καὶ μαρτύρια τῶν οικο-
γενῶν, καὶ εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, τοῦ βουνογεν-
νημένου, ἐνεφυσήθη ἄληκτον τὸ μῖσος πρὸς τὴν
τυραννίδα. Κολοκοτρωνεῖαις ἀμαρτίαις ἐπέβα-
λον εἰς αὐτὸν τὴν ἐκδίκησιν, καὶ δεκαεπταετῆς
ὄπλαρχηγός, εικοσαετῆς νεόγαμος διέτρεχε τὰ
ὄρη ἐναλλάξ κλέφτης καὶ ἀρματωλός, ἕως τῷ
1807 μετέβη εἰς Ζακύνθον, τέσσαρας πλέον ἔχων
μόνους περὶ αὐτὸν ὀπαδοὺς. Οὐδ' ἠσύχασεν ἐκεῖ,
ἀλλ' ἢ ἐν Ἑπτανήσῳ διατριβὴ συνδέεται πρὸς
θαλασσίας ἐκστρατείας ἐν τῇ Ἀνατολῇ, πρὸς
ἐξαιρετὸν προαγωγὴν ἐν τῷ στρατιωτικῷ σταδίῳ
ἐν συνεννοήσῃ μετὰ τῶν τὴν Ἑπτανήσον κατε-
χόντων Γάλλων καὶ ἐν ὑπηρεσίᾳ ὑπὸ τοὺς
ἔπειτα καταλαβόντας αὐτὴν Ἀγγλους. Ἀρμα-
τωλός καὶ κλέφτης, καταδρομεὺς κατὰ θάλασσαν
καὶ λοχαγὸς ὑπὸ τοὺς Ἀγγλους, ἰδοὺ τὰ διάφορα
στάδια, ἅτινα διήλθεν ὁ Κολοκοτρώνης πρὶν
ἢ φθάσῃ ἢ εὐλογημένη ὥρα τοῦ 1821. Ἀλλὰ
καὶ ἐν Ζακύνθῳ διαμένων οὐτ' ἐλησμονεῖ τὴν
Πελοπόννησον, οὐτ' ἐλησμονεῖτο ἐν αὐτῇ. Ἀνα-
βαίνων ἐπὶ τινος σκοπιᾶς τῆς νήσου, εἰδείκνυεν
εἰς τὸν υἱὸν τὴν ἀπέναντι ἀπλουμένην δούλην
χερσόνησον καὶ δακρύων πῦχτο νὰ ἔλθῃ ταχέως
ἢ ὥρα καθ' ἣν ὄφειλε νὰ σπεύσῃ εἰς αὐτὴν
ἐλευθερωτής.

Αἱ Καλάμαι καὶ ἢ Καρύταινα, τὸ Φανάρι
καὶ τὸ Βαλτέτσι, αἱ Πάτραι, ἢ Τρίπολις καὶ
πρὸ πάντων τὰ Δερβενάκια θὰ ἠδύναντο, ὡς
ποτε αἱ ἐπτὰ πόλεις αἱ διαφιλονεικοῦσαι τὴν
γέννησιν τοῦ Ὀμήρου, νὰ διεκδικήσωσι τὴν
τιμὴν, ὅτι εἰς ἕκαστον τῶν χωρῶν ἐκείνων ἀνή-
κει πλείοτερον ἢ εἰς πάντα ἄλλον ὁ Θεόδωρος
Κολοκοτρώνης. Ἀλλ' εἶνε τι πλέον, εἶνε ὁ Γέρος
τοῦ Μοριά· εἶνε τι ὑψηλότερον, εἶνε ὁ στρατη-
λάτης, οὗ σύνθημα ἦτο Φωτιά καὶ Τσεκούρι.
Εἶνε ὁ μέγας ἀπόγονος γενεᾶς ὅλης ἡρώων, εἶνε
ὁ μαχητὴς ὁ ἐπὶ τεσσαράκοντα ὄλα ἔτη παρα-
σκευάσας καὶ ἐξαγιάσας διὰ τοῦ ὄπλου τοῦ τὴν
ἐλληνικὴν ἐλευθερίαν, εἶνε ὁ μέγας ἐλευθερωτής.
Γονυπετήσατε πρὸ τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Θεοδώρου
Κολοκοτρώνη.

ΑΝΔΡΙΑΣ Θ. ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ * ΕΡΓΟΝ
ΛΑΖΑΡΟΥ ΣΩΧΟΥ ΒΡΑΒΕΥΘΕΝ ΕΙΣ ΤΗΝ
ΤΕΛΕΥΤΙΑΝ ΕΚΘΕΣΙΝ ΤΩΝ ΠΑΡΙΣΙΩΝ

Ο ΙΑΤΡΟΣ

ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΚΩΜΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΟΥΣ

Τὸ κατωτέρω ἄρθρον εἶνε ἀπόσπασμα ἐξ ἐκτεταμένης ὁραίας καὶ ἐμβριθοῦς μελέτης τοῦ κ. Ἀραβαντινοῦ, «περὶ τοῦ ἱατροῦ τοῦ Ἀριστοφάνους, τοῦ Μολιέρου καὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν», ἥτις δημοσιευμένη εἰς τόμον θ' ἀποτελεῖ ἀνάγνωσμα διδακτικὸν ἄμα καὶ τερπνόν, ἀληθὲς ἐντύφημα ἢ ἱστορία τῆς ἐλληνικῆς ἱατρικῆς ἐπὶ εἴκοσι σχεδὸν αἰῶνας καθ' οὓς εἶχε τὰ σκῆπτρα, καὶ αἱ περὶ τοῦ ἱατροῦ τῆς σήμερον παρατηρήσεις τοῦ τόσον γνωστοῦ συγγραφέως τῶν «Μικροβίων» ἔχουν πολὺ ἐνδιαφέρον ὄχι μόνον διὰ τοὺς ἱατροὺς ἀλλὰ διὰ πάντα πεπαιδευμένον Ἕλληνα· ἀλλ' ἰδίως πρέπει νὰ ἐξαρθῇ ἡ πρωτότυπος περὶ τοῦ ἱατροῦ τοῦ Ἀριστοφάνους μελέτη, ἢ ἔχουσα ὄχι μόνον ἱατρικὴν ἀλλὰ καὶ φιλολογικὴν ἀξίαν, τὴν ὁποίαν μόνον ἱατρός βαθεῖαν ἔχων γνῶσιν τοῦ μεγαλοφυοῦς κωμικοῦ ἠδύνατο νὰ γράψῃ. Ἐκ τῆς μελέτης ταύτης ἐξηχθήσαν καὶ αἱ ἐν τῷ «Παρνασσῷ» ἐσχάτως γενόμεναι διαλέξεις τοῦ κ. Ἀραβαντινοῦ.

Ὁ Ἀριστοφάνης εἶναι ὁ περιεργότερος ἀρχαῖος συγγραφεὺς πρὸς μελέτην, διὰ τὸν ἔχοντα ἀνάγκην νὰ λάβῃ τελείαν γνῶσιν τῆς ἀθηναϊκῆς κοινωνίας τῶν χρόνων αὐτοῦ καὶ ὁ πολυτιμότερος ποιητὴς τῆς ἀρχαιότητος, διὰ τὸν θέλοντα νὰ μελετήσῃ τὴν σχέσιν, ἣν ἔχει ἡ λυρική ποίησις μετὰ τῆς σατυρικῆς φαρέτρας, ἐν διηνεκῇ πάλῃ πρὸς τὰ ἀνθρώπινα πάθη εὐρισκομένης. Ἐπειδὴ δὲ μόνον οἱ κωμικοὶ ποιηταὶ μιᾶς χώρας ἢ πόλεως εἰσέρχονται καὶ εἰς τὰς ἐλαχίστας λεπτομερείας τῆς κοινωνικῆς κινήσεως, διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἀριστοφάνης εἶναι πολύτιμος διὰ τὰς ἀπείρους γνῶσεις, ἃς μᾶς παρέχει περὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου τῆς πατρίδος αὐτοῦ.

Δὲν ὑπάρχει κοινωνικὴ τάξις ἢ κοινωνικὸν ζήτημα, τὸ ὁποῖον νὰ μὴ θίγῃ εἰς τὰς κωμωδίας του, οὔτε ἔθιμον τοῦ τόπου, τὸ ὁποῖον νὰ μὴ περιγράψῃ, οὔτε λεπτομέρεια ἢ ἀνάγκη τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, οὔτε ἐπάγγελμα, τὸ ὁποῖον νὰ μὴ ἀποκαλύπτῃ εἰς τοὺς ῥέοντας διαλόγους τῶν κωμωδιῶν αὐτοῦ. Τούτου τεθέντος, ἡ ἱατρικὴ καὶ ὁ ἱατρός, ὡς τὸ κατ' ἐξοχὴν κοινωνικὸν στοιχεῖον, πολλάκις εἰς τὰς κωμωδίας αὐτοῦ ἀπαντᾷ, ἐπομένως καὶ τὰ τρωτὰ τοῦ ἐπαγγέλματος τούτου μέρη δὲν ἠδύνατο νὰ διαλάθωσι τὸ δηκτικὸν αὐτοῦ πνεῦμα.

Ὁ Ἀριστοφάνης ἤκμασε περὶ τὸ 452 π. Χ. ὀλίγα δηλ. ἔτη μετὰ τὴν ἐν τῷ κόσμῳ ἐμφάνισιν τοῦ μεγάλου διδασκάλου τῆς ἱατρικῆς Ἱπποκράτους (460 π. Χ.).

Οὐδὲν γνωρίζομεν περὶ τῆς νεότητος καὶ τῆς ἀνατροφῆς του. Γνωστὸν μόνον εἶναι, ὅτι ἀπὸ τῆς ἐφηβικῆς ἀκόμῃ ἠλικίας ἤρχισε νὰ γράφῃ κωμωδίας, καὶ γνωστότερον ἐπίσης τυγχάνει, ὅτι αἱ πρῶται κωμωδίαὶ αὐτοῦ, ὑπὸ τοὺς τίτλους «Δαιταλεῖς» καὶ «Βαβυλώνιοι», καθήπτοντο τόσον τῶν Ἀρχῶν τῆς πόλεως τῶν Ἀθηναίων καὶ ἰδίως τοῦ στρατηγοῦ Κλέωνος, ὥστε οὗτος, μέγα τότε ἰσχύων, τὸν κατήγγειλε, καὶ ἐπειδὴ δὲν ἐτιμωρήθη εἰκότως ὑπὸ τῶν Ἀρχῶν, λέγεται ὅτι ἡμέραν τινα ἐφιλοδώρησεν εἰς τὸν καλὸν μας κωμικὸν ἐν καλὸν ξυλοκόπημα, διὰ τὰς προσβολὰς καὶ τὴν δηκτικὴν κατ' αὐτοῦ σάτυραν του. Ἐκτότε ἐξεμάνη οὗτος καθ' ὄλων τῶν κοινωνικῶν στοιχείων τῶν Ἀθηναίων καὶ ἔγεινεν ἢ φοβερωτέρα γλῶσσα τῆς ἐποχῆς του, μὴ ἀφήσας κυριολεκτικῶς τίποτε εἰς τὴν θέσιν του. Ἐννοεῖται, ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ μὴ συμπαρασύρῃ διὰ τοῦ χειμάρρου τῆς σατύρας του καὶ τὴν ἱατρικὴν μὲ τοὺς λειτουργοὺς τῆς.

Πράγματι, οὐδεὶς ἀπῆλλασσετο τῶν προσβολῶν τοῦ σπινθηροβολούντος πνεύματος τοῦ σατυρικοῦ, οὔτε ἄρχοντες, οὔτε στρατηγοί, οὔτε ἀνώτεροι δικασταὶ (καίτοι οὗτοι εἶχον τὴν ἐξουσίαν νὰ τῷ ἀπαγορεύωσι τὰς παραστάσεις). Τὸ περιεργότερον δὲ εἶναι, ὅτι διήρχοντο πρὸ τῆς σκηνῆς του, ἥτις ὁμοίως πρὸς τὰς σημερινὰς θεατρικὰς ἐπιθεωρήσεις (Revue), καὶ θεοὶ καὶ ἄνθρωποι, ὑπὸ τὰ πραγματικὰ αὐτῶν ὀνόματα. Καὶ ἰδοὺ αἰφνης ὁ Ἀσκληπιός, σατυριζόμενος, ὡς θὰ εἴπωμεν μετ' ὀλίγον, καὶ ὡς θεὸς καὶ ὡς ἱατρός. Ἴδου ἀφ' ἑτέρου εἰς τοὺς «Ὀρνιθᾶς» του εἰς ποῖαν περιφρόνησιν φθάνει τῶν θεῶν.

Εἰς τὴν κωμωδίαν ταύτην παρίστανται δύο Ἀθηναῖοι κτιζόντες εἰς τοὺς ἀνέμους πόλιν τινα, ὅπως φύγωσι μακρὰν τοῦ κόσμου καὶ κατοικήσωσιν εἰς αὐτήν. Ἡ πόλις ὁμῶς αὕτη, παρεντεθεῖσα μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς, ἐμποδίζει νὰ

φθάνωσιν εἰς τὴν ῥίνα τῶν θεῶν τὰ θυμιάματα καὶ ἡ κνίσσα τῶν θυσιαζομένων ἐν τῇ γῆ ζῶων, διὰ τῶν ὁποίων οἱ θεοὶ τρέφονται. Ἀπειλούμενοι λοιπὸν οἱ θεοὶ ἐκ πείνης ἀπευθύνονται πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς ἐναερίου ταύτης πόλεως, ὅπως συνάψωσι συνθήκας μετ' αὐτῶν. Ὁ δὲ Ἡρακλῆς, ὅστις ἀπετέλει μέρος τῆς ἀποσταλείσης πρεσβείας, εἰσχωρῶν ἐντὸς μαγειρείου, παρακαλεῖ θερμῶς νὰ τὸν προσλάβωσιν ὡς βοηθὸν τοῦ μαγειροῦ, διὰ νὰ δύναται νὰ τρώῃ κάτι τι οὐσιαστικώτερον ἀπὸ τὰς κνίσσας, εἰς ἃς οἱ θεοὶ ἀρκοῦνται.

Βλέπετε λοιπὸν, ὅτι αὐτὸς ὁ ἴδιος ὑβρίζει τοὺς θεοὺς, ἐνῶ κατηγορεῖ τὸν Σωκράτην ὡς ἀσεβοῦντα πρὸς τὰ θεῖα.

Τοιοῦτος ἦτο ὁ Ἀριστοφάνης ὡς ποιητῆς καὶ ὡς ἀνθρώπος. Τὰ διασωθέντα ἔργα του εἶπομεν ὅτι ἐκπροσωποῦσιν ὁλόκληρον τὴν ἱστορίαν τῆς Ἀθηναϊκῆς πολιτείας τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ. Ἡ γλῶσσά του ἦτο ἡ καθαρωτέρα Ἑλληνικὴ τῆς ἐποχῆς του, ὡς λέγουσιν οἱ φιλόλογοι. Διὰ ταῦτα λοιπὸν λέγεται, ὅτι καὶ ὁ Πλάτων εἰς τὸν Διόνυσον, τὸν τύραννον τῶν Συρακουσῶν, ἐπιθυμοῦντα νὰ σπουδάσῃ καλῶς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ τὴν πολιτείαν τῶν Ἀθηναίων, συνέστησε θερμῶς τὴν μελέτην τοῦ Ἀριστοφάνους.

Καὶ ταῦτα μὲν λέγουσιν οἱ φιλόλογοι ἡμῶν διὰ τὴν ἀξίαν τῶν ἔργων του ἡμεῖς ἐν τούτοις, ἀκολουθοῦντες τὴν συμβουλὴν τοῦ Πλάτωνος, μόνον διὰ τὴν μελέτην τῆς Πολιτείας τῶν Ἀθηναίων, ἐστράφημεν πρὸς τὸν Ἀριστοφάνην, ἀπλῶς καὶ μόνον, ὅπως ζητήσωμεν ἐν ταῖς κωμωδίαις αὐτοῦ τὰς περὶ ἱατρικῆς καὶ ἰατρῶν ιδέας τῆς ἐποχῆς του καὶ ἐπομένως τῆς Ἀθηναϊκῆς κοινωνίας.

Τῆς τοιαύτης λοιπὸν ἀδρομεροῦς μελέτης ἡμῶν ἐρχόμεθα νὰ δώσωμεν τὰ πεζότατα πορίσματα σήμερον, μὲ τὴν παράκλησιν, ὅπως τὰ ἀποδεχθῆτε ἄνευ φιλολογικῶν ἀξιώσεων.

Ἀλλὰ πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ἐρευνῶν ἡμῶν, ἐστράφημεν καὶ εἰς ἄλλους τῆς ἀρχαιότητος κωμικούς, πρὸ τοῦ Ἀριστοφάνους ἢ μετὰ τοῦτον ἀκμάσαντας. Τούτων ὅμως ἀποσπάσματα μόνον δυστυχῶς ὑπάρχουσι καὶ ἐπομένως ὀλίγιστα ἠδυνήθημεν νὰ ἀνακαλύψωμεν περὶ ἰατρῶν ἐν αὐτοῖς¹.

Ὅπως δὲ ἴσως, ἅς παραθέσωμεν ταῦτα, μετ' ὄλην τὴν βραχυτητά των, ὡς λίαν ἀστεία καὶ περιεργα.

Ἐν πρώτοις, εἰς τὴν κωμωδίαν «οἱ Δῆμοι»

¹ Fragmenta Comicoorum graecorum — Σχολιαστ. Th. Kock et Meineke Λειψίας.

τοῦ Εὐπόλιδος, τοῦ λόγου γενομένου, ὡς φαίνεται, περὶ ἰατρῶν, ἀναφέρεται ὁ στίχος:

Ἴπποκράτους τε παῖδες, ἐμβόλιμοί τινες,
βληχρῆτά τέκνα κ' οὐδαμῶς τοῦ τρόπου.

Τουτέστιν: οἱ παῖδες τοῦ Ἴπποκράτους εἶναι εὐήθεις τινές, βελάζοντα παιδία καὶ ἐντελῶς ἀπαιδευτα.

Ὅμιλεῖ ἐνταῦθα, κατὰ τὸν Σχολιαστήν, περὶ τῶν ἰατρῶν τῆς ἐποχῆς του, Τελεσίππου, Δημοφώντος καὶ Περικλέους, οὓς κατωτέρω μάλιστα ὀνομάζει καὶ ὁ, ἦτοι χοίρους!

Βλέπετε λοιπὸν, ὅτι ἀβροφρονέστατα ἀρχίζομεν μὲ τοὺς φίλους μας κωμικούς ἀλλ' ἀμέσως ἐπειτα σᾶς παρουσιάζομεν τὸν Ἑρμιππον, ἕτερον κωμικόν, ὅστις ὀνομάζει εἰς τοὺς Ἰάμβους του, τοὺς υἱοὺς τοῦ Ἀσκληπιῶντος καὶ τῆς Λαμπητίας, Μαχάονα καὶ Ποδαλείριον καὶ Ἰασῶν καὶ Πανάκειαν καὶ Αἰγλήν τὴν νεωτάτην, ὡς Φωσιήρας τοῦ Ἰλίου (τῆς Τροίας).

Ἀφ' ἑτέρου ἔρχεται ὁ ἴδιος Ἀριστοφάνης, εἰς ἀπολεσθεῖσας κωμωδίας του (Γεωργοί) καὶ δίδει εἰς τοὺς ἰατροὺς τὰ αὐτὰ περίπου μὲ τὸν Εὐπόλιν κολακευτικώτατα ἐπιθετα. Τοῖς Ἴπποκράτους υἱοῖς καὶ ὁ, ἀφοῦ ὡς ἰδέσθε τινές, ἦτοι χοιροειδῆς καὶ ἀπαιδευτοί, ἐκωμωδοῦντο, ὡς προσθέτει ὁ Σουΐδας.

Ἀλλαχοῦ πάλιν (Γῆρας) γράφει τὸν ἑξῆς στίχον:

Ὁφθαλμιάσας πέρυσιν εἰτ' ἔσχον κακῶς,
Ἐπειθ' ὑπαλειφόμενος παρ' ἱατρῶ.

Ἄρα μόλις τοῦ ἦλειψεν ὁ ἰατρὸς τοὺς πάσχοντας ὀφθαλμούς, ἐγένετο ὁ ἀνθρώπος χειρότερα.

Ἄλλαχοῦ, ἓνα συνάδελφόν μας Ἀκείσιον ὀνόματι, τὸν περὶ ἀπὸ χιλίας εἰρωνείας, ἐν τέλει δὲ τοῦ διαιωρίζει τὸ ὄνομα του καὶ διὰ παροιμίας γνωστῆς καὶ μὴ δυναμένης νὰ μνημονευθῆ ἐνταῦθα (Ἀκείσιος τὸν... ἰάσατο). Ἐπὶ τῶν ἐπὶ τὸ χεῖρον ἰωμένων (Σχ.).

Εἰς ἕτερον κωμικόν, τὸν Ἀμείπιον, εὐρίσχομεν ἓνα φαρμακοποιὸν πολὺ ἐπαινούμενον καὶ ὡς ἰατρὸν, διότι ἦτο κάτοχος δακτυλίου φαρμακίτου, κατέχοντος μαγικὰς ιδιότητας κατὰ τῶν πληγῶν, τῶν δηγμάτων τῶν ὄψεων κλπ.

Ὁ φαρμακοποιὸς οὗτος, Εὐδάμος, λέγει ὁ Θεόφραστος ὅτι εἶχε τοιοῦτον τινα δακτύλιον ἀπειρονα (ἦτοι μονοκόμματος)¹.

¹ Καὶ παρὰ τῶ Ἀριστοφάνει (Πλούτος στίχ. 883) ἀναφέρεται περὶ τούτου ὁ στίχος «Οὐδὲν προτιμῶ σου· φορῶ γὰρ πριάμενος τὸν δακτύλιον τονδὶ παρ' Εὐδάμου δραχμῆς». Ἐξ οὗ ἐξάγεται, ὅτι ἔθεωρετο ὁ δακτύλιος οὗτος καὶ ὡς ἀλεξίκακον.

Ἐκ τοῦ κωμικοῦ Θεοπόμου μανθάνομεν, ὅτι οἱ συνάδελφοί μας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ὅταν μετέβαινον εἰς ἱατρικὴν ἐπίσκεψιν, ἐγέμιζον τὴν οἰκίαν τοῦ πάσχοντος ἀπὸ φάρμακα. Ἀγανακτῶν λοιπὸν εἰς ἐκ τῶν ἠθοποιῶν φωνάζει: «Μὰ ἐπὶ τέλους τὸ σπῆτι μου εὗρον ἐπανελθῶν μεταβεβλημένον εἰς φαρμακαποθήκην τοῦ φαρμακοπώλου Μεγαρικοῦ.

Τὴν οἰκίαν γὰρ εὗρον εἰσελθῶν ὄλην κίστην γενοῦσαν φαρμακοπώλου Μεγαρικοῦ

Εἰς τὸν κωμικὸν Ἀλκμέονα ὅμως (Ἐνδυμίων) ἰκανοποιούμεθα βλέποντες δι' ἓνα περίφημον ἰατρὸν, Γοργίαν ὀνόματι, ὅτι εἶχε διατιμῆσει ἀξιοπρεπέστατα τὰ διάφορα νοσήματα εἰς Σταιουραῖα καὶ Ταρανναῖα. Ἄλλως δὲν κατεδέχετο νὰ τὰ θεραπεύσῃ.

Ἀφ' ἑτέρου ὁ κωμικὸς Ἀντιφάνης ὁμολογούμενος εἶχε εὔρει τὰ πλεῖστον τρωτὰ τοῦ τότε (ἰσως δὲ καὶ τοῦ σημερινοῦ ἀκόμη) ἱατρικοῦ ἐπαγγέλματος.

Οὗτος ἔγραψε φαίνεται πολλὰς ἱατρικὰς κωμωδίας. Τὴν Ἀκείσιαν (ἰάτριαν), τὸν Ἀσκληπιὸν - τὸν Τραυματῖαν - τὸν ἰατρὸν Φέριτον κτλ. Ἰδοῦ λοιπὸν πῶς περιγράφει εἰς μίαν κωμωδίαν του, ὁ Μητραγόρης, τὴν ἐξάσκησιν τῶν ἀγυρτῶν τῆς ἐποχῆς του.

Οὗτοι περιεφέροντο, λέγει, εἰς τὰς ὁδοὺς φέροντες ἀγάλμα θεᾶς τινος ἢ θεοῦ, συνωδεδόντο δὲ ἀπὸ κόρην τινά, ἥτις προσεποιεῖτο τὴν χωλήν. Ὅταν ἐκ τοῦ πολλοῦ θορύβου, ὃν ἔκαμνον βαδίζοντες, προσήρχετο ὁ κόσμος, ἐξῆγον ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ κοίλου μέρους τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀγάλματος (ὅπερ ἐχρησίμευε, φαίνεται, ὡς καὶ σήμερον εἰς τοὺς πλανοδίους ὀδοντοιατροὺς ἢ ἀμαξά μὲ τὰ μπιτολάκια καὶ τὰ θαυματουργὰ ἐλιξήρια) μίαν φιάλην πλήρη βαλσάμου καὶ μόλις ἦλειψαν διὰ τούτου τὸν πάσχοντα δῆθεν πόδα τῆς παιδίσκης, αὕτη ἀνεπήδα ἐντελῶς ὑγιής.

Τοὺς ἰατροὺς βλέπομεν διὰ πρώτην φορὰν ἐνταῦθα ὀνομαζομένους μὲ τὸ ἐπίθετον τοῦτο ἀγύρται ἢ μητραγόρται. Τούτους δὲ ἀλλαχοῦ ὁ Ἀντιφάνης θεωρεῖ ὡς τὸ μισητώτατον γένος.

Ὁ αὐτὸς κωμικὸς μᾶς μανθάνει, ὅτι τὸ τόσον κοινὸν ἱαματικὸν μέσον τοῦ λαοῦ μας, διὰ τοὺς καλικούς τῆς κοιλίας, ὑπὸ τὸ ὄνομα σιρῆμμον τοῦ ὀμφαλοῦ, ἦτο ἀρχαιότατον καὶ ὅτι, πρὸς τοῦτο, εἰς ἰατρὸς, ὀνόματι Φέριτος, εἶχε φαίνεται μεγάλην εἰδικότητα καὶ ὅτι, ὡς ἰδιαίτερον ἐργαλεῖον πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ χειρισμοῦ του κατέειχεν ἓνα μαγικὸν δακτυλίδι, μὲ τὸ ὁποῖον ἔδενεν ἀμέσως τὸν ὀμφαλόν, προσκα-

λοῦμενος, ἀντὶ, ὄχι ταλάντων βλέπετε αὐτὸς, διότι ἦτο φιλανθρωπικώτερος, ἀλλὰ μόνον μίαν δραχμῆς.

Ἐπρόκειτο πιθανῶς ἐνταῦθα περὶ δακτυλοειδοῦς τινος σικύας. Διὰ τὸν Λόδορα λοιπὸν τοῦτον Φέρτατον, λέγει ὁ Ἀντιφάνης, ὅτι ἔθεράπευε πᾶσαν νόσον. Ὅτι δὴποτε λοιπὸν καὶ ἐν ἔχω, λέγει τὸ λαλοῦν πρόσωπον τῆς κωμωδίας του, ἀμέσως μὲ θεραπεύει οὗτος ἀντὶ δραχμῆς μόνον!

Εἰς ἄλλην κωμωδίαν τοῦ ἴδιου, ἐπιγραφομένην Τραυματίας, εὐρίσχομεν λίαν ἐνδιαφέρουσαν λεπτομέρειαν, ὅτι ὑπῆρχον καὶ ἱατροί, ἔχοντες καὶ ἰδιαίτερα θεραπευτήρια παρ' αὐτοῖς, ὡς τὰ σημερινὰ maisons de santé, ἔνθα εὐρίσκοντο ὄλα τὰ ἀναγκαῖα χειρουργικὰ ἐργαλεῖα καὶ φάρμακα καὶ, ὅπερ καὶ τὸ σπουδαιότερον, ὑπῆρχον ὡραῖοι λουτήρες χάλκινοι, Λουτήρια ὀνομαζόμενοι. Εἰς τὰ θεραπευτήρια ταῦτα μεταφέροντο καὶ τραυματῖαι ἢ χειρουργικοὶ πάσχοντες.

Ὁ αὐτὸς κωμικὸς Ἀντιφάνης δὲν ἀφίνει οὐδεμίαν εὐκαιρίαν νὰ τοῦ διαφύγῃ, χωρὶς νὰ ρίψῃ τὸ σκῆμα του κατὰ τῶν ἰατρῶν. Ὅμιλῶν λ.χ. περὶ τῆς ἐπιρροῆς ἣν ἔχει ἡ ἀπόκτησις πλοῦτος εἰς τὸν ἀνθρώπον λέγει τὰ ἑξῆς:

Ὅ δὲ πλοῦτος ἡμᾶς καθάπερ ἰατρὸς κακὸς
Πάντας βλέποντας παραλαβῶν τυφλοὺς ποιεῖ!

Ὅστε εἶχον, βλέπετε, πολλὴν πελατεῖαν καὶ ἐργασίαν οἱ ὀφθαλμίατροι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἀλλὰ, κατὰ τὸν Ἀντιφάνην, ὄχι ἰσως αἱ καλοὶ ὅσον οἱ κακοί.

Ἄλλαχοῦ εὐρίσχομεν τὸν ποιητὴν Ἑρμιππον (Πελασστής), ὅστις εἰρωνεύεται τοὺς ἰατροὺς, ὄθινες, λέγει, ἔχουσι μεγάλην περὶ ἐαυτῶν καὶ τῆς ἐπιστήμης των ἰδέαν. Ὡς παράδειγμα ἀναφέρει τοὺς γνωστοὺς ἰατροὺς τῆς ἐποχῆς του, τὸν Μενεκράτην καὶ τὸν Νικόστρατον. Ὁ πρῶτος αὐτεπεκαλεῖτο Ζεῦς, ὡς μόνος αἷτιος τοῦ ζῆν τοῖς ἀνθρώποις γενόμενος διὰ τῆς αὐτοῦ ἱατρικῆς, κατὰ τὸν Ἀθηναίων. Καὶ τί νομίζετε διὲν εἶνε οἱ ἱατροὶ οὗτοι, προσθέτει, μήπως ὁ Μενεκράτης δὲν ἔλεγεν, ὅτι εἶναι Θεός; Μήπως ὁ Νικόστρατος ὁ Ἀργεῖος δὲν αὐτενομιζέτο Ἡρακλῆς;

Διὰ τὸν Μενεκράτην τοῦτον μάλιστα ἔχομεν καὶ ἄλλοθεν γνωστόν, ὅτι γράφων ποτὲ πρὸς τὸν Ἀγρησίλαον τῷ ἔλεγε: «Μενεκράτης Ζεῦς βασιλεῖ Ἀγρησίλαφ χαίρειν». Οὗτος δὲ τῷ ἀπάντησεν εὐφύεστατα «Βασιλεὺς Ἀγρησίλαος Μενεκράται ὑγιαίνειν». Τουτέστι σωφρονεῖν, (καλὸ μυαλὸ δηλ.).

¹ Οὐ γὰρ κακὸν ἔχω μὴδ' ἔχοιμ'· εἰ δ' ἄρα στρέφῃ με περὶ τὴν γαστέρ' ἢ τὸν ὀμφαλόν, παρὰ Φερτάτου δακτύλιος ἐστὶ μοι δραχμῆς. (Ἀντιφ. Ὀμφάλη).

Εἰς τὸν κωμικὸν Ἄλεξιν εὐρίσκομεν περὶ τῶν ἰατρῶν τῶν Ἀθηνῶν (τῶν ἐγχωρίων) τὰ ἐξῆς:

Ἐὰν ἐπιχώριος
ἰατρός εἴπῃ τρύβλιον τούτῳ δότε,
πιστάνης ἔωθεν καταφρονούμεν εὐθέως!

Ἐπεκράτει φαίνεται παραδόξως καὶ τότε ἐκεῖ ἡ ξενολατρεία ἐν πᾶσι, καὶ μάλιστα περὶ ἰατρῶν προκειμένου. Ὅ,τι ξένος ἰατρός συνεβούλευεν ἦτο θεῖον καὶ τέλειον, ὅ,τι ἐγχώριος ὅμως ἦτο καταφρονητέον.

Εἰς τὸν κωμικὸν Φιλῆμονα εὐρίσκομεν ἐπίσης πολλὰ εὐτράπελα περὶ ἰατρῶν, ὡς τὸ ἐξῆς: «Εὐκόλον πρᾶγμα εἶναι νὰ συμβουλευόμεν τοὺς ἄλλους ἀλγοῦντας, ἀλλ' ὅταν ἡμεῖς πάσχωμεν, δυσκόλως ἐπιτελοῦμεν τὰς διδομένας συμβουλὰς, πρὸς ἀπόδειξιν δὲ τούτου φέρω τοὺς ἰατροὺς ἐγὼ, οἵτινες συμβουλεύουσι ἐγκράτειαν καὶ ἄλλα εἰς τοὺς νοσοῦντας, ἀλλὰ μόλις αὐτοὶ πάθωσι τι ὅμοιον, τοὺς βλέπομεν νὰ κάμνωσιν, ὅσα δὲν ἐπέτρεπον εἰς τοὺς ἄλλους. Ἄλλο λοιπὸν ν' ἀγγῆ κανεῖς καὶ ἄλλο νὰ βλέπῃ τοὺς πλησίον τὸν ἀλγοῦντα».

Ὁ αὐτὸς Φιλῆμων λέγει: «Οὐδεὶς ἰατρός ἐπιθυμεῖ νὰ ὑγιαίνωσιν οἱ φίλοι του».

Οὔτε γὰρ ἰατρός οὐδὲ εἷς, ἂν εὖ σκοπῆς,
τοὺς αὐτοὺς αὐτοῦ βούλεσθ' ὑγιαίνειν φίλους,
οὔτε στρατιώτης πόλιν ὄραν ἄνευ κακοῦ.

1 (Ἄλεξιδος Μανδραγοριζομένη).

Καὶ κατωτέρω, Τίς εἶναι οὗτος; — Ἰατρός. — Ἄ, πόσον κακὰ εὐρίσκεται πᾶς ἰατρός ὅταν κανεῖς δὲν ἔχῃ κακῶς! Μόνον εἰς τοὺς ἰατροὺς καὶ τοὺς δικηγόρους ἐπιτρέπεται νὰ φρονεῖωσι μὲν τοὺς ἄλλους, ἀλλ' οἱ ἴδιοι νὰ μὴ καταδικάζωνται εἰς θάνατον!

Ὁ δὲ κωμικὸς Δίφιλος ἔλεγε τὸ ἐξῆς ἀμίμητον: «Δὲν ὑπάρχει ζωὴ χωρὶς νὰ ἔχῃ κακὰ, λύπας, μερίμνας, ἀρπαγὰς, στρέβλας, νόσους κ.λ. Ἀπὸ ὅλα ταῦτα ὁ θάνατος, ἐρχόμενος, Ἰατροῦ δίκην, (καθάπερ ἰατρός φανεῖς) ἀπαλλάσσει τοὺς πάσχοντας διὰ τοῦ αἰωνίου ὕπνου».

Ὁ ποιητὴς Μένανδρος, ἐν τέλει, περὶ ἰατρῶν ὁμιλῶν ἀναφέρει, ὅτι λέγονοι οὗτοι πάντοτε τὰ κακὰ χεῖρονα, καὶ τὰ χεῖρονα ἀπελπιστικά, διὰ νὰ ὦσι πάντοτε τεθωρακισμένοι. Ὁ αὐτὸς δὲ εἶπε καὶ τὸ γνωστὸν ἐκεῖνο «Πολλῶν γὰρ ἰατρῶν εἰσοδοὶ μ' ἀπώλεσαν».

Ταῦτα λοιπὸν εὐρομεν εἰς τοὺς ἀρχαίους κωμικούς. Βλέπετε, ὅτι εἶναι ὄχι ὀλίγα κατὰ τῶν ἰατρῶν, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν, ὅτι καὶ τὰ διασωθέντα ἀποσπάσματα αὐτῶν εἶναι ἐλάχιστα.

Καὶ ἤδη, ἄς ἔλθωμεν εἰς τὸν Ἀριστοφάνην.

Ἐπεταὶ συνέχεια.

A. APABANTINOS

1 Τίς οὗτος ἐστ'; — Ἰατρός. — Ὡς κακῶς ἔχει ἅπας ἰατρός, ἂν κακῶς μηδεὶς ἔχῃ. . . . Μόνον δ' ἰατρῶ τούτου καὶ συνηγῶν ἔξεστ', ἀποκτείνειν μὲν, ἀποσηνῆσαι δὲ μή. (Φιλῆμονος Ἀδελφῶν).

ΜΟΥΣΙΚΗ

Χαῖρε, ὦ Θεῖα, ποῦ μάγια τόσα
Δίχως μίλημα σκορπᾶς
Ποῦ τοῦ κόσμου κάθε γλῶσσα
Με τοὺς ἤχους σου νικᾶς!

Σὰν τὸ στήθος πλημμυροῦσῃ
Ἄπὸ αἰσθήματα πολλὰ,
Μέσα ἐκεῖθε νὰ τὰ χύσῃ
Δυσκολεύεται ἡ λαλιά.

Στήθος τέτοιο ξαλαφρόνει
Μία μονάχη σου πνοή,
Κάνοντάς το, σὰν ἀηδόνη,
Καὶ τ' ἀξήγητα νὰ 'πῆ.

Δῶρο ἀτίμητο τοῦ Ὑψίστου,
Σὰν τ' ἀέρι, σὰν τὸ φῶς,
Εἶσαι τάχα τῆς φωνῆς του
Ἐνας ἤχος μακρινός;

Τοῦ μυχόχρονου ἐδῶ κάτου
Μυστικὰ γλυκομιλεῖς
Εἶσαι ἀθῶα συντροφισσά του
Στὸ ταξεῖδι τῆς ζωῆς,

Ἄπὸ τότες ὅπου ἡ μάγνα
Νανουρίζει τὸ παιδί,
Ὡς τὴν ὕστερη καμπάνα,
Ποῦ σὸν τάφο μᾶς καλεῖ.

Δῶσε, ὦ δῶσε, ἀγαπημένη,
Τοὺς ρυθμούς σου κ' ἐκείνου,
Ποῦ σὲ στίχους παρασταίνει
Ὅσα βλέπει μὲ τὸ νοῦ.

Φέρετε ἀντάμα ἐσεῖς οἱ δύο
Τὸ φευγάτο Ἰδανικό
Μὴ τῆς ὕλης τὸ στοιχεῖο
Βασιλέψῃ μοναχό.

Ναί με ὦραία μεγάλη νίκη
Ἄπ' τὸν ἄδη ἐσεῖς μαζὶ
Τὴν ἀσώματη Εὐρυδικῆ
Ξαναφέρετε σιτὴ γῆ.

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΜΑΡΚΟΡΑΣ

Ο ΜΑΥΡΟΣ ΜΟΝΑΧΟΣ

ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΤΣΕΧΩΦ

Ο Άνδρέας Βασιλειβίτς Κόβερν ηγήγητής του Πανεπιστημίου, κατεπρόνήθη και έπαθε διατάραξιν των νεύρων. Δεν προσέτρεξεν εις την βοήθειαν της επιστήμης, αλλά, φίλος του Ιατρού, προς τον οποίον πλαγίως πως έκαμε λόγον περι της καταστάσεώς του, τον έσυμβούλευσε να διέλθῃ την άνοιξιν και το θέρος εις την έξοχόν. Συνέπεσε μάλιστα να λάβῃ τότε μακροσκελή επιστολήν εκ μέρους της Τάνιας Πεσότσκη, ή οποία τον παρεκάλει να υπάγῃ εις τό χωρίον Βορίσοφκα και να μείνῃ μαζί των. Και έπεισθη ότι ένα ταξιδάκι θα ήτο πράγματι ωφέλιμον.

Προτήτερα — τούτο συνέβη τον Άπρίλιον — μετέβη εις τό γενέθλιον χωρίον του, Κόβερνκα, όπου και έμεινεν εν τῇ μοναξίᾳ τρεῖς εβδομάδας· έπειτα αναμεινάς την άποκατάστασιν της συγκοινωνίας, έξεκίνησεν έφ' άμάξης εις του πρώην προστάτου και κηδεμόνος του Πεσότσκη, του πασιγνωστου εν Ρωσίᾳ φυτοκόμου. Η άπόστασις μεταξύ Κόβερνκας και Βορίσοφκας, όπου διέμενεν ή οικογένεια Πεσότσκη, δεν ήτο μεγαλύτερα των 70 βερστίων και τό ταξιδιον τούτο εις δρόμον έαρινόν, μαλακόν, εντός αναπαυτικῆς, με έλατήρια άμάξης, ήτο αληθινή άπόλαυσις.

Η οίκια του Πεσότσκη ήτο κολοσσιαία, με στύλους, με λέοντας, έπιχρισμένους δια κονιάματος, με φρακοφόρον παρα την εισοδον υπηρέτην. Χρονόβιον άλλος, σκυθρωπόν και αυστηρόν, φυτευμένον κατά τό άγγλικόν σύστημα, έξετείνετο εις άπόστασιν ως έγγιστα βερστίου απ' αútῆς της έπαύλεως μέχρι του ποταμου και άπέληγεν εκεί επί της βραχώδους, άποτόμου άργιλλώδους όχθης, έφ' ης ύψοῦντο πίτνες με άπογυμνωμένας ρίζας, παρεμφερείς προς τριχωτούς πόδας θηρίων· κάτω άγριωπώς άπῆστραπτε τό ύδωρ, άντήχουν θλιβερώς οι πιπιισμοί σκολοπάκων και τοιοῦτον αίσθημα διήγειρε πάντοτε τό μέρος τούτο, ώστε δεν είχε παρά να καθίσῃ κανείς εκεί και να γράφῃ ένα βάλς· ένῶ παρά την οίκίαν, εις την αὐλήν και εις τον κήπον, ο οποίος, μετά των φυτωρίων, κατείχεν έκτασιν 360 στρεμματίων, τὰ πάντα απέπνεον φαιδρότητα, χαράν και εύθυμίαν και με κακόν καιρόν

άκομη. Παρόμοια εξαίσια ρόδα, κρίνους, καμेलίας, παρόμοια λείρια, άπειρίας χρωμάτων από του χιονωδώς λευκού μέχρι του ασβολωδώς μαύρου, εν γένει παρόμοιον πλούτον χρωμάτων όπως εις του Πεσότσκη, οὐδαμού είχεν ίδη ο Κόβερν. Το έαρ ήτο άκόμη μόλις εις την άρχήν του και τὰ μεγαλοπρεπέστερα άνθη έφυλάσσοντο άκόμη εις τὰ θερμοκήπια, αλλά και τὰ κατά μήκος των δένδροστοιχιών και έδω κ' εκεί εντός άνθώνων φυόμενα άνθη ήσαν αρκετά, ώστε, περιπατών εις τον κήπον να αισθάνεσαι ότι εισαι εντός βασιλείου άδρών χρωμάτων, ιδίως κατά τας πρώινάς ώρας, καθ' ας επί εκάστου πετάλου μαρμαίρει ή δρόσος.

Το ύπό έποψιν διακόσμου κομφότερον μέρος του κήπου, τό όποιον ο Πεσότσκης περιφρονητικώς άπεκάλει «τιποτένια πράγματα», έπροξένει άλλοτε κατά την παιδικήν ήλικίαν εις τον Κόβερν γοητευτικήν εντύπωσιν. Πόσα παράδοξα πράγματα δεν έβλεπε κανείς έδω, πόσας εξεζητημένας τερατωδίας και εμπαιγμούς προς αútῃν την φύσιν! Υπήρχον έδω συστοιχίαι όπωροφόρων δένδρων, άπιδιά, έχουσα σχήμα πυραμιδοειδοῦς λεύκης, σφαιροειδεις δρύες και φιλύραι, άλεξήλιον εκ μηλέας, άψίδες, στέφανοι, πολύκρηροι κηροστάται και μάλιστα τό 1862 έσχηματισμένον από δαμασκηνέας — αριθμός έμφαίνων τό έτος καθ' ο ο Πεσότσκης ήρχισεν άσχολούμενος εις την δενδροκομίαν. Έβλεπέ τις έδω και εκεί ώραία εύθυτενή δενδρύλλια με εύθεα και ισχυρά, ως των φοινίκων, στελέχη, και μόνον όταν παρετήρει ταῦτα μετά προσοχῆς ανεκαλύπτεν ότι ήσαν θάμνοι άγριοσταφυλής. Άλλ' οτι προσέδιδε πλείοτέραν φαιδρότητα και εύθυμίαν εις τον κήπον ήτο ή άέναιος εν αὐτῷ κίνησις. Από την χαραυγήν μέχρις έσπέρας, πλείσιον των δένδρων, παρα τους θάμνους, εις τας δενδροστοιχίας και τους άνθώνας, συνωθοῦντο ως μύρμηκες εργάται με χειραμάξια, με σκαπάνας, με ποτιστήρια . . .

Ητο ή δεκάτη ώρα της έσπέρας, όταν ο Κόβερν έφθασεν εις την έπαυλιν του Πεσότσκη, και εύρε την Τάνιαν και τον πατέρα της Γεγώρ Συμεώνοβιτς εις μεγάλην ταραχήν. Ο καθαρός

άστερόφωτος οὐρανός και τό θερμομέτρον προεμήνυον παγετόν την πρώϊαν, εν τούτοις ο κηπουρός Ιβάν Κάρλιτς έλειπεν εις την πόλιν και εις αὐτόν μόνον είχαν τας έλπίδας των. Κατά τό δείπνον μόνον περι της πάχνης έγινετο λόγος, άπεφασίσθη δε να μη κοιμηθῇ ή Τάνια, αλλά την πρώτην μεταμεσονύκτιον ώραν να περιέλθῃ τον κήπον και παρατηρήσῃ αν ήσαν δια εν τάξει, ο δε Γεγώρ Συμεώνοβιτς να σηκωθῇ εις τας τρεῖς ή και ένωρίτερα.

Ο Κόβερν παρέμεινε μετά της Τάνιας καθ' ὅλην την έσπέραν και μετά τό μεσονύκτιον μετέβη μετ' αὐτῆς εις τον κήπον. Ητο ψύχος. Εις την αὐλήν άνεδίδετο ήδη ισχυρά όσμή καπνοῦ. Εις τον μέγαν όπωροφόρον κήπον, ο όποίος εκλείετο έμπορικώς και έφερεν εις τον Γεγώρ Συμεώνοβιτς χιλιάδας τινάς καθαροῦ εισοδήματος έτησίως, έστρώνετο εις τό έδαφος μέλας πυκνός καπνός και, περικαλύπτων τὰ δένδρα έσωζεν από του παγετοῦ αὐτάς τας χιλιάδας. Τὰ δένδρα έδω ισταντο εν τάξει ζατριχίου, εν ευθυγραμμία και κανονικότητι ως στοιχοι στρατιωτῶν και ή αὐστηρά αὐτη σχολαστική κανονικότης, τό έντελώς όμοίομορφον των στελεχῶν και τό ίσον του άναστήματος των δένδρων καθίστων την εικόνα μονότονον και μάλιστα άνιαράν. Ο Κόβερν και ή Τάνια διήλθον εν τῷ μέσῳ των συστοιχιών, ενθα έτεφρουντο πυρραϊ εκ κόπρου, άγύρου και παντός ειδους φρυγάνων και ενιαχοῦ συνήντων εργάτας, περιπλανώμενους εν μέσῳ του καπνοῦ ως σιας. Ηνθουν μόνον βυσσινέαι, δαμασκηνέαι· και ειδη τινά μηλεών, δλος όμως ο κήπος έπλεε μέσα εις τον καπνόν και ο Κόβερν μόνον πλείσιον των φυτωρίων άνέπνευσε με ὅλην την ευρύτητα του στήθους του.

— Και όταν ήμην μικρός έδω με έπειραζεν αὐτός ο καπνός, ειπε, συσπῶν τους ώμους, — δεν ειμπορῶ όμως ουδέ τώρα να έννοήσω πως ο καπνός ειμπορεῖ να σώσῃ τὰ δένδρα από την παγωνιά.

— Ο καπνός άντικαθιστᾷ τὰ σύννεφα, όταν αὐτά δεν υπάρχουν . . . — άπεκρίθη ή Τάνια.

— Και εις τί χρησιμεῖουν τὰ σύννεφα ;

— Όταν ο καιρός εῖνε συννεφώδης, δεν γίνεται πάχνη.

— Έτσι αῖ ;

Έγέλασε και την έλαβεν από την χειρα. Το πλατύ, πολύ σοβαρόν, παγωμένον πρόσωπόν της, με τας λεπτάς μύρας όφρῶς, τό άνασκηκόμενον περιλαίμιον του επαναφορίου, τό όποιον την ήμπόδιζε να κινή έλευθέτως την κεφαλήν, και

τό σύνολον αὐτῆς, ισχυῆς, εύσώμου, με άνυψωμένον από την δροσιάν φόρεμα, τον κατέθελε.

— Θεέ μου, εῖνε πια μεγάλη! — ειπε. — Όταν έφυγα απ' έδω την τελευταίαν φοράν, πρό πέντε έτών, ήσθε τότε άκόμη παιδί. Ησθε τόσο αδύνατη, με μακρῶς κνήμας, με κοντά μαλλιά, έφορούσατε κοντά φορεματάκια, κ' έγώ σας έπειραζα και σας έλεγα γερανόν. . . Τι δεν κάμνει ο καιρός !

— Ναί, πέντε χρόνια ! — έστέναξεν ή Τάνια.

— Πολύ νερό έτρεξεν από τότε. — Πητέ μου, Άνδρέα, στη ζωή σας, — ζωηρώς υπέλαβεν αὐτη, παρατηρούσα αὐτόν εις τό πρόσωπον, — δεν μάς εξεχάσατε ; αλλά τί κάθομαι κ' έρωτώ ; Σεις είσθε άνδρας, περνάτε τόσον ευχάριστα εκεί που ζήτε, είσθε μέγας άνηρ. Εῖνε τόσον φυσικόν — μάτια που δεν θωριούνται . . . Οπωσδήποτε όμως, Άνδρέα, έγώ θα ήθελα να μάς θεωρῆς ιδιόκου σου. . . Τό έχομεν αὐτό τό δικαίωμα.

— Και σας θεωρῶ, Τάνια.

— Λόγον τιμῆς ;

— Ναί, λόγον τιμῆς.

— Έξεπλάγητε σήμερα που έχομεν τόσοσ φωτογραφίας σας. Άλλά σεις ξεύρετε πόσον ο πατέρας μου σας λατρεύει. Κάποτε μου φαίνεται πως εσας σας αγαπᾷ περισσότερο από εμέ. Σεμνύνεται δια σας. Εῖσθε έκτακτος άνηρ και επιστήμων και διεπρέψατε και πιστεύει ότι έγινετε τοιοῦτος διότι σας έσπούδασεν αὐτός. Έγώ τον άφίνω να σκέπτεται όπως νομίζει. Αφήσατέ τον.

Ηρχισε να εξημερόνῃ και τούτο ιδίως τό παρετήρει κανείς από την ευκρίνειαν έκείνην, μετ' ης καθίσταντο οραται εις την ατμόσφαιραν αῖ τόλυπαι του καπνοῦ και αῖ κορυφαί των δένδρων. Έψαλλον αῖ άηδόνες και από τους κάμπους έφθανεν ή κραυγή των όρντύγων.

— Καιρός να κοιμηθῇ κανείς, — ειπεν ή Τάνια — έπειτα κάμνει και κρύο. — Έθεσε την χειρά της υπό τον βραχιόνά του. — Σ' ευχαριστῶ, Άνδρέα, που ήλθες. Οι φίλοι μας έδω δεν εῖνε και τόσον ευάρεστοι, αλλά εῖνε και όλίγοι. Δεν έχομεν άλλο από κήπον, κήπον και κήπον — άλλο τίποτε. Όλη ή ζωή μας έπῆγεν εις τον κήπον· έγώ μάλιστα ουδέποτε όνειρεύομαι άλλο από μηλεις και άπιδιαίς. Βέβαια αὐτό εῖνε καλόν, ωφέλιμον, κάποτε όμως θέλει κανείς και τίποτε άλλο δια την ποικιλίαν. Ένθυμούμαι όταν άλλοτε ήρχεσθε έδω εις τας διακοπάς, ή απλώς έτσι, τό σπίτι μας σαν να έγινετο δροσερώτερον και φωτεινότερον, σαν να έβγάζαμεν τὰ καλύμματα από τους πολυελαίους και από τὰ έπι-

πλα. Ἦμουν τότε χοριτσάκι και μολαταυτα ἐνοούσα.

Ὡμίλει ἐπὶ μακρὸν και μὲ πολὺ αἰσθημα. Εἰς τὴν κεφαλὴν ἐκείνου δὲν ἤξεύρω πῶς ἐπῆλθεν αἴφνης, ὅτι κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ θέρους θὰ ἠδύνατο νὰ ἐξοικειωθῆ ἑξῆς τὸ μικρὸν, τὸ ἀσθενές, τὸ ἄλλον ἐκεῖνο πλάσμα, νὰ ἐλκυοῦνται και τὸ ἀγαπήσῃ. — εἰς τὴν θέσιν και τῶν δύο τοῦτο ἦτο τόσο ἐνδεχόμενον, τόσο φυσικόν! Ἡ σκέψις αὕτη τὸν ἐθέλεγε και τὸν καθίστα Ἰλαρόν· ἔκυψε πρὸς τὸ θελκτικὸν και ἔμφροντι πρόσωπον και ἐπιθύριεν ἡρέμα.

Δὲν σοῦ τὸ κρύβω — θὰ σ' τὸ 'πῶ:
Τρελλὰ τὴν Τάνιαν ἀγαπῶ!

Ὅταν ἔφθασαν εἰς τὴν οἰκίαν, ὁ Γεγώρ Συμεώνοβιτς εἶχεν ἤδη ἐξυπνήσει. Ὁ Κόβερν δὲν εἶχε διαθέσει νὰ κοιμηθῆ, ἤρχισεν ὀμιλίαν μὲ τὸν γέροντα και ἐπέστρεψε μαζί του εἰς τὸν κῆπον. Ὁ Γεγώρ Συμεώνοβιτς ἦτο ὑψηλοῦ ἀναστήματος, μὲ ὤμους εὐρεῖς, προγᾶστωρ και ἔπασχεν ἀπὸ δύσπνοιαν, ἐπεριπάτει ὁμοῦ πάντοτε γρηγορά, ὡστε ἦτο δύσκολον νὰ τὸν προφθάσῃ. Εἶχε τὸ ὄψος ἀκρῶς ἔμφροντι, πάντοτε ἦτο βιαστικὸς και μὲ τοιαύτην ἐκφρασιν, ὡστε ἐνόμιζε κανεὶς ὅτι, ἂν βραδύνη ἔστω και μίαν στιγμὴν, τὸ πᾶν ἀπώλετο! — Κύτταζε νὰ ἰδῆς, κύριε... ἤρχισε σταματήσας διὰ ν' ἀναπνεύσῃ. — Εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς, ὅπως βλέπεις — παγωνιά, σήκωσε ὁμοῦ ἕως δύο ὄργυιαις ψηλὰ ἀπὸ τὸ ἔδαφος τὸ θερμομετρον και θὰ ἰδῆς ὅτι ἐκεῖ εἶνε ζέστη... Πῶς συμβαίνει αὐτό;

— Ἀληθινὰ δὲν ἠξεύρω, — εἶπεν ὁ Κόβερν κ' ἐγέλασε.

— Χμ... ὅλα δὲν εἰμπορεῖ κανεὶς νὰ τὰ ξεύρῃ βέβαια... Ὅσον εὐρεία και ἂν εἶνε ἡ διάνοια, ὅλα δὲν εἰμπορεῖ νὰ τὰ χωρέσῃ. Σὺ, βέβαια γνωρίζεις περισσότερα ἀπὸ φιλοσοφίαν.

— Ναι, μελετῶ ψυχολογίαν, καταγινομαι δὲ ἐν γένει εἰς τὴν φιλοσοφίαν.

— Και δὲν τὴν βαρύνει;

— Τούναντίον, μὲ αὐτὴν μόνον και ζῶ.

— Αἶ, νὰ δώσῃ ὁ Θεός... — ὑπέλαθεν ὁ

Γεγώρ Συμεώνοβιτς, θωπεύων σύννοους τὰς λευκὰς παραγαθίδας του, — ὁ Θεός νὰ δώσῃ... Ἐγὼ, ἀδελφέ, εἶμαι πολὺ εὐχαριστημένος μαζί σου, πάρα πολὺ εὐχαριστημένος...

Ἄλλ' αἴφνης ἔτεινε τὴν ἀκοήν, ἡ μορφή του προσέλαβε φρικωδὴ ἐκφρασιν, ἔδραμε πλαγίως και

¹ Ἐκ τοῦ ποιήματος τοῦ Ἀλεξ. Πούσκιν «Εὐγένιος Ὀνέγινη». Σ. Μ.

μετ' οὐ πολὺ ἐξηφανίσθη ὄπισθεν τῶν δένδρων ἐντὸς νέφους καπνοῦ.

— Ποιὸς ἔδεσε τὸ ἄλογον εἰς τὸ δένδρον; ἠκούσθη ἀπελπιστικὴ, σπαραξικάρδιος ἡ φωνή του. — Ποιὸς ἄθλιος και ἀχρεῖος ἐτόλμησε νὰ δέσῃ τὸ ἄλογο στὴ μηλιά; Θεέ μου, Θεέ μου! Μοῦ τὰ χάλασαν, μοῦ τὰ κατέστρεψαν, μοῦ τ' ἀφάνισαν! Πᾶει ὁ κῆπος, κατεστράφη ὁ κῆπος! Θεέ μου!

Ὅταν ἐπανῆλθε πλησίον τοῦ Κόβερν, τὸ πρόσωπόν του ἦτο καταβεβλημένον, οἰκτρὸν...

— Τί νὰ κάμη κανεὶς μὲ τοὺς ἀναθεματισμένους αὐτοὺς ἀνθρώπους; — εἶπε μὲ κλαυθμυρὰν φωνὴν και χειρονομῶν. — Ὁ Στέφος ἐκουθαλοῦσε τὴ νύκτα κοπιᾶ κ' ἔδεσε τὸ ἄλογο στὴ μηλιά... ἐσφίξε ὁ ἀχρεῖος τὰ γέμια στὸ δένδρο τόσο σφικτὰ, ποῦ ἡ φλοῦδα ἐτρέφθηκε σὲ τρεῖς μεριαῖς. Πῶς σοῦ φαίνεται; Ἐγὼ τοῦ μιλῶ, κ' αὐτός — τὸ γουδί τὸ γουδοῦχερί — μονάχα τὰ μάτια του ἀνοίγοι καὶ! Ἡ κρεμάλα εἶνε λίγο γι' αὐτοὺς.

Καταπραυνθεῖς, ἐνηγαλίσθη τὸν Κόβερν και τὸν ἐφίλησεν εἰς τὴν παρείαν.

— Νὰ δώσῃ ὁ Θεός, νὰ δώσῃ ὁ Θεός... ἐφέλλισε. Χαίρω πολὺ ποῦ ἦλθες, πάρα πολὺ χαίρω... Εὐχαριστῶ.

Κατόπιν, μὲ τὸ αὐτὸ ταχὺ βᾶδισμα και τὸ περὶφροντι πρόσωπον περιήλθεν ὅλον τὸν κῆπον και ἔδειξεν εἰς τὸν πρῶν προστατευμένον του ὅλα τὰ θερμοκῆπια, τὰς ἀποθήκας και τὰς δύο του κυψέλας, τὰς ὁποίας ἀπεκάλει θαῦμα τοῦ αἰῶνός μας.

Ἐνόσω περιεπάτου, ὁ ἥλιος εἶχεν ἤδη ἀνατελεῖ και ζωηρῶς καθυγάζε τὸν κῆπον. Τὸ ψυχὸς ὑπεχώρησε. Προβλέπων λαμπρὰν και φαῖδραν τὴν ἡμέραν ὁ Κόβερν ἀνεμνήσθη ὅτι μόλις ἦσαν ἀρχαί Μαΐου και ὅτι ὑπελείπετο ἀκόμη ὁλόκληρον θέρους ἐπίσης λαμπρόν, εὐθυμον, μακρόν, και αἴφνης εἰς τὰ στήθη του ἠσθάνθη κινούμενον χαρωπὸν νεανικὸν αἰσθημα, τὸ ὁποῖον εἶχεν αἰσθανθῆ κατὰ τὴν παιδικὴν του ἡλικίαν, ὅταν ἔτρεχεν ἐντὸς τοῦ ἰδίου τούτου κήπου. Και ἐνηγαλίσθη και αὐτὸς τὸν γέροντα και τὸν ἐφίλησε τρυφερά. Ἀμφότεροι συγκινηθέντες ἀπῆλθον εἰς τὴν οἰκίαν ὅπου ἐπιον τσαὶ εἰς παλαιὰ ἐκ φαρφορίου κύπελλα, μὲ ἀνθόγαλα, μὲ ἀφράτα κουλούρια, και αὐτὰι αἱ λεπτομέρειαι ἐνθύμισαν πάλιν εἰς τὸν Κόβερν τὴν παιδικὴν και νεανικὴν του ἡλικίαν. Τὸ ὄρατον ἐνεστῶς και αἱ ναρκωθεῖσαι ἐν αὐτῷ ἐντυπώσεις τοῦ παρελθόντος συνεχέοντο ὁμοῦ και τοῦ ἐπροξένου κάποιαν στενοχωρίαν ἀλλὰ και εὐχαρίστησιν.

Ἀνέμεινεν ἕως ὅτου ἐξυπνήσῃ ἡ Τάνια και ἔπειε μαζί της τὸν καφέ, ἔκαμε μικρὸν περίπατον, ἀκολουθῶς ἐπέστρεψεν εἰς τὸ δωμάτιόν του και ἐκάθισε νὰ ἐργασθῆ. Ἀνεγίνωσκε μετὰ προσοχῆς, ἐλάμβανε σημειώσεις και ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐσήκωνε τοὺς ὀφθαλμοὺς διὰ νὰ παρατηρήσῃ εἰς τὰ ἀνοικτὰ παράθυρα ἢ εἰς τὰ δροσερά, τὰ ἐκ τῆς δρόσου ὑγρὰ ἀκόμη ἄνθη, τὰ ὁποῖα ἦσαν τοποθετημένα ἐντὸς δοχείων ἐπὶ τῆς τραπέζης, και πάλιν ἐχαμήλωνε τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸ βιβλίον και τοῦ ἐφαίνετο ὅτι κάθε φλέβα μέσα του τρέμει και κινεῖται ἀπὸ εὐχαρίστησιν.

B

Εἰς τὴν ἐξοχὴν ἐξηκολούθει ὁ Κόβερν νὰ διάγῃ τὴν αὐτὴν νευρικὴν και ἀνήσυχον ζωὴν, ὅπως και εἰς τὴν πόλιν. Ἀνεγίνωσκε πολὺ και ἔγραφεν, ἐμάνθανεν ἰταλικὰ και ὅταν ἐξήρχετο εἰς περίπατον, μετ' εὐχαριστήσεως ἐσυλλογιζέτο ὅτι δὲν θάρρήσῃ νὰ ἐπαναλάβῃ πάλιν τὴν ἐργασίαν του. Ἐκοιμᾶτο τόσο ὀλίγον, ὡστε ἐξέπληττεν ὅλους ἂν, χωρὶς νὰ θέλῃ, ἀπεκοιμᾶτο τὴν ἡμέραν ἡμισίαν ὥραν, ὅλην τὴν νύκτα πλέον δὲν ἠδύνατο νὰ κοιμηθῆ και μετὰ ἄγρυπνον νύκτα, ὡς νὰ μὴ συνέβῃ τίποτε, ἠσθάνετο τὸν ἑαυτὸν του ἀκμαῖον και εὐθυμον.

Ὡμίλει πολὺ, ἐπινεν οἶνον και ἐκάπνιζεν ἀκριβὰ σιγᾶρα. Εἰς τοῦ Πεσότση συχνὰ, σχεδὸν καθ' ἑκάστην, ἤρχοντο δεσποινίδες γειτόνισσαι, αἱ ὁποῖαι ἔπαιζον μετὰ τῆς Τάνιας τὸ κλειδοκῦμβαλον και ἔψαλλον ἐνὶστε ἤρχετο νεανίας τις, γαίτων, καλὸς βιολιστής. Ὁ Κόβερν ἤκροατο τὴν μουσικὴν και τὸ ἄσμα ἀπλήστως και ἠσθάνετο ἀτονίαν· τὸ ἄσμα ἐπενήργει ἐπ' αὐτοῦ φυσικῶς ἐπὶ τοσοῦτον, ὡστε τοῦ ἐπῆρχετο νάρκη εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς και ἐθάμβωνε τὴν κεφαλὴν του.

Μετὰ τὸ ἐσπερινὸν τσαὶ ἐκάθητό ποτε εἰς τὸν ἐξώστην και ἀνεγίνωσκεν. Εἰς τὴν αἴθουσαν κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην ἡ Τάνια μὲ φωνὴν ἀνθυψιφώνου, μία ἀπὸ τὰς δεσποινίδας ὑψίφωνος και ὁ νεανίας μὲ τὸ βιολίον ἐγυμνάζοντο εἰς τὴν γνωστὴν νυκταδίαν τοῦ Μπράγ. Ὁ Κόβερν ἐπράσεγεν εἰς τὰς λέξεις — ἦσαν ρωσικαί, — ἀλλὰ δὲν κατάρθωνε νὰ ἀντιληφθῆ τὴν ἔννοιαν αὐτῶν. Τέλος ἀφῆκε τὸ βιβλίον και ἀκροασθεῖς μετὰ προσοχῆς, ἐνόησε: κόρη, νοσηρὰς φαντασίας, ἤκουσε τὴν νύκτα εἰς τὸν κῆπον μυστηριώδεις τινὰς ἤχους τόσο ὄραίους και περιπαθεῖς, ὡστε ἀπέδωκεν αὐτοὺς εἰς θεῖαν ἀρμονίαν, ἀκατάληπτον εἰς ἡμᾶς τοὺς θνητοὺς και ὡς ἐκ

τούτου ἀφιπταμένην ὀπίσω εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ Κόβερν συνεκολλῶντο. Ἠγέρθη και ἐν ἀτονίᾳ ἤρχισε νὰ περιπατῆ ἐντὸς τῆς μικρᾶς αἴθουσας και κατόπιν εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν. Ὅταν τὸ ἄσμα ἔπαυσε, ἐλαβε τὴν Τάνιαν ἐκ τοῦ βραχίονος και ἐξῆλθε μετ' αὐτῆς εἰς τὸν ἐξώστην.

— Ἀπὸ τὸ πρῶτ' ἀπασχολεῖ τὴν διάνοιάν μου μία παράδοξις, — τῆς εἶπε. — Δὲν ἐνθυμοῦμαι ἂν τὴν ἀνεγνώσῃ που ἢ τὴν ἤκουσα; ἀλλ' εἶνε μία παράδοξις παράδοξος και ἀκατανόητος. Πρέπει νὰ σὰς εἰπῶ πῶς δὲν διακρίνεται διὰ τὴν σαφήνειαν της. Πρὸ χιλίων ἐτῶν κάποιος μοναχὸς, μαυροπερεμένος, ἐβάδιζεν εἰς τὴν ἔρημον ἐκεῖ κάπου εἰς τὴν Συρίαν ἢ εἰς τὴν Ἀραβίαν... Μίλλια τινὰ ἀπὸ τὸ μέρος ποῦ ἐπῆγαιεν, οἱ ψαράδες εἶδον ἕναν ἄλλον μαῦρον καλόγηρον, ὁ ὁποῖος ἐπεριπατοῦσε σιγὰ σιγὰ ἐπάνω εἰς τὴν ἐπιφάνειαν λίμνης. Ὁ δεύτερος αὐτοῦ καλόγηρος ἦτον ἀντικατοπτρισμὸς. Τῶρα λησμονήσατε ὅλους τοὺς νόμους τῆς ὀπτικῆς, τοὺς ὁποῖους ἡ παράδοξις φαίνεται, δὲν παραδέχεται, και ἀκούσατε παραπέρα. Ὁ ἀντικατοπτρισμὸς ἐγέννησεν ἄλλον ἀντικατοπτρισμὸν και ὁ ἄλλος τρίτον, οὕτως ὡστε τὸ σχῆμα τοῦ μαύρου μοναχοῦ ἤρχισε νὰ μεταδίδεται, χωρὶς τέλος, ἀπὸ ἐν στρώμα ἀτμοσφαιρας εἰς ἄλλο... Τὸν ἐβλεπον πότε εἰς τὴν Ἀφρικὴν, πότε εἰς τὴν Ἰσπανίαν, πότε εἰς τὰς Ἰνδίας και πότε εἰς τὴν ἀπωτάτην ἄρκτον... Ἐν τέλει ἐξῆλθεν ἀπὸ τὰ ὄρια τῆς γήινης ἀτμοσφαιρας και τῶρα περιπλανᾶται ἀνα τὴν ὑψηλίον, χωρὶς ποσῶς νὰ δύναται νὰ περιέλθῃ εἰς τὰς συνθήκας ἐκείνας, ποῦ θὰ εἰμποροῦσε νὰ σβεσθῆ. Ἰσως τῶρα νὰ κάμη τὴν ἐμφάνισιν του πουθενὰ εἰς τὸν Ἄρην ἢ εἰς κανὲν ἄστρον τοῦ Νοτίου Σταυροῦ. Ἀλλὰ, ἀγαπητὴ μου, ἡ κυριώτερα οὐσία, ἡ κυριώτερα κλεῖς τῆς παραδόσεως συνίσταται εἰς τοῦτο: ὅτι χίλια ἔτη μετὰ ταῦτα, ἀφ' ὅτου δηλαδὴ ὁ μοναχὸς ἐπεριπάτει εἰς τὴν ἔρημον, ἡ ὀπτασίη θὰ ἐπανέλθῃ και πάλιν εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Καὶ τὰ χίλια αὐτὰ ἔτη σάν νὰ πλησιάζουν εἰς τὸ τέλος... Κατὰ τὴν ἔννοιαν τῆς παραδόσεως, τὸν μαῦρον αὐτὸν μοναχὸν πρέπει νὰ τὸν περιμένωμεν σήμερον-αὔριον.

— Παράδοξος ἀντικατοπτρισμὸς, εἶπεν ἡ Τάνια, εἰς τὴν ὁποίαν δὲν ἤρρεσεν ἡ παράδοξις.

— Ἀλλὰ τὸ πλέον παράδοξον εἶνε, — εἶπε χαμογελῶν ὁ Κόβερν — ὅτι δὲν εἰμπορῶ νὰ ἐνθυμηθῶ, πότεν ἐπῆλθεν εἰς τὴν κεφαλὴν μου ἡ παράδοξις αὕτη. Τὴν ἀνεγνώσα; τὴν ἤκουσα;

«Η μήπως τὸν μαύρον μοναχὸν τὸν εἶδα εἰς τὸν ὕπνον μου; Σοὺ ὀρκίζομαι εἰς τὸν Θεὸν—δὲν ἐνθυμούμαι. Ἡ παράδοσις ἐντοῦτοις ἀπασχολεῖ τὴν διάνοιάν μου. Ὅλην τὴν ἡμέραν σήμερον τὴν συλλογίζομαι.

Ἀφήσας τὴν Τάνιαν ν' ἀπέλθῃ πρὸς τοὺς ξένους, ἐξῆλθε τῆς οἰκίας καὶ σύνουρος ἐβάδιζε παρὰ τοὺς ἀνθῶνας. Ὁ ἥλιος ἔδουε πλέον. Τὰ ἄνθη ἐπέσιδῃ πρὸ μικροῦ μόλις τὰ εἶχον ποτίσει ἀνέδιδο ὑγρὰν, ἐρεθιστικὴν εὐωδίαν. Εἰς τὴν οἰκίαν ἤρχισαν πάλιν νὰ τραγουδοῦν καὶ μακρόθεν τὸ βιολιὸν ἐπροξένει ἐντύπωσιν ἀνθρωπίνης φωνῆς. Ὁ Κόβρην, βασανίζων τὴν μνήμην του διὰ νὰ ἐνθυμηθῇ ποῦ ἤκουσεν ἢ ἀνέγνωσε τὴν παράδοσιν, διτυβύνθη βραδέως εἰς τὸ ἄλσος καὶ χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσῃ ἔφθασε μέτρι τοῦ ποταμοῦ.

Ἀπὸ τὴν ἀτραπὸν, τὴν διαφεύγουσαν διὰ τῆς ἀποτόμου ὄχθης πλησίον τῶν γυμνωμένων ριζῶν, κατῆλθε κάτω εἰς τὸν ποταμόν, ἀνησυχῆσεν ἔδω τοὺς σκολόπακας, κατεπτόησε δύο νήσους. Ἐπὶ τῶν κυθροῦν πευκῶν, ἐπιπτον ἐνιαχοῦ αἱ τελευταῖαι ἀκτίνες τοῦ δύνοντος ἡλίου, ἀλλ' ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ποταμοῦ ἐκυριάρχει ἡδὴ ἡ ἑσπέρα. Ὁ Κόβρην διὰ κινήσεως γεφύρας ἐπέρασαν εἰς τὴν ἄλλην ὄχθην. Ἐνώπιόν του τῶρα ἠπλοῦτο εὐρύτατον πεδίον, κεκαλυμμένον ἀπὸ νεσφάν, ὄχι ἀκόμη ἀνθίσασαν σίκαλιν. Οὔτε ἀνθρωπίνη κατοικία, οὔτε ζῶσα ψυχὴ ἐφαίνετο μακρὰν καὶ ἐνόμιζες ὅτι ἡ ἀτραπὸς, ἂν τὴν ἠκολούθει κανεὶς, θὰ τὸν ἐφερνεν εἰς τὸ μᾶλλον ἄγνωστον, μυθῶδες μέρος, ὅπου μόλις ἐβυθίσθη ὁ ἥλιος, καὶ ὅπου τὸσον εὐρέως καὶ μεγαλοπρεπῶς ἐφλέγετο ἡ ἑσπερινὴ ἀμφιλόκη.

—Πόσον εὐρύχωρα, πόσον ἐλεύθερα καὶ ἡσυχά εἶν' ἔδω! διελογίζετο ὁ Κόβρην, βαδίζων ἐπὶ τῆς ἀτραπῶ. —Καὶ νομίζεις ὅτι ὅλος ὁ κόσμος βλέπει ἐμέ, ἐκρύφθη καὶ περιμένει διὰ νὰ τὸν ἐννοήσω...

Ἄλλ' ἰδοὺ τὴν σίκαλιν διέδραμον κύματα καὶ ἑλαφρὰ ἑσπερινὴ αὐρα τρυφερῶς ἠγγισε τὴν ἀσκεπῆ κεφαλὴν του. Μετὰ μίαν στιγμὴν ἐπνευσε καὶ πάλιν πνοὴ ἀνέμου, ἀλλὰ ἰσχυροτέρα ἦδη,—ἡ σίκαλις ἔκαμε θόρυβον καὶ ἠκούσθη ὀπισθεν ὑπόκωφος γογγυσμὸς τῶν πευκῶν. Ὁ Κόβρην ἔστη κατάπληκτος. Εἰς τὸν ὀρίζοντα, ὡς λαίλαψ, ὡς τυφὼν, ὑψοῦτο ἀπὸ τὴν γῆν μέχρις οὐρανοῦ γιγαντιαία μελαίνα στήλη. Ἡ περιφέρειά της ἦτο ἀσαφής, ἀλλ' ἐκ πρώτης στιγμῆς ἠδύνατό τις νὰ ἐννοήσῃ ὅτι δὲν ἴστατο εἰς μίαν θέσιν, ἀλλ' ἐκινεῖτο μὲ φοβερὰν ταχύτητα, ἐκινεῖτο πρὸς τὰ ἔδω, εὐθέως πρὸς τὸν Κόβρην, καὶ ἐφ' ὅσον ἐπλησίζετο, ἐπὶ τοσοῦτον

καθίστατο μικροτέρα καὶ εὐκρινεστέρα. Ὁ Κόβρην ἔσπευσε νὰ παραμερίσῃ διὰ νὰ τῆς ἀνοίξῃ δρόμον καὶ μόλις τὸ κατῶρθωσε...

Μοναχὸς μαυροφορεμένος μὲ πολιότριχον κεφαλὴν καὶ μελαίνας ὄφρυς, μὲ τὰς χεῖρας ἐσταυρωμένας ἐπὶ τοῦ στήθους διῆλθε πλησίον του. . . Οἱ γυμνοὶ πόδες του δὲν ἐπάτουν εἰς τὴν γῆν. Διελθὼν ἡδὴ τρεῖς ὄργυιās, προσέβλεψε τὸν Κόβρην, ἔκλινε τὴν κεφαλὴν καὶ τοῦ ἐμειδίασε γλυκὰ καὶ ταυτοχρόνως μὲ πονηρίαν. Ἄλλὰ πόσον ὄχρον, φρικωδῶς ὄχρον ἦτο τὸ λιπόσαρκον πρόσωπόν του! Ἀρχίζων καὶ πάλιν νὰ αὐξάνῃ, προσπέταξεν εἰς τὴν ἀντιπέραν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ, προσέκρουσεν ἀφορητὴ εἰς τὴν ἀγγιλλῶδη ὄχθην καὶ ἐπὶ τῶν πευκῶν καὶ περάσας διὰ μέσου αὐτῶν ἐξηφανίσθη ὡς καπνός.

—Τὸ βλέπετε λοιπὸν. . . —ἐφέλλισεν ὁ Κόβρην, —ἀρα ἡ παράδοσις εἶνε ἀληθής.

Χωρὶς νὰ προσπαθῆσῃ νὰ ἐξηγήσῃ τὴν παράδοξον ὀπτασίαν, εὐχαριστημένως διότι κατῶρθωσε τόσο ὅσον πλησίον καὶ τόσο ἑκρινῶς νὰ ἰδῇ ὄχι μόνον τὴν μελαίναν στολήν ἀλλὰ καὶ τὸ πρόσωπον καὶ τοὺς ὀφθαλμούς του μοναχοῦ, μὲ γλυκεῖαν ταραχὴν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν οἰκίαν.

Εἰς τὸ ἄλσος καὶ εἰς τὸν κῆπον ἐπεριπάτου ἡσύχως ἄνθρωποι, εἰς τὴν οἰκίαν ἐπαίζον, —θὰ εἶπῃ λοιπὸν ὅτι αὐτὸς μόνος εἶχεν ἰδῆ τὸν μοναχόν. Κατεῖχετο ὑπὸ σφοδρὰς ἐπιθυμίας νὰ τὰ διηγηθῇ ὅλα εἰς τὴν Τάνιαν καὶ τὸν Γεγῶρ Συμεώνοβιτς, ἀλλ' ἐσκέπητο ὅτι αὐτοὶ ἀναποφεύκτως θὰ ἐκλάβουν τοὺς λόγους του ὡς παραληρήματα καὶ θὰ τρομάξουν καλλίτερα νὰ τὸ ἀποσιωπήσῃ. Ἐγγέλα μεγαλοφῶνως, ἐτραγουδῆσε, ἐχόρευσε μαζούρκαν, ἦτο εὐθυμότατος καὶ ὄλοι οἱ ξένοι καὶ ἡ Τάνια, εὐρισκον ὅτι εἰς τὴν μορφὴν του σήμερον ὑπάρχει τι ἰδιάζον, ἀκτινοβολοῦν, ἐνθου, καὶ ὅτι κινεῖ πολὺ τὸ ἐνδιαφέρον.

Γ'

Μετὰ τὸ δεῖπνον, ὅταν οἱ ξένοι ἀνεχώρησαν, ὁ Κόβρην ἀπεσύρθη εἰς τὸ δωμάτιόν του καὶ κατεκλίθη ἐπὶ τοῦ διβανίου: ἤθελε νὰ ἀναπολήσῃ τὸν μοναχόν. Ἄλλὰ μετὰ μίαν στιγμὴν εἰσηλθεν ἡ Τάνια.

—Νά, Ἀνδρέα, διαβάσατε ἄρθρα τοῦ πατέρα. . . εἶπεν ἐγγειρίζουσα εἰς αὐτὸν δέμα διατριβῶν καὶ σημειώσεων. Ὡραία ἄρθρα. Γράφει ἐξοχα.

—Ἄ—νὰ σοῦ πῶ—ἐξοχα!—εἶπεν ὁ Γεγῶρ Συμεώνοβιτς, εἰσελθὼν κατόπιν τῆς κιά

γελῶν γελῶτα βεβιασμένον.—Μὴν ἀκούς, καλέ. μὴν τὰ διαβάσῃς! Ἄν θέλῃς ὅμως νὰ σὲ πάρῃ ὁ ὕπνος—τότε διαβάσε' τα' εἶνε λαμπρὸν ὕπνωτικόν.

—Τὸ κατ' ἐμέ—εἶνε λαμπρὰ ἄρθρα, —εἶπεν ἡ Τάνια μετὰ βαθείας πεποιθήσεως. Ἄναγνώσατέ τα, Ἀνδρέα, καὶ πείσατε τὸν πατέρα νὰ γράφῃ συχνότερα. Εἰμπορούσε νὰ γράφῃ πληρὲς σύστημα δενδροκομίας καὶ κηπουρικῆς.

Ὁ Γεγῶρ Συμεώνοβιτς ἀνεκἀγγαξεν, ἐκοκκίωσε καὶ ἤρχισε νὰ λέγῃ φράσεις, τὰς ὁποίας συνήθως λέγουν οἱ ἐγκωμιαζόμενοι συγγραφεῖς. Τέλος ἤρχισε νὰ ὑποχωρῇ.

—Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, διάβασε πρῶτα τὰ ἄρθρα τοῦ Γκωσσὲ καὶ αὐτὰ ἔδω τὰ ρωσικὰ ἄρθρῖδια,—ἐπιθύρουν, ἀναφυλλίζων μὲ τρεμούσας χεῖρας τὰ τετράδια,—διότι διαφορητικὰ δὲν θὰ ἐννοήσῃς. Προτὸν ἀναγνώσεως τὰς ἰδικὰς μου ἀντιρρήσεις, πρέπει νὰ γνωρίζῃς καὶ διατὴ ἀντιλέγω. Ἀλλὰ δὲν βαρεῖσαι νὰ ζαλιζῆσαι. Ἄλλως τε εἶνε καὶ ὧρα νὰ κοιμηθῶμε, νομίζω.

Ἡ Τάνια ἐξῆλθεν ὁ Γεγῶρ Συμεώνοβιτς ἐπῆγε κ' ἐκάθισε πλησίον τοῦ Κόβρην καὶ ἐστέναξε βαθέως.

—Ἔτσι, ποῦ λές, φίλτατε. . . —ἤρχισε μετὰ τινα σιωπὴν. . . —ἔτσι ποῦ λές, φίλτατε ὑψηγητά. Βλέπεις λοιπὸν, καὶ ἄρθρα γράφω καὶ μέρος εἰς τὰς ἐκθέσεις λαμβάνω καὶ μετάλλια μοῦ δίδουν. . . Ὁ Πεσότσκις, λέγουν, ἔκαμε περιουσίαν ἀπὸ τὸν κῆπόν του. . . Μὲ ἕνα λόγον—πλούτη καὶ δόξα δὲν μοῦ λείπουν. Ἀλλὰ ἄς ποῦμε καὶ τὸ ἄλλο—πρὸς τί ὅλα αὐτὰ; Ὁ κῆπος, πράγματι εἶνε ὠραίος, μοναδικός. . . Αὐτὸ δὲν εἶνε κῆπος, ἀλλὰ ὀλόκληρον ἴδρυμα, ἔχον ὑψίστην ἐθνικὴν σπουδαιότητα, διότι εἶνε, οὕτως εἶπεν, βαθμῆς πρὸς νέαν δρᾶσιν τῆς ρωσικῆς οικονομίας καὶ τῆς ρωσικῆς βιομηχανίας. Ἄλλὰ πρὸς τί; Ποῖος ὁ σκοπός;

—Τὸ ἔργον αὐτὸ κατ' ἑαυτὸ ἐξηγεῖ τὸν σκοπόν.

—Δὲν ἐννοῶ τοῦτο. Ἐγὼ ζητῶ νὰ μάθω: τί θ' ἀπογείνη ὁ κῆπος ὅταν ἐγὼ ἀποθάνω; Εἰς τὴν κατάστασιν ποῦ τὸν βλέπεις τώρα οὔτε ἕνα μῆνα εἶνε δυνατὸν νὰ διατηρηθῇ χωρὶς ἐμέ. Ὅλον τὸ μυστικὸν τῆς ἐπιτυχίας δὲν συνίσταται εἰς τὸ ὅτι ὁ κῆπος εἶνε μεγάλος καὶ ἔχει πολλοὺς ἐργάτας, ἀλλ' εἰς τὸ ὅτι ἐγὼ ἀγαπῶ τὸ ἔργον—ἐννοεῖς; Τὸ ἀγαπῶ ἰσως περισσότερο ἀπὸ τὸν ἑαυτόν μου. Κύτταξε ἐμένα: ὅλα ἐγὼ τὰ κάμνω. Ἐργάζομαι ἀπὸ τὸ πρωὶ ἕως τὴν νύκτα. Ὅλα τὰ μπόλια τὰ κάμνω μόνος μου, τὸ κλάδευμα—ἐγὼ, τὸ φύτευμα—ἐγὼ, ὅλα ἐγὼ. Ὅταν μὲ

βοηθοῦν, στενοχωροῦμαι, ἐρεθίζομαι μέχρι βαναυσότητος. Ὅλον τὸ μυστικὸν συνίσταται εἰς τὴν ἀγάπην, εἰς τὸ ὀξυδερκῆς τοῦ νοικοκύρη μᾶτι καὶ εἰς τὰ νοικοκυρίστικα χεῖρα καὶ εἰς τὴν ἐπίγνωσιν ἐκείνην, ποῦ ὅταν λείψῃς πουθενά καμμιὰ ὥρα νὰ μὴν εἶνε ἡ καρδιά σου στὸν τόπον τῆς, ἀπὸ φόβον μήπως συνέθῃ τίποτε εἰς τὸν κῆπον. Καὶ ὅταν ἐγὼ ἀποθάνω, ποῖος θὰ τὸν κυττάξῃ; Ποῖος θὰ ἐργασθῇ; Ὁ κηπουρός; Οἱ ἐργάται; Αὐτοί; Νὰ σοῦ πῶ λοιπὸν, φίλτατέ μου: ὁ μεγαλειότερος ἐχθρὸς στὴ δουλειά μας οὔτε ὁ λαγὸς εἶνε, οὔτε τὰ ἔντομα, οὔτε ἡ παγωνιά: ὁ μεγαλειότερος ἐχθρὸς μας εἶνε ὁ ξένος ἄνθρωπος.

—Καὶ ἡ Τάνια; —ἠρώτησεν ὁ Κόβρην γελῶν. Ἡ Τάνια δὲν εἰμπορεῖ νὰ εἶνε πλέον βλαβερὰ ἀπὸ τὸν λαγόν. Ἐκείνη ἀγαπᾷ καὶ καταλαμβάνει τὸ ἔργον.

—Ναί, τὸ ἀγαπᾷ καὶ τὸ ἐννοεῖ. Ἄν ὁ κῆπος μετὰ τὸν θάνατόν μου περιέλθῃ εἰς χεῖράς της καὶ γείνη αὐτὴ νοικοκυρά, τότε βέβαια καλλίτερα δὲν εἰμπορεῖ νὰ ἐπιθυμήσῃ κανεὶς. Ἄλλ' ἂν—ὅ μὴ γένοιτο—ὑπανδρευθῇ; —ἐπιθύρουν ὁ Γεγῶρ Συμεώνοβιτς καὶ προσέβλεψεν ἔντρομος τὸν Κόβρην. Ἐδῶ σὲ θέλω! Παντρεύεται, ἀποκτᾷ παιδιὰ, καὶ τότε ποῖος θὰ συλλογισθῇ τὸν κῆπον. Ἐκεῖνο κυρίως ποῦ φοβοῦμαι εἶναι νὰ μὴ πανδρευθῇ κανένα προκομμένον, ὁ ὅποιος ἀπὸ ἀπληστίαν δώσει τὸν κῆπον εἰς χεῖρας ἐνοικισατῶν καὶ πάῃ ὁ κῆπος στὸ διάβολο ἀπὸ τὸν πρώτο χρόνον. Εἰς τὴν ἐργασίαν μας αὐτὴν αἱ γυναῖκες εἶνε θεῖα μᾶστιξ.

Ὁ Γεγῶρ Συμεώνοβιτς ἐστέναξε καὶ ἐσιώπησε μικρὸν.

—Αὐτὸ ἰσως εἶνε καὶ ἐγωισμός, ἀλλὰ σὰς λέγω εἰλικρινῶς, δὲν θέλω νὰ πανδρευθῇ ἡ Τάνια. Φοβοῦμαι! Ἐδῶ μᾶς ἔρχεται ἕνας λιμνοκτόνος μὲ τὸ βιολί του καὶ τσουγκρανίζει' ξεύρω, πῶς ἡ Τάνια δὲν τὸν θέλει, τὸ ξεύρω καλά' ἐγὼ δὲν εἰμπορῶ νὰ τὸν ὑποφέρω! Εἶμαι ἐν γένει ἕνας παράξενος ἄνθρωπος—τὸ ὀμολογῶ.

Ὁ Γεγῶρ Συμεώνοβιτς ἐσπῆκθη, ἐβάδιζε τεταραχμένος καὶ ἐφαίνετο ὅτι ἤθελε νὰ εἶπῃ σοβαρόν τι, ἀλλὰ δὲν ἀπεφάσιζε.

—Σὲ ἀγαπῶ πολὺ καὶ θὰ σοῦ ὀμιλήσω εἰλικρινῶς,—ἀπεφάσισεν ἐπὶ τέλους, χιῶν τὰς χεῖρας εἰς τὰ θυλάκιά του.—Εἰς μερικὰ σοβαρὰ ζητήματα ἐγὼ φέρομαι ἀπλῶς καὶ λέγω κατ' εὐθειαν ἐκεῖνο τὸ ὅποιον αἰσθάνομαι, δὲν εἰμπορῶ δὲ νὰ ὑποφέρω τὰς ἀποκρύφους σκέψεις, ὅπως τὰς λέγουν. Σοὺ λέγω λοιπὸν καθαρά, σὺ εἶσαι ὁ μόνος ἄνθρωπος, εἰς τὸν ὅποιον δὲν θὰ

ἐφοβούμην νὰ δώσω τὴν κόρην μου. Εἶσαι ἀνθρώπος φρόνιμος, μὲ καρδίαν καὶ δὲν θὰ ἀφίνες ποτὲ νὰ χαθῆ τὸ προσφιλές μου ἔργον. Κυρίως δέ, σὲ ἀγαπῶ σὰν παιδί μου . . . καὶ ὑπερηφανεύομαι διὰ σέ. Ἄν εἰμπορούσατε νὰ τὰ ταιριάσετε μὲ τὴν Τάνιαν, θὰ εἶχα μεγάλην χαρὰν καὶ θὰ ἤμην μάλιστα εὐτυχής. Τὰ λέγω αὐτὰ χωρὶς ὑστεροβουλίας σὰν τίμιος ἄνθρωπος.

Ὁ Κόβρην ἐχαμογέλασεν. Ὁ Γεγώρ Συμεώνοβιτς ἤνοιξε τὴν θύραν διὰ νὰ φύγῃ καὶ ἐστάματῆσεν εἰς τὸ κατώφλιον.

— Ἄν ἐκάμαντε ἀρσενικὸ παιδί, ἐγὼ θὰ τὸ ἐκαίνα γεωπόνον, — εἶπε σκεφθεῖς. — Ἄλλ' αὐτὸ εἶνε ὄνειρον . . . Καληνύκτα!

Ἀπομείνας μόνος ὁ Κόβρην, ἐπλάγιασεν ἀναπαυτικώτερον καὶ ἤρχισεν ἀναγινώσκων τὰ ἄρθρα. Ἐν τούτων ἔφερε τὸν ἐξῆς τίτλον: «Περὶ μεσαζούσης καλλιεργείας», ἐν ἄλλο: «Λέξεις τινὲς ἐπὶ τῶν παρατηρήσεων τοῦ κ. Ζ. περὶ ἀναμοχλεύσεως τοῦ ἔδαφους πρὸς φυτεῖαν νέου κήπου», τρίτον: «Ἀκόμη περὶ ἐμβολιάσματος μὲ νωθρὸν ἐνοφθαλμισμὸν» καὶ οὕτω καθεξῆς. Ἄλλ' ὁποῖον ἀνήσυχον, ἀνώμαλον ὕφος, ὁποῖα νευρική, σχεδὸν νοσηρὰ παραφορά. Ἴδου ἐν ἄρθρον, κατὰ τὸ φαινόμενον, φέρον εἰρηνικώτατον τίτλον καὶ περιεχόμενον ἀνεὶ ἐνδιαφέροντος: διαλαμβάνει περὶ τῆς ρωσικῆς μηλέας Ἀντόνωφ. Τὸ ἄρθρον τοῦ ὁ Γεγώρ Συμεώνοβιτς ἀρχίζει μὲ «audiat altera pars» καὶ τελειώνει — «Sapientia sat», καὶ ἐν μέσῳ τῶν ρητῶν τούτων ὁλόκληρος πιδάξῃ διαφόρων φαρμακερῶν λέξεων κατὰ τῆς «ἐπιστημονικῆς ἀμαθείας τῶν διπλωματούχων μας γεωπόνων, τῶν μελετώντων τὴν φύσιν ἀπὸ τοῦ ὕψους τῆς πανεπιστημιακῆς αὐτῶν καθέδρας, ἢ ὁ κ. Γκῶσσε, ἡ ἐπιτυχία τοῦ ὁποῖου ὀφείλεται εἰς βεβήλους καὶ ἐρασιτέχνους», καὶ περαιτέρω ἀκαιρος καὶ ἀνελικρινῆς ἔκφρασις λύπης, διότι δὲν ἐπιτρέπονται οἱ ραβδισμοὶ διὰ τοὺς μουζικούς, ἐκείνους οἱ ὁποῖοι κλέπτουν τοὺς καρπούς καὶ συγχρόνως θραύουσι τὰ δένδρα. — Ὑπόθεσις λαμπρὰ, εὐχάριστος ὑγιής, ἀλλὰ κ' ἐδῶ πάθη καὶ πόλεμος, — ἐσκέφθη ὁ Κόβρην. — Φαίνεται, ὅτι παντοῦ εἰς ὄλους τοὺς ἀγῶνας, οἱ ἄνθρωποι τῶν ἰδεῶν εἶνε νευρικοὶ καὶ διακρί-

νονται διὰ τὴν ὑπερευαίσθησίαν των. Πιθανὸν νὰ εἶνε ἀναγκαῖον τοῦτο.

Ἐνθυμήθη τὴν Τάνιαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἤρρεσκον τόσον τὰ ἄρθρα τοῦ Γεγώρ Συμεώνοβιτς. Ὑψηλὴ, ὠχρὰ, ἰσχνή, τόσον ὥστε νὰ φαίνεται ἡ τραχηλικὴ κλείς, ὀφθαλμοὶ πλατείως ἀνεφωγμένοι, σκοτεινοὶ, ἀγχινοὶ, πάντοτε κάπου προσηλωμένοι καὶ κάτι ἀναζητοῦντες, βηματισμὸς ὅπως τοῦ πατρὸς τῆς, βραχύς, σπεύδων, λάλος, ἐριστικὴ, καὶ πᾶσαν φράσιν τῆς καὶ τὴν μᾶλλον ἀσήμαντον ἐκφράζουσα διὰ μιμητικῆς καὶ χειρονομιῶν. Νευρική, φαίνεται, εἰς ὑψιστον βαθμὸν.

Ὁ Κόβρην ἤρχισε ν' ἀναγινώσκῃ περαιτέρω, ἀλλὰ δὲν ἐνόει τίποτε καὶ τ' ἀφήκε. Ἡ εὐχάριστος διέγερσις, ἡ αὐτὴ ἐκείνη μεθ' ἧς πρὸ μικροῦ ἐχόρευσε μαζούρκαν καὶ ἤκουσε μουσικὴν, τῶρα τὸν κατεπίνει καὶ ἐπροκάλει εἰς αὐτὸν πληθὺν σκέψεων. Ἐσηκώθη καὶ ἤρχισε νὰ περιπατῆ ἐντὸς τοῦ δωματίου, συλλογιζόμενος τὸν μαῦρον μοναχόν. Τοῦ ἐπῆλθεν ἡ σκέψις ὅτι ἂν τὸν παραδόξον, τὸν ὑπερφυσικὸν τοῦτον μοναχόν, τὸν εἶδεν αὐτὸς μόνος, ἔπεται ὅτι πάσχει καὶ ἔφθασε μέχρις φρεναπάτης. Ἡ σκέψις αὕτη τὸν κατεπτόησεν, ἀλλ' ἔχι ἐπὶ μακρόν.

— Ἄλλὰ ἐγὼ εἶμαι καλά, ἐγὼ κανένα δὲν βλάπτω· θὰ εἶπῃ, εἰς τὴν φρεναπάτην μου τίποτε κακὸν δὲν ὑπάρχει, — ἐσκέφθη καὶ συνῆλθε πάλιν.

Ἐκάθισεν εἰς τὸ διβάνιον, καὶ περιέβαλε τὴν κεφαλὴν μὲ τὰς χεῖράς του, συγκρατῶν τὴν ἀκατανόητον χαρὰν τὴν πληροῦσαν ὅλην τὴν ὑπαρξίν του, κατόπιν ἐπεριπάτησε πάλιν καὶ ἐκάθισεν εἰς τὴν ἐργασίαν. Ἄλλ' αἱ ἰδέαι τὰς ὁποίας ἐξηγάγεν ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ βιβλίου οὐδόλως τὸν εὐηρέστουν. Ἐπεθύμει γιγαντώδεις τι, ἀπεριόριστον, ἀταπλήσσον. Περὶ τὴν πρωίαν ἐξεδύθη καὶ χωρὶς νὰ θέλῃ κατεκλίθη: ἔπρεπε τέλος πάντων νὰ κοιμηθῆ!

Ὅταν ἠκούσθησαν τὰ βήματα τοῦ Γεγώρ Συμεώνοβιτς, ἀπερχομένου εἰς τὸν κήπον, ὁ Κόβρην ἐσήμανε τὸν κώδωνα καὶ διέταξε τὸν ὑπηρέτην νὰ τοῦ φέρῃ οἶνον. Ἐπις μὲ ἡδονὴν ποτήρια τινὰ Λαφίτ, ἔπειτα ἐκαλύφθη ἀπὸ κεφαλῆς ἡ διάνοιά του ἐσκοτίσθη καὶ ἀπεκοιμήθη.

Ἐκ τοῦ Ρωσικοῦ.

ΑΓΑΘΟΚΛΗΣ Γ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

Ἐπεται συνέχεια.

ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

ΔΑΣΟΣ * ΕΛΑΙΟΓΡΑΦΙΑ

Δὸς Σ. ΛΑΣΚΑΡΙΔΟΥ

ΑΙ ΝΥΜΦΑΙ

ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

Εἰς τοῦ Αἰγαίου τὰ θνευρώδη ζεύματα, σπαρμένα κοσμοθραύσματα, ἀπὸ τὰ κοσμοῦντα τὰ ὕδατα ἀπὸ τοῦ Ἴονιου καὶ τοῦ Μυρτιάου μέχρι τοῦ Θρακικοῦ καὶ μέχρι τοῦ Διβυκοῦ Πελάγους, ὑφῴνται ἀπὸ τῶν κυμάτων, πολύμορφα συμπλέγματα ὁρέων, ἄλλα περιδέραιον Ἑλλάδος, ἄλλα περιδέραιον Ἀσίας, ἄλλα χοροὶ ἀνὰ μέσον αὐτοῦ, αἱ πολυάριθμοι, αἱ πολύμορφοι, αἱ πολυώνυμοι καὶ πολύφημοι Νῆσοι, συνθέτουσαι λαμπροτάτην ὀπτασίαν ἐπιγεῖων ἀθρομάτων.

Καλοῦνται :

Ἄνδρος - Τήνος - Δήλος - Μύκονος - Νάξος - Πάρος - Σύρος - Ἴος - Θήρα - Μήλος - Ἀμοργός...

Καλοῦνται :

Κύπρος - Ρόδος - Κῶς - Λέρος - Πάτμος - Σάμος - Χίος - Λέσβος...

Καὶ πανίσχυρος καὶ λαμπρὰ ὡς Αἰσχύλειος τραγωδία ἡ γιγάντειος ΚΡΗΤΗ, ὁ ἀλυσσοδεμένος Προμηθεὺς τοῦ νέου βαρβάρου κόσμου, δεσπόζει τῶν θαλασσῶν.

Ὀὐρανοὶ καὶ σύννεφα, ἄνεμοι καὶ κύματα, σχήματα καὶ χρώματα, φύσις καὶ ἄνθρωποι, διὰ τῶν ἀβροτάτων περιελούθησαν χαρίτων, διὰ τῶν ποιητικωτάτων ἐστεφανώθησαν καλλονῶν καὶ ἀκόμη ὁ χρόνος ἐπὶ αἰῶνας αἰώνων, κλύθων τὴν μοῖραν τοῦ ἑλληνικοῦ χρώματος καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ὄντος, διὰ τῶν κορυφαιωτάτων ἀνθρωπίνων ποιημάτων, περιέθρανε ταῦτα πάντα.

Ἀπὸ τῶν πρώτων λαμπροπύχων θρόνων τῆς παναρχαιοτάτης ἐμφανίσεως, ἡμέρα τῆ ἡμέρα, ἐσωρεύθησαν, ἱερατικοὶ ὕμνοι, ἄσματα, εἰδύλλια, παιάνες, τροπαια, ὅλα τὰ ἄνθη τῶν γηίνων καλλονῶν, ἀπὸ τῶν Σαπφικῶν καὶ Ἀνακρεοντείων φθῶν καὶ τῶν λυρῶν ποιημάτων, μέχρι τῶν μελανοπάτων τραγωδιῶν, τὰς ὁποίας ἐπαιξαν τὰ διασταυρούμενα κύματα τῶν Ἀσιαστικῶν βαρβάρων καὶ τῶν σταυραδέλων αὐτῶν ληστοπειρατικῶν

Εὐρωπαϊῶν, τῶν σταυροφόρων θηρίων τοῦ Μεσαιῶνος, μετὰ τοὺς θηριώδεις θασσοφόρους διαβόλους, οἱ ὅποιοι ἀτίμασαν τὸν Σταυρόν, ἐσάρωσαν καὶ κατερόντησαν τὰ ἅγια χρώματα, πρόμαχοι τοῦ Τούρκου, τοῦ σταματήσαντος τὴν ζωὴν ἡμῶν.

Ὅλα, ὅλα διήλθον, ὅλοι καὶ ὅλα ἐσωρεύθησαν εἰς ἐρείπια, ἐτριφθήσαν καὶ ἀνεμίχθησαν εἰς τέφραν καὶ ἔμειναν μόνον τὰ χρώματα καὶ εἰς αὐτὰ ῥιζωμένος ὁ μόνος ὁ ΕΛΛΗΝ. Καὶ διὰ τὰ μὴ λείπει οὐδ' αὐτὴ ἡ υπερτάτη ποίησις τοῦ θανάτου, τὰ χρωματισμένα χρώματα καταρροῦν ὄλοεν ἐντὸς τῶν ὑδάτων, διότι αἱ νῆσοι νεκροῦνται, θνήσκουν ὄλοεν, τὰ θρύμματα τῶν καλλονῶν καὶ τῶν τραγωδιῶν ἀδελφωμένα, κυλλοῦνται διαλυόμενα εἰς τὰ βάθη τοῦ κωανοῦ ζεύματος.

Ἄλλ' εἴαν ὁ Φοῖβος διαβαίνει τοῦ κωανοῦ θόλον τὸν ἄσπιλον αἰθέρα ἀφηνιῶν τὰς ἐνεργείας τῆς ζωῆς, διεγείρων τοὺς τρελλοὺς ἀνέμους, εἴαν κωανοβαμμένον τὸ κῆμα δι' ἄλμάτων ἀφροστεφάνων σκιῶν ἀγαλλόμενον ἐν τῇ ἀβυσσάλῃ ἀγκάλῃ, οὔτε ἀνθρώπων κνηφαί, οὔτε νῆσοι, οὔτε ὄρη εἶνε τὰ ὄρωμενα πλέον.

Εἶναι Νύμφαι ἀναδύμεναι ὑδάτων, ζῶσαι καὶ κινούμεναι ἢ ἀπομακρυνόμεναι, φοροῦσαι φορέματα χρωμάτων πανηδίστων, κρούουσαι τὸ πρόσωπον μετ' ἀχνοποιημένους πέπλους, ἀβρῶς μειδιῶσαι ἢ ἐρωτοτροποῦσαι ἢ ἠδέως μελαγχολοῦσαι, ἐπαφίνουσαι εἰς τοὺς ἀνέμους προῶν ἔρωτικά ἄσματα πόθων καὶ ἐλπίδων κελადήματα ἢ τὰ βραδινὰ τραγούδια παραπόνων καὶ λυγῶν καὶ νοσταλγῶν λαλήματα. Εἶνε Νύμφαι αἰρόμεναι μέχρις ὀμφαλοῦ, δεχόμεναι τοὺς ἀφρώδεις ἐναγκαλισμοὺς καὶ γελῶσαι ἐδρώσιως, ἢ οἰστρηλατούμεναι καὶ ὑποῦσαι τοὺς πέπλους καὶ προτείνουσαι τὰ στήθη καὶ βοῶσαι μετὰ κέρας δυνατώτατα τοὺς παλαιούς παιάνας, τοὺς ἀρχαίους θριάμβους, πληροῦσαι τὸ φῶς καὶ τοὺς ἀνέμους

καὶ τὰ κύματα ἠδονικῶν γελῶτων, ἐμυνηχοῦσαι τὰ πάντα, ὡς σώματα θήλεα ταραγμένα ἀπὸ δυνατὴν ἠδονήν, ὑπὲρ τὰ ταραγμένα τῶν κυμάτων.

Ἄλλ' αἱ ὄραι τῶν ἐσθινῶν ἀφηνιῶσεων εἶνε βαθυτάτη μουσικὴ συμφωνία γραμμῶν καὶ χρωμάτων, θηλέων φερόντων ἐπὶ τοῦ προσώπου τυπωμένα τὰ ἄνθη τῶν φιλημάτων, ἄλλ' αἱ ὄραι τῶν βραδινῶν ἀποχαιρετισμῶν, ὄραι ἀλησιμῶντοι, ὄραι ἀζωγράφητοι διαρροῦν τῆς ψυχῆς τοῦ ἐφημέρου τῆς γῆς διαβάτον, πληροῦσαι αὐτὴν κάλλους ποικιλωτάτων, αἰροῦσαι αὐτὴν δι' ὀλίγας στιγμὰς εἰς ἐντελὴ καῦσι, καθ' ὅσον εἰς αἰσθησεις μεταλαμβάνουν καλλονῆς, ὡς αὐτὰ τὰ ζητούμενα πνευματικῶς ὄνεια τοῦ ἀνθρώπου ἐγίνοντο αἰσθητικῶτα, ζῶντα, κινούμενα καὶ σβυνόμενα ἀπαλότατα διὰ τὰ ἀνατεῖλλον πάλιν.

Ἄλλὰ τοῦ παγκάλου αὐτοῦ ἀεναίου θεάματος ἐφίπταται ἄη νοσταλγία, ὡς ὅλα ἀπὸ τῶν νεφῶν καὶ τῶν κυμάτων μέχρι τῶν ἀνθυλλίων καὶ τῶν χρωμάτων, ν' ἀναζητοῦν καὶ ν' ἀναμέρουν καὶ τὰ ἐπικαλοῦνται τοὺς νέους ποιητὰς καὶ καλλιτέχνας, οἱ ὅποιοι νοοῦντες τὸ κάλλος τῶν καὶ πλέκοντες τὴν ἐφημέρον φωλεάν τῶν ἐπὶ τῶν μαγικῶν αὐτῶν Νυμφαίων, μακρὰν τῶν βαρβάρων θορόβων, τῶν ψυχικῶν καὶ πνευματικῶν ταραχῶν, βιοῦντες ὅπως ἄλλοτε τὴν ἀπαλωτάτην ἑλληνικὴν ζωὴν, ἀνεύρουν πάλιν τὴν χαμένην εὐδαιμονίαν τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐπὶ τὰς θωπείας ἀβρῶν φυλλωμάτων καὶ φιλημάτων ἀπαλογραμμῶν θηλέων, ψάλλον πάλιν τὴν ἠδονὴν τῆς ζωῆς καὶ μετὰ τὴν συνοδείαν τῆς καθάρσεως καὶ τοῦ οἴνου καὶ τοῦ ἔρωτος, ἀνεύρουν πάλιν τὰς ἀπλουστίας γραμμὰς, ἐκφράσεις, ἀρμονίας, τοῦ τελείου.

ΜΑΙΑΝΔΡΟΣ

Ο ΝΕΟΪΔΑΝΙΣΜΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΤΕΧΝΗΝ

Ἐκ τῆς μελέτης τοῦ κ. Δ. Κακλαμάνου περὶ Νικολάου Γύζη, ἣτις ἀνεγνώσθη ἐν τῷ Παρνασσῷ καὶ ἐκδίδεται μετ' ὀλίγας ἡμέρας εἰς κομψότατον καὶ πλουσίως εἰκονογραφημένον τεύχος, δημοσιεύομεν κατὰ παραχώρησιν τοῦ συγγραφέως τὸ ἐπόμενον ὄρατον ἀπόσπασμα.

Τεχνίτη, ἱερεὺς εἶσαι. Ἡ τέχνη εἶνε ἡ μεγάλη μυσταγωγία καὶ εἴαν ἡ προσπάθεια καταλήγῃ εἰς ἀριστοτέχνημα, ἀκτὶς τοῦ θεοῦ καταβαίνει μέχρις ἡμῶν. Ὡ ἀληθινὴ τοῦ θεοῦ παρουσία, ἡ ὅποια ἐφανερῶθης εἰς ἡμᾶς διὰ τῶν θαυμαστῶν ὀνομάτων τοῦ Δά Βίντση, τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου, τοῦ Μπετόβεν, τοῦ Βάγνερ. Τεχνίτη! Σὺ εἶσαι ὁ Βασιλεὺς καὶ ἡ τέχνη εἶνε ἡ ἀληθινὴ βασιλεία. Ὅταν ἡ χεὶρ σου συντελέσῃ γραμμὴν τελείαν, τὰ Χερουβιμ αὐτὰ καταβαίνουν ἀπὸ τὸν οὐρανὸν διὰ τὰ ἐσοπτρισθοῦν ἐντὸς αὐτῆς. Σχέδιον, γεμᾶτον ἀπὸ νόησιν, γραμμὴν γεμᾶτην ἀπὸ ψυχῆν, τύπος τὸν ὅποιον ἠσθάνθη ὁ τεχνίτης εἰς τὰ μύχια, πῶς ἐδώκατε σάρκα εἰς τὰ θνευρά μας; Νίκη τῆς Σαμοθράκης καὶ Ἅγιος Ἰωάννης τοῦ Λατερανοῦ, Καπέλα Σιστίνα καὶ Μυστικὸς Δεῖπνος, Πάρισαλ, Ἐνάτη Συμφωνία,

Παναγία τῶν Παρισίων! Τεχνίτη, μάγος εἶσαι. Ἡ τέχνη εἶνε τὸ μέγα θαῦμα καὶ ἡ ἀπόδειξις τῆς ἀθανασίας μας. Ποῖος πλεον εἰμπορεῖ ν' ἀμφιβάλλῃ περὶ τούτου; Ὁ Τζιόττι ἐψηλάφησε τὸ μαρτύριον τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου, ὁ Φρά Ἀντζελικο ὄραματίστη τὴν Παναγίαν καὶ ὁ Ράμברαντ ἀπέδειξε πειραματικῶς τὴν νεκρανάστασιν τοῦ Λαζάρου. Ὅλοι αἱ σχολαστικαὶ σοφιστεῖαι κατέπεσαν οἱ ἄνθρωποι ἀμφιβάλλουν περὶ τῆς υπάρξεως τοῦ Μωυσέως, καὶ ἰδοὺ ἐμφανίζεται ὁ Μιχαὴλ Ἀγγέλος οἱ ἄνθρωποι ἀρνοῦνται τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἰδοὺ ἐρχεται ὁ Λεονάρδο Δά Βίντση οἱ ἄνθρωποι μολύνουν τὰ πάντα, ἀλλ' ἡ ἱερὰ καὶ ἀμετάβλητος τέχνη ἐξακολουθεῖ προσευχομένη. Ἀφραστον, γαληνιαῖον καὶ γλυκὺ μεγαλείον, Ἅγιον Κύπελλον διὰ παντός ἀπαστράπτων, μαγικὴ δακτύλις καὶ κειμήλιον ἱερὸν, σημαία ἀνίκητος, τέχνη παντοδύναμη. Τέχνη θεία, σὲ τὴν ὅποιαν γονυκλινῆς τιμῶ, σὺ τελευταία ἀκτὶς τοῦ οὐρανοῦ φωτός, φωτίζουσα τὴν παρακμὴν μας. . . Ὁ αὐστηρὸς ἐθουσιασμός τοῦ καλλιτέχνου ἐπιζῆ τῆς εὐλαβείας τῶν παλαιῶν χρόνων. Ἄθλιοι νεωτερισταί, σπεύδετε

πρός την άνωπαρξίαν τῆς Νιρβάνας καμφθῆτε ὑπὸ τὸ βῆρος τῶν ἀμαρτιῶν σας· αἱ βλασφημίες σας ποτὲ δὲν θά φονεύσουν τὴν πίστιν. Ἡμπορεῖτε νὰ κλείσετε τοὺς ναοὺς, ἀλλὰ τὰ μουσεῖα; Ἐὰν σφραγισθῆ ἡ Παναγία, τὴν λειτουργίαν θά τελῆ τὸ Λουβρον. Ἡ ἀνθρωπότης, Σωτήρ, θά προσέρχεται εἰς τὴν ἱερουργίαν σου, ἐφ' ὅσον οἱ ἱερεῖς σου καλοῦνται Μπάχ, Μπετόβεν καὶ Παλεστρίνας. Ἄθλιοι νεωτερισταί, ποτὲ δὲν θά νικήσετε. Ὁ Ἅγιος Γεώργιος ἐξοντώνει καὶ πάλιν τὸ τέρας, τὸ Δαιμόνιον δὲ καὶ τὸ Κάλλος πάντοτε θά βασιλεύουν. Ἀδελφοί ἐν τῇ τέχνῃ. Ἀφήσατε τὴν πολεμικὴν ἰαχὴν, ἐλάτε νὰ σχηματίσωμεν τὸν ἱερὸν λόχον τοῦ Ἰδανισμοῦ. Ὀλίγοι εἴμεθα καὶ πολλοὶ εἶνε οἱ καθ' ἡμῶν· ἀλλὰ παρὰ τὸ πλεϋρόν μας συμπολεμοῦν οἱ Ἀγγελοι. Ἀρχηγὸν δὲν ἔχομεν, ἀλλ' οἱ μεγάλοι ἀριστοτέχνα: μᾶς ὁδηγοῦν πρὸς τὸν παράδεισον».

Εἶνε τὸ λυρικὸν πρόγραμμα ἑνὸς κλάδου τοῦ Νεοιδανισμοῦ, εἶνε τὸ πολεμιστήριον σάλπισμα, τοῦ ὁποῖου ἡ ἀπήχησις γεμίζει τὸν κόσμον καὶ ἂν ἡ μυστικοπαθὴς ἔξαρσις τοῦ ὕμνου τούτου, τῆς Μασσαλιώτιδος αὐτῆς τῆς ἰδανιστικῆς τέχνης, δὲν δύναται ν' ἀποτελέσῃ διάγραμμα θετικῆς πορείας, ἐξεικονίζει ὅμως μὲ εὐγλωττίαν καὶ πάθος τὰς τάσεις, τὰς ὁμάς, τὰ ἰδεώδη, τὰ ὄνειρα τῆς τέχνης ταύτης, τῆς ἀλλοτρόπου καὶ ἀκατανόητου κάποτε, ἔστω, ἀλλ' ἡ ὁποία μᾶς εἰσήγαγεν εἰς νέας σφαίρας καὶ διηνοῖζεν ἐνώπιόν μας ὀρίζοντας κόσμων φανταστῶν, ποῦ δὲν ὑπωπτεύαμεν πρὸ τῆς ἐμφανίσεως τῶν μυσταγωγῶν αὐτῆς.

Αἱ θεωρίαι τῶν ῥιζοσπαστῶν τοῦ νεοιδανισμοῦ εἶνε μεταξὺ τῶν σφοδρῶς συζητουμένων, δὲν γνωρίζω δ' ἂν μ' ὄλην τὴν φιλολογικὴν των εὐγλωττίαν, διότι εἶνε τόσοσ ποιηταὶ ὅσον καὶ ζωγράφοι πολλοὶ ἐξ αὐτῶν— παραδειγμα ὁ περίφημος Σάρ Πελαδάν, ἀξιώτερος νὰ εἶνε γνωστὸς διὰ σελίδας τού τινος μᾶλλον ἢ διὰ τὰ ἀτλαζωτὰ φορέματά του—θὰ κατορθώσουν νὰ τὰς ἐπιβάλουν. Οἱ ἄνθρωποι, ὅσον καὶ ἂν τείνουν πρὸς τὸ μυστήριον, ὅσον καὶ ἂν τοὺς ἀπασχολῇ τὸ πρόβλημα τῆς ἰδίας ὑπάρξεως, ὅσον καὶ ἂν εἰσδύουν προσκυνηταὶ ἀκούραστοι εἰς τὰ ἀδιεξίτητα βᾶθη τῆς ἰδίας ψυχῆς, φέρονται ἐπὶ τέλους φυσικῶς πρὸς τὸ φῶς, τὴν ζωὴν, τὸν ἥλιον. Κατὰ τοὺς ῥιζοσπάστας τούτους, πᾶν ὅ,τι σύγχρονον, κάθε παράστασις ἔχουσα ἀντικείμενον τὴν νεκρὰν φύσιν, τὸ ἄψυχον τοπίον, τὰ ζῶα καὶ τὰ φυτά, ἀποτελεῖ πρᾶγμα ἄμοιρον σημασίας καὶ ἀνόητον. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν τεχνικὴν τῆς τέχνης, τὸ σχέδιον καὶ

τὸν χρωματισμὸν τοῦ ζωγράφου, οἱ ὑπερνεωτερισταὶ οὗτοι ἀποφαίνονται ὅτι δὲν αὐτὰ «δὲν σημαίνουν τίποτε, τὸ πᾶν δ' ἀποτελεῖ ἡ οὐσία, ἡ σκέψις καὶ ὁ ρυθμὸς». Σκοπὸς τῆς τέχνης εἶνε νὰ ἐξεικονίσῃ ὅλους τοὺς ὠραίους μύθους τοῦ κόσμου καὶ ἔργον τοῦ τεχνίτου νὰ συγχωνεῖ τὸ μυθικὸν αὐτὸ στοιχεῖον μὲ τὸ αἰσθημα τῆς τυροφρότητος, τὸ ἰδιάζον εἰς τὴν ἐποχὴν μας, ἀνάγων αὐτὸ μέχρι τοῦ μυστικισμοῦ. Μόνον δι' ἔργων τοιούτων ἠμποροῦμεν νὰ πλουτίσωμεν τὸ ἄθροισμα τῶν συγκινήσεών μας καὶ νὰ ἔχωμεν συναισθήσεις, ἀδυνάτους ἄλλως. Εἰς τὰς θεωρίας ταύτας ὀφείλομεν εἰκόνας ὑπενημιζούσας τὴν τέχνην τῶν ἀρχαίων Ἀσσυρίων μᾶλλον ἢ τῆς συγχρόνου Εὐρώπης «τόσον ἀπελιπτικὰ παιδαγωγῶδες εἰς σχέδιον καὶ χρῶμα, τόσοσ ἀρχαῖου» ζουσαι, τόσοσ χαλδαίουσαι καὶ μεταφυσικαὶ «εἶναι», παρατηρεῖ ὁ τεχνογράφος Μούττερ. Οἱ ζωγράφοι, οἱ ἐξωθήσαντες τὸ δόγμα τῆς σχολῆς ταύτης μέχρι τῶν ἄκρων, ἔξωγράφησαν τὰ μᾶλλον ἄλλόκοτα πρᾶγματα, ἕνας δ' Ἑλβετός, Τράζελ ὀνομαζόμενος, ἐσχέδιασεν εἰς σειράν ὑδατογραφῶν ἀνθρωπότητα ὑπερβαίνουσαν τὴν ὑψισταμένην (λέγει) κατὰ τὴν ἔντασιν τῆς «αἰσθητικότητος». Ἡ ζωγραφικὴ αὐτὴ ἀνεμίχθη μὲ τὴν μουσικὴν καὶ μέσα εἰς ἡμιφῶσιστα ἔργαστήρια ἄνθρωποι φέροντες χαλδαϊκὰ γένεια ἢ φοροῦντες τιάρας, ἤκουον ἀπὸ μυστηριώδη βᾶθη χοροῦ ἐκ τοῦ «Πάρσιφαλ» καὶ «φούγκας» τοῦ Μπάχ. Ἀπὸ τοὺς καλλιτέχνας τῆς σχολῆς ταύτης ἐφευρέθη ἡ «Χαλδαϊκὴ Παστοράλ». Εἰς αὐτὴν ἀνήκεν ὁ Σάρ Πελαδάν, ὅστις ἔγραψε τὸν «Γίον τῶν Ἀστρων», βαγνερικὴν κωμῶδιαν εἰς τρεῖς πράξεις. Εἰς αὐτὴν ἐθήτευον οἱ ἐκλέξαντες τὸ ρόδον καὶ τὸν σταυρὸν ὡς τὸ διπλοῦν σύμβολον τῶν ἐκθέσεων τῆς μυστικοπαθοῦς φάλαιγγος. Αὐτὴ ὑπῆρξεν ἡ παρασύρασα τὴν σοβαρὰν μεταρρυθμισίν μέχρι τοῦ βαράθρου τοῦ γελίου.

Ἀλλὰ τὸ διακριτικὸν τῶν μεγάλων καλλιτεχνῶν, καὶ τοιοῦτος ὑπῆρξεν ὁ Ρύζης, εἶνε ὅτι εἰς πᾶσαν ἰδέαν ἀνευρίσκουν ὅτι αὐτὴ ἔχει τὸ ἀληθές, ὁμοιάζοντες κατὰ τοῦτο πρὸς τοὺς ἐξησημένους χρυσοθήρας, τοὺς μεταξὺ τῆς στίλβουσης ἄμμου ἀνακαλύπτοντας τὰ πραγματικά τοῦ χρυσοῦ φήγματα. Ἄς μὴ νομιζώμεν, ἄλλως, ὅτι ὁ νεωτερισμὸς εἶνε τὸ ὀδυνηρὸν ἀνθος τοῦ ὀδυνηροῦ αἰῶνός μας. Ὁ νεωτερισμὸς εἶνε, ἂν μοῦ ἐπιτρέπεται ἡ ἔκφρασις, παλαιότατος. Ὁ νεωτερισμὸς εἶνε αἰώνιος. Περὶ ζωγραφικῆς προκειμένου, ὁ Λουκιανὸς ἔλεγεν «οὐδὲν τῆς ἐπινοίας νεωτέρου». Ὁ Ζεῦξις, ἐν σχέσει πρὸς τοὺς προγενεστεροὺς αὐτοῦ ζωγράφους, ὑπῆρξε νεωτεριστῆς

καθ' ὄλην τὴν ἔννοιαν τῆς λέξεως. Δὲν ἔγραψε, κατὰ τὸν Λουκιανόν, «τὰ κοινὰ καὶ τὰ δημῶδη», ἀλλὰ πάντοτε προσεπάθει νὰ καινοτομῇ καὶ ἐπινοῶν ἄλλόκοτόν τινα ἢ παραξένον σύλληψιν, δι' αὐτῆς προσεπάθει νὰ ἐπιδείξῃ τὴν ἀκρίθειαν τῆς τέχνης. Εἰς τὴν τάσιν ταύτην ὀφείλεται καὶ ἡ περίφημος εἰκὼν του, ἢ παριστώσα θήλειαν Ἴπποκένταυρον, ἀνατρέφουσαν τὰ Ἴπποκένταυριδιά της. Ἀλλὰ τὸ πρωτότυπον τῆς ἐπινοίας καὶ ἡ νεωτεριστικὴ σύλληψις τῆς εἰκόνας δὲν ἠμποδίζον τὸν Ζεῦξιν, κατὰ τὴν τελειοτάτην τεχνοκρίσιαν τοῦ Λουκιανοῦ, ν' ἀποτείνῃ τὰς γραμμάς του εἰς τὸ εὐθύτατον, νὰ ἔχη ἀκριβῆ τὴν κρᾶσιν τῶν χρωμάτων, νὰ σκιάζῃ δεόντως, νὰ εἶνε μεγαλεπήβολος εἰς τὴν σύλληψιν, ἀνάλογος εἰς τὴν ἐπεξεργασίαν τῶν μερῶν καὶ ἀρμονικὸς εἰς τὴν σύνθεσιν αὐτῶν πρὸς ἑλλήλα. ἀπὸ τὴν περιγραφὴν δὲ ταύτην τοῦ Λουκιανοῦ ἐννοοῦμεν ἄριστα εἰκεῖνο ὅπερ ὁ ἴδιος Ζεῦξις ἐπέγραψεν εἰς μίαν τῶν εἰκόνων του: «μυμήσεται τις μᾶλλον ἢ μιμήσεται» (εὐκολώτερον εἶνε νὰ τὴν κατακρίνῃ τις ἢ νὰ τὴν μιμηθῇ), δεικνύων οὕτως ὅτι ἡ νεωτεριστικὴ, σχετικῶς πρὸς τὴν ἐποχὴν του, σύλληψις ἠδύνατο νὰ δώσῃ ἀφορμὴν εἰς τοὺς συνῆθεις μορφασμοὺς τῶν μὴ παραδεχομένων τὴν μεταβολὴν, εἰ μὴ ἀφοῦ παλαιωθῆ, ἀλλ' ἡ ἐκτέλεσις του, εἰς τὴν ὁποίαν ἔειχε ἡδὴ εἰσαγάγει τὴν φωτοσπίαν, τὴν ποικιλίαν καὶ τὴν φυσικότητα τῶν χρωμάτων, τὸ ζωντανὸν τοῦ σχεδίου (ἀναφέρεται ὅτι εἶχεν ὡς μὸδέλα πέντε ἀπὸ τὰς ὠραιότερας νεάνιδας τοῦ Κρότωνος), τὴν πύχλωσιν, ἤτο τελεία. Ἡμπορεῖ δὲ τις ἀκόμη νὰ προσθήσῃ περὶ τοῦ Ζεῦξιδος ὅτι ἐπεδίωκε καὶ τὴν ἐντύπωσιν τῆς ἐξωτερικῆς παραδοξολογίας, ἀφοῦ εἰς τὴν Ὀλυμπίαν ἐφερον ἐπάνω εἰς τὰ πλοῦσια καὶ φαντακτερά ἐνδύματά του χρυσοκέντητον τὸ ὄνομά του, ἰδιορρυθρίαν ἐνημιζούσα τόσοσ περιέργως τὰ κυανοβαφῆ ἀτλαζωτὰ ἐνδύματα, τὰς ἰσχυροὺς ῥεδιγκότας μὲ τὰ χρυσᾶ κομβία, τὰς ἐκ δαντελλῶν περιχειρίδας, τὰς φορουμένας ὑπὸ μερικῶν ὑπερνεωτεριστῶν τῆς συγχρόνου τέχνης, προρραφηλιστῶν τοῦ Λονδίνου ἢ νεοιδανιστῶν τῶν Παρισίων.

Ὁ πραγματισμὸς δὲν ἦτο δυνατόν νὰ εἶνε ἡ σταθερὰ ἔκφρασις ὀλοκλήρου τῆς συγχρόνου ζωῆς. Ἡ δουλικὴ ἀπομίμψις ἀφ' ἑνός, ἢ κατάχρησις ἀφ' ἑτέρου καὶ ἡ τυραννικὴ ὑποταγὴ εἰς τὴν ἐξωτερικὴν μορφήν, ἢ ἴσως καὶ αὐτὴ ἡ ἐγγενὴς εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἀνάγκη μεταβολῆς, ἐγέννησαν τὴν ἀντίδρασιν καὶ ἡ νέα Ἀναγέννησις μὲ τὰς ἰδανιστικὰς ῥοπὰς συνετελέσθη. Ἡ σχολὴ τοῦ Ζολᾶ, ἢ ἀναζητούσα παντοῦ τὸ τεκμήριον

τῆς πραγματικότητος, ἀντεπροσώπευσε μίαν μόνον φάσιν τῆς ζωῆς· τὴν γυμνότητά της, τὴν ἔλλειψιν ποιήσεως, τὸν βιομηχανισμὸν τὸν κατακλύσαντα τὰς νεωτέρας κοινωνίας, τὴν σκληρότητα τοῦ περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνος, τὴν τυραννίαν τῶν πολλῶν—«τὴν τραχείαν πληθειαικὴν πνοὴν τοῦ διαπνέει τὸν κόσμον». Ἀλλ' οἱ ἥρωες τῆς σχολῆς ταύτης εἶνε τύποι νοημοσύνης καὶ δραστηριότητος, ἐκλεγόμενοι μεταξὺ τῶν πολλῶν, οἱ δημιουργοὶ δ' αὐτῶν δὲν διείδον τὴν λεπτεπίλεπτον ψυχολογίαν καὶ τὰς παραδόξους ἀντιθέσεις ἀτόμων ὑπεράνω τοῦ κοινοῦ, ζώντων τὸν καθημερινὸν βίον μετὰ διαρκῶν ἀνατάσεων πρὸς τὸ ἰδεώδες καὶ τὸ σπάνιον, καὶ δὲν ἐπιέφθησαν νὰ διεισδύσουν μέχρι τῶν μυχιῶν τῶν ψυχῶν τούτων διὰ νὰ ἐξεικονίσουν καὶ ἀναπαραστήσουν τὴν πολὺπλοκαζωτὴν ζωὴν τῆς σκέψεως. Ὁ ἀνθρωπος δὲν ζῆ μόνον τὴν ζωὴν τοῦ περιξ αὐτοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου, ὅπως λέγει τεχνοκρίτης λεπτότατα ἀναλύων ὄλην ταύτην τὴν μεταβολὴν, ἀλλὰ καὶ τὴν ζωὴν τοῦ ἐσωτερικοῦ κόσμου, τὸν ὁποῖον δημιουργεῖ αὐτὸς ὁ ἴδιος, κόσμου πλέον παραδόξου, πλέον ὠραίου καὶ πλέον φωτεινοῦ ἀπὸ τὸν ὕλικὸν κόσμον, ὅπου σύρει ἐν ἀπογοητεύσει βαρὺ τὸ βῆμα. Τὴν ζωὴν ταύτην ζητοῦντες νὰ ἀναπαραστήσουν εἰς ἔντασιν ὀραματιστῶν οἱ ἰδανισταὶ ζωγράφοι, ἐκτελοῦν καὶ αὐτοὶ ἔργον πραγματιστῶν φιλαλήθων. Μᾶς παρουσιάζουν τὰς φαντασιώσεις τοῦ ἐσωτέρου πνεύματος, διερμηνεύουν τὴν ἐξέγερσιν αὐτοῦ κατὰ τοῦ ξηροῦ θετικισμοῦ τῆς ἐπιστήμης, ψάλλον τὰς μυστικὰς ἐλπίδας καὶ τὴν θλιβερὰν ψυχικὴν ἀγωνίαν τῆς ἐποχῆς μας. «Αἰσθανόμεθα τὴν ἀνάγκη, λέγει Γερμανὸς κριτικὸς, νὰ ὑψώθωμεν διὰ τῶν πτερυγῶν τῆς φαντασίας εἰς τὴν ἀπέραντον χώραν τοῦ ὄραματος, νὰ κτίσωμεν πύργους εἰς τὰ σύννεφα καὶ νὰ παρακολουθήσωμεν αὐτοὺς ἀνεγειρομένους καὶ πίπτοντας, νὰ ἴδωμεν, μακρὰν, μέσα εἰς ὀμιχλοσκεπὲς ἀποστάσεις, τὰ ἰνδάλματα τῆς φανταστῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Ὅσον μᾶλλον ἄχρουν καὶ τερπὸν εἶνε τὸ παρὸν, τόσοσ ἔλκυστικώτερον καθιστᾷ τὴν πολὺστίλπνον αἰγλήν τῶν ἐξαφανισθέντων κόσμων τοῦ κάλλους. Ἡ κοινοτοπία τῆς καθημερινῆς ζωῆς εἶνε ἡ προσδιδούσα τόσοσ θέλητρον εἰς τοὺς παλαιούς μύθους καὶ δεχόμεθα αὐτοὺς παιδικώτερα καὶ αἰσθητικώτερα ἢ εἰς οἰανδῆποτε ἄλλην ἐποχὴν, διότι προσδιδόμεν πρὸς αὐτοὺς μὲ νέους ὀφθαλμούς, τοὺς ὁποῖους ἔκαμε διαυγεστεροὺς ἡ λαχτάρια τοῦ πόθου. Ἡ θετικιστικὴ φιλοσοφία ἐξήψε τὴν δίψαν τῆς γνώσεως, ἀλλὰ δὲν ἠμπορέσει νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς αὐτὴν καὶ τὸ ἀποτελεσμα εἶνε ἡ τάσις τοῦ

κόσμου πρὸς τὸ ὑπερφυσικόν». Τίποτε ἀληθέστερον ἀπὸ τοὺς λόγους τούτους, ὅλη δὲ ἡ σύγχρονος πνευματικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ κίνησις φέρει βαθεῖαν τὴν σφραγίδα τῆς μυστηριώδους ταύτης βροπῆς, τὴν ὁποῖαν γνωρίζω ὅτι ὑπάρχουν οἱ ὀνομάζοντες παρακμήν, διὰ τὴν ὁποῖαν γνωρίζω ὅτι ἐφευρέθη καὶ παρ' ἡμῖν λέξις, τῆς ὁποίας ζηλεύω τὴν τύχην, «μαλλιαρῶσύνη», ἀλλ' ἀπὸ τῆς ὁποίας παρακαλῶ τοὺς φαλακροὺς νὰ μᾶς εἰπουν πῶς θὰ θεραπεύσουν τὰς ψυχὰς μας, τὰς ζητούσας νὰ λησμονήσουν τὴν περὶ τὴν πραγματικότητά ἐν μέσῳ τοῦ φανταστικῶς ὡραίου καὶ τοῦ ἰδανικῶς ὑψηλοῦ.

Οἱ τύποι τῆς φύσεως, οἱ θεῶς ἐξιδανικευμένοι, αἱ ἀποχρώσεις αἱ γλυκύταται, τὰ ὄραματα τῶν ἡμιφωτιστῶν ἐργαστηρίων, οἱ κυματισμοὶ οἱ ἀερώδεις καὶ πλόνοι τῶν ἀντικειμένων, χρησιμεύουν εἰς τὸ νὰ ἐρμηνεύσουν καὶ αἰσθητοποιήσουν τὴν τέχνην ταύτην, τὴν ὑποσχομένην δονήσεις λεπτοτάτας εἰς τὰ νεῦρα τὰ ὁποῖα κατέστησεν εὐαίσθητότερα καὶ εὐηχότερα τοῦ πολιτισμοῦ ἢ ἐκλέπτυνσις, τοῦ καλοῦ ἢ λατρεία, ἔστω καὶ

ἡ νευροπάθεια τοῦ νεωτέρου βίου. Δὲν θέλω νὰ εἰπῶ, ὅτι ἡ ζωγραφικὴ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν, ἡ τελειότης τοῦ σχεδίου τῆς, ἡ ἀρμονία τῶν χρωμάτων τῆς, ἡ ὑπ' αὐτῆς παλλομένη τῆς ζωῆς ἀναπαράστασις, δὲν ἀναδίδει καὶ αὐτὴ τὸ βαθύ ἄρωμα τῆς ποιήσεώς τῆς καὶ δὲν ἐξυψώνει τὴν διάνοιαν καὶ τὴν ψυχὴν μέχρι τῶν ἀπολαύσεων τοῦ ἰδεώδους. Λέγων τὸ ἐναντίον θὰ ἠρνούμην τοὺς θησαυροὺς τῶν ἀριστουργημάτων τῶν κληροδοτηθέντων εἰς ἡμᾶς ἀπὸ τοὺς παλαιότερους τεχνίτας. Ἄλλ' ἡ τέχνη δὲν θὰ ἔφθανεν εἰς τὴν πληρότητα τοῦ σκοποῦ τῆς, οὐδὲ θὰ ἀνῆρχετο μέχρι τῶν αἰσθητικῶν κορυφῶν, ὅπου ἀνῆλθεν, ἄνευ τῆς συγχρόνου ἐπαναστάσεως. Ἄν οἱ πραγματικῶς ζωγραφίζον τὴν σύγχρονον ζωὴν, ζώσαν, γραφικὴν, κινουμένην, οἱ νεοιδανιστῶν ἐξοικονοῦν τὰς ἰδίας ἡμῶν συγκινήσεις, τὰς ἐντυπώσεις, τὰς ὀπτασίας, τὰ ὄνειρα. Σπεύρουν ἐπάνω εἰς τὸν κόσμον τὰ μυστικὰ ἄνθη φανταστικῆς χλωρίδος. Διαχέουν ἐπ' αὐτοῦ τὰ λεπτότατα ἀρώματα τῆς χαρᾶς. Ἀναδημιουργοῦν αὐτὸν γόητα, ὄνειρευτὸν, περικαλλῆ, περιπαθῆ.

ΔΗΜ. ΚΑΚΛΑΜΑΝΟΣ

Ἡ ΔΙΚΗ ΚΑΙ Εἰς ΘΑΝΑΤΟΝ ΚΑΤΑΔΙΚΗ ΤΟΥ Θ. ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ

Ητο Σεπτέμβριος τοῦ 1833. Ὁ Γέρον Κολοκοτρώνης εἶχεν ἐπιστρέψει εἰς τὸ Ναύπλιον, εἰς τὸ περιβόλι τοῦ, ὅπως ἀπεκάλει τὸν ἐξοχικὸν τοῦ οἴκου· ἀπερνοῦσα τὸν καιρὸν μου καλλιεργῶντας καὶ εὐχαριστοῦμένη νὰ βλέπω νὰ προοδεύουν τὰ μικρὰ δένδρα ὅπου ἐφύττωα· Ἐξαφνα, τὴν νύκτα τῆς 6 πρὸς τὴν 7 Σεπτεμβρίου, ὁ μοίραρχος Κλεώπας μὲ 40 χωροφύλακας ἐπέπεσαν κατ' αὐτοῦ καὶ τὸν συνέλαβον· διὰ τὴν βιαιότητα ταύτην καὶ τὴν ἐξεζητημένην τραχύτητα ἔλεγε βραδύτερον εἰς τὸν Τερτσάτην: «ἔφθανε νὰ μοῦ στείλουν ἕνα σκυλλὶ μαλλιαρὸ ἀπ' ἐκεῖνα ὅπου κάνουν θελήματα, μὲ ἕνα γράμμα νὰ πάγω εἰς τ' Ἀνάπλι καὶ μὲ ἕνα φανάρι εἰς τὸ στόμα νὰ μᾶς φέγγῃ καὶ τῶν δυοῶν μας». Μαζὶ μὲ αὐτὸν συνέλαβον καὶ τὸν γαμβρὸν του

Δ. Πλαπούταν, ὅστις εἶνε ὁ Κολιόπουλος, τὸν ὁποῖον τὸσάκις ἀναφέρει «εἰς τὴν διήγησιν τῶν συμβάντων τῆς ἐλληνικῆς φυλῆς», καὶ τὸν Θεόδωρον Γρίβαν καὶ ἔρριψαν αὐτοὺς εἰς τὰς εἰρκτάς τοῦ Ἴτς - Καλέ.

«Μ' ἔβαλαν, διηγείτο ἔπειτα εἰς τὴν Αὐτοβιογραφίαν του, ἔξη μῆνες μυστικῆ φυλακῆ χωρὶς νὰ ἰδῶ ἄνθρωπον ἐκτὸς τοῦ δεσμοφύλακα· δὲν ἤξευρα τί γίνεται διὰ ἔξη μῆνες. οὔτε ποιοὺς ζῆ, οὔτε ποιοὺς ἀπέθανε, οὔτε ποῖον ἔχουν εἰς τὴν φυλακὴν· διὰ τρεῖς ἡμέρας δὲν ἤξευρα πῶς ὑπάρχω, μοῦ ἐφαίνετο ὄνειρο, ἐρωτοῦσα τὸν ἑαυτοῦ μου ἂν ἤμουν ἐγὼ ὁ ἴδιος ἢ ἄλλος κανεὶς· δὲν ἐκαταλάβαινα διατί μ' ἔχουν κλεισμένον».

Συγχρόνως ὡς συνένοχοι τῆς συνωμοσίας συνελήφθησαν ὁ Κ. Τζαβέλλας, ὁ Κριεζώτης, ὁ

Καρατάσος καὶ ἄλλοι πρωταγωνισταὶ τοῦ ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνος, καὶ ἐρριφθῆσαν, χωριστὰ ὁ καθεὶς, εἰς τὰς εἰρκτάς τοῦ Μπουρτζι καὶ τοῦ Ἴτς - Καλέ. Αἱ συλλήψεις ἐκεῖναι ἐξετελέσθησαν μὲ ἄκραν ἡσυχίαν· τόσον αἰφνίδιον ἦτο τὸ πραξικόπημα καὶ τόσον ἀπροσάσκεα ἦσαν τὰ θύματα, ὥστε καμμία ἀντίστασις δὲν ἔγινεν οὔτε ἐκ μέρους τῶν ὀπλαρχηγῶν οὔτε ἐκ μέρους ἄλλων ὑπὲρ αὐτῶν. Ἡ μόνη φωνή, ἣτις ἠδύνατο νὰ ὑψωθῆ μετὰ διαμαρτυρίαν, ἢ τῶν ἐφημερίδων, κατεπνίγη, διότι τὰ τρία περὶ λογακρισίας διατάγματα ἔκλεισαν τὸ στόμα τοῦ τύπου διὰ σφιγκτοῦ φιδώτρου.

Αἱ συλλήψεις ἔγιναν δι' ἀπλῆς διαταγῆς τῆς Ἀντιβασιλείας, χωρὶς νὰ συγκληθῆ τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον· ὅτε δὲ ὁ Ψύλλας, ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν, ἐτόλμησε νὰ ὑποβάλῃ παραστάσεις κατὰ τῆς αὐθαίρετου πράξεως, ἐπεπλήχθη σφοδρότατα. Τὸ ὑπουργεῖον ἀπεπέμφθη, ἐζητήθησαν εὐσταθέστεροι ἄνδρες, τὸ δὲ χαρτοφυλάκιον τῆς Δικαιοσύνης ἐδόθη εἰς τὸν Κ. Σχινᾶν.

Τὸ κοινὸν ἤρριψε κατὰ μικρὸν νὰ συγκληθῆ· ἡ κοινὴ γνώμη ἀπῆται ἀποδείξεις τῆς ἐνοχῆς· διάφοροι δὲ φῆμαι παραδοξόταται ἐκυκλοφόρουν περὶ τῶν ἰσχυρῶν αἰτιῶν, τὰ ὁποῖα ἠνάγκασαν τὴν Ἀντιβασιλείαν νὰ λάβῃ τοιαῦτα ἐντονα μέτρα κατὰ τῶν κατηγορουμένων. Ὁ Ἐπίτροπος τῆς Ἐπικρατείας, ὅπως ἐκαλεῖτο τότε ὁ εἰσαγγελεὺς, ὅστις ἦτο ὁ συνήγορος τοῦ δολοφόνου τοῦ Καποδιστριαῖο Γ. Μαυρομιχάλη, καὶ γνωστὸς ὡς ἐχθρικῶς διακείμενος πρὸς τὸν Κολοκοτρώνη, εἰργάζετο πυρετωδῶς διὰ νὰ προσαγάγῃ ἀποδείξεις καθιστάσας ψηλαφητὴν τὴν ἐνοχὴν τῶν κατηγορουμένων.

Ὁ δὲ Γέρον Κολοκοτρώνης; Ἐκεῖνος ὀπίσω ἀπὸ τὰς σιδηρὰς κιγκλίδας τῆς εἰρκτῆς, μέσα εἰς τὴν ἐσχάτην του μόνωσιν, προσεπάθει νὰ ἐξηγήσῃ τὰ συμβαίνοντα. «Μὲ καιρὸν ἐπέρασε ἀπὸ τὸν νοῦν μου ὅτι ἡ Κυβέρνησις βλέποντας τὴν ὑπόληψιν ὅπου ἔχει ὁ λαὸς πρὸς ἐμένα. μὲ φυλακώνουν διὰ νὰ μοῦ κόψουν τὴν ἐπιρροήν, δὲν ἐπίστευσα ποτέ, ὅτι θὰ φθάσουν εἰς αὐτὸν τὸν βαθμὸν, διὰ νὰ φκειάσουν ψευδομάρτυρες. Ἐπειτα ἀπὸ ἔξ μῆνες μᾶς ἐκοινοποίησαν τὴν κατηγορίαν ὅτι τάχα ἐκάμναμεν ἀναφοραὶς πότε ἐναντίον ὅλης τῆς Ἀντιβασιλείας, πότε ἐναντίον τῶν δύο μελῶν· ὅτι ἠθέλαμεν νὰ κάμωμεν ἐπανάστασιν καὶ ὅτι ἐβγάλαμε δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν καὶ ληστὰς, δια ἄρατα θέματα».

Ἡ κατὰ τοῦ Κολοκοτρώνη κατηγορία ἦτο ἐπὶ ἐσχάτη προδοσίᾳ. Ἰδοῦ δὲ πῶς εἶχε κατὰ τὰ κυριώτατα αὐτῆς μέρη:

Ἰ. Αριθ. 1841.

Ἐν Ναυπλίῳ τῆ 7 Μαρτίου 1834.

Ὁ παρὰ τῶ ἐν Ναυπλίῳ δικαστηρίῳ Ἐπιτροπὸς τῆς Ἐπικρατείας πρὸς τὸ αὐτὸ δικαστήριον

Κατὰ τοὺς μῆνας Μαΐου, Ἰουλίου, Αὐγούστου καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ χιλιεστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ τριακοστοῦ τρίτου ἔτους, ὠργανίσθη εἰς τὸ Βασίλειον τοῦτο σύστασις καὶ συνωμοσία ἐπὶ σκοπῶ νὰ ταραξῆ τὴν κοινὴν ἡσυχίαν καὶ νὰ προσβάλῃ εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ἀσφάλειαν τοῦ Κράτους καὶ εἰς τὴν Ἐθνικὴν Ἀνεξαρτησίαν.

Οἱ κυριώτεροι ἀρχηγοὶ τῆς συστάσεως καὶ συνω-

Θ. Κολοκοτρώνης

σκαρίφημα τοῦ βαναροῦ ζωγράφου Κρατζαίξεν, συμπληρωθὲν ὑπὸ Ν. Αὐτρα.

μοσίας αὐτῆς ἦσαν ὁ Δημήτριος Πλαπούτας... καὶ ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης... Οἱ εἰρημένοι ἀρχηγοὶ δὲν ἄφησαν οὐδεμίαν ραδιουργίαν, οὐδεμίαν μυστικὴν μηχανορραφίαν προσέφυγαν εἰς τὴν πειθῶ, εἰς ὑποσχέσεις, εἰς τὸ ψεῦδος, διὰ νὰ κατορθώσουν τοὺς προδοτικὸς σκοποὺς των, νὰ παροξύνουν τοὺς ὑπάρχοντες τῆς Α. Μ. κατὰ τῆς ὑπερτάτης ἐξουσίας καὶ ἐπιφέρουν τὸν ἐμφύλιον πόλεμον, καὶ καταργήσουν τὸ καθεστὼς πολιτεία τοῦ ἔθνους.

Οἱ εἰρημένοι Δ. Πλαπούτας καὶ Θ. Κολοκοτρώνης πρὸς παράλυσιν τῆς Βασιλικῆς ἐξουσίας καὶ εἰς παρασκευὴν ἐμφυλίου πολέμου, παρεκίνησαν εἰς τὴν ληστεϊκὴν διαφόρους ἀρχιληστὰς πρώην ὑπαλλήλους των... προστατεύοντες, συμβουλευόντες... καὶ ὑποστηρίζοντες αὐτοὺς εἰς τὴν ἐνέργειαν τῆς ληστείας καὶ χορηγοῦντες εἰς αὐτοὺς πολεμφοῦδια καὶ ἄλλα

ἀναγκαῖα, οἱ δὲ εἰρημένοι ἀρχιλιῆται πραγματικῶς ἐνήργησαν τὴν ληστείαν...

Περὶ τὰ τέλη τοῦ Ἰουλίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους εἰς Τριπολιτσάν καὶ ἄλλοι οἱ εἰρημένοι Δ. Πλαπούτας καὶ Θ. Κολοκοτρώνης προδίδοντες τὴν ἐθνικὴν ἀνεξαρτησίαν ὑπέγραψαν καὶ παραινέσαν καὶ ἄλλους ὑπάρχουσας τῆς Α. Μ. νὰ ὑπογράψουν παράκλησιν πρὸς ξένην Δύναμιν ἐπὶ σκοπῶ τῆς καταργήσεως τῆς Ὑψηλῆς Ἀντιβασιλείας, ἣ γούιν ἐπὶ σκοπῶ τῆς καταργήσεως τοῦ καθεστώτος πολιτεύματος. Κατὰ τὸν Αὐγουστον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ὁ Κόμης Διονύσιος Ρώμας ἐκ Ναυκύνθου ἀναχωρῶν ἀπὸ Ναυπλίου μετέβη εἰς Ἄργος, Τριπολιτσάν κτλ. ἐκαμεν εἰς ἕκαστον τῶν τόπων αὐτῶν μυστικὰς συνεδριάσεις, τῶν ὁποίων σκοπὸς ἦτο ἡ κατάργησις τῶν δύο μελῶν τῆς Ὑψ. Ἀντιβασιλείας... Ὁ εἰρημένος Κόμης Ρώμας ἐκιοποίησε τὸ εἰρημένον ἐγκληματικὸν σχέδιον εἰς τὸν εἰρημένον Δ. Πλαπούταν εἰς Ἄργος καὶ εἰς τὸν εἰρημένον Θ. Κολοκοτρώνην εἰς Τριπολιτσάν οἱ δὲ εἰρημένοι... ἔχι μόνον δὲν τὸ ἐφαρμόσαν ὡς ἐχρῶσταν εἰς τὴν ἐξουσίαν, ἀλλὰ τὸ συνέδραμον... ὅθεν ἡ Ἐπιτροπεία αὕτη ἐγκαλεῖ κτλ...

Ἡ Ἀντιβασιλεία ἐφρόντισε νὰ καταρτίσῃ καταλλήλως τὸ δικαστήριον τὴν παραμονὴν τῆς δίκης μετέθεσεν ἄνευ λόγου δύο δικαστὰς ὡς μὴ ὄντας ἐπαρκῶς ἐχθρικοὺς πρὸς τὸν Κολοκοτρώνην, διώρισε δὲ δύο περὶ τῶν ὁποίων ἦτο ἀσφαλῆς. Ἐν τούτοις μεταξύ τῶν πέντε δικαστῶν εὐρέθησαν δύο ἔχοντες ὑψηλόφροντα ἀνεξαρτησίαν, ὡς θέλομεν ἰδῆ. Τὸ δικαστήριον ἀπετελέσθη ὑπὸ τῶν Α. Πολυζαΐδου, προέδρου, Δ. Κ. Σούτσου, Α. Βούλγαρη, Φ. Φραγκοῦλη καὶ Γ. Τερτσέτη. Γραμματεὺς ἦτο ὁ Χ. Ζώτος, εἰσαγγελεὺς ὁ Ἐδ. Μάσων, συνήγοροι δὲ οἱ Π. Βαλασαμάκης καὶ Χριστόδουλος Κλωνάρης.

Τέλος τὴν τριακοστὴν Ἀπριλίου 1834 ἤρχισαν ἡ πολυκροτος δίκη.

Ἡ ἀποκατάσταση — λέγει ὁ ἀνώνυμος συγγραφεὺς τῆς «Δίκης τοῦ ἀοιδίμου Θ. Κολοκοτρώνη καὶ Δ. Πλαπούτα» τόμου ὑπερτετρακοσιοσελίδου (1843). — ἂν καὶ καθ' ὅλας τὰς συνεδριάσεις τῶν δικαστῶν περὶ τῆς δίκης τῶν ὀπλαρχηγῶν ἦτο πλήρως πάντοτε πάσης τάξεως ἀποκατάστατος, καὶ τὸ μᾶλλον ἀξιοπαρατήρητον, τῶν ἐρολογίων αὐτῶν, οἵτινες παρήτουν δι' ὅλης τῆς ἡμέρας τὸ ἔργον τῶν, παρακαθήμενοι ἐκεῖ ὡσάν ἦθελον νὰ δεῖξωσιν οὕτω, τὸν ὁποῖον συνηθάνοντο ἐθνισμόν· κατὰ τὴν δικάσιμον ὅμως ταύτην ἡμέραν, ἀλόκληρος ἡ πόλις τοῦ Ναυπλίου ἦτο εἰς κίνησιν καὶ κυματίζουμένη διηνεχῶς ὡς θάλασσα ὑπ' ἀνέμου σποδροῦ ὠθουμένη εἰς κόλπον στενόν, διὰ τὸ ἀδύνατον νὰ χωρέσῃ τοσοῦτον πλῆθος συρροὴν εἰς τὸ οἰκοδόμημα, ὅπου ἡ ἔδρα τῶν δικασ-

τῶν ἂν καὶ τοῦτο μέγας ναὸς τουρκικὸς κατεσκευασμένος ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως τεχνικῶς διὰ νὰ χρησιμεύσῃ εἰς τὰς συνεδριάσεις τῶν ἐθνικῶν Βουλῶν, ὥστε ἦτον χιλιάδων ἀνθρώπων περιεκτικὸς.

Εὐνόητον εἶνε μετὰ τοῦ ἑνδιαφέροντος καὶ ἐν μέσῳ ποίας θρησκευτικῆς σιγῆς ἠκούσθη ἡ ἀφελῆς καὶ ἀξιοπρεπὴς ἀπολογία τοῦ Γεροκολοκοτρώνη.

«Μὲ τὸν Ρῶμαν δὲν ἔλαβα πρότερον καμμίαν συνέντευξιν· ἡ πρώτη ἀντάμωσις ἦτο εἰς Τριπολιτσάν. Συνεχεῖς ὀμιλίαι δὲν εἶχαμε μὰξί, ἀλλὰ τὸ γεῦμα μόνον ἐσυντρώγαμεν· αἱ ὀμιλῖαι μὰξ ἦσαν αἱ συνήθεις ὅπου κάνουν οἱ ἄνθρωποι ὅπου συντρώγουν· καμμίαν περιέργειαν δὲν ἔλαβα εἰς τίποτε. Ὅσον καιρὸν ἐκάθισα εἰς Τριπολιτσάν, ἐπήγαινα εἰς τὸ παζάρι, ἐσύναζα τοὺς χωρικοὺς καὶ τοὺς ἐδημηγοροῦσα, ἐπειδὴ ἦτον ἐρεθισμένοι ἀπὸ τοὺς διαβόλους διὰ τὰ Νόμισμα, καὶ τοὺς ἔλεγα· «Βρὲ τζουμπάνιδες! Τί ἐπιπλύνετε εἰς τὸν καιρὸν τῆς Τουρκίας καὶ τί πληρώνετε τώρα; Διατί φωνάζετε;... Ἐἶνε ἀληθινὸν τὸ ὁποῖον ἔλαβα γράμμα ἀπὸ τὸν ὑπουργόν τῆς Ρωσσίας· αὐτὸ ἦτο ἀπάντησις ἐνὸς ἰδικοῦ μου γράμματος... δὲν μοῦ ἐπέρασεν ἀπὸ τὴν ἰδέαν ὅτι αὐτὸ βλέπει ἢ εἶνε ἐμποδισμένον· τὸ γράμμα ὅπου ἔλαβα λέγει νὰ ἀγαπῶμεν τὸν Βασιλέα καὶ τὴν θρησκείαν μας».

«... Ἐγὼ ν' ἀντενεργήσω εἰς τὸν Βασιλέα μου καὶ εἰς τὴν Ἀντιβασιλείαν; Δὲν γνωρίζετε οἱ ἴδιοι καὶ ὄλοι οἱ Ἕλληνες τὰς προσπαθείαις μου εἰς ὄλον αὐτὸ τὸ διάστημα τῆς ἐπαναστάσεως, διὰ ν' ἀποκτήσῃ κεφαλὴν τὸ ἔθνος καὶ νὰ μοῦ λείψουν αἱ φροντίδες; τώρα ὅπου ὁ Θεὸς μὰς ἔδωσε Βασιλέα, ἐγὼ εἶπα εἰς ὄλους τοὺς φίλους μου: τώρα εἶμαι εὐτυχής. Θὰ κρεμάσω τὴν κάπταν μου εἰς τὸν Κρεμανταλά! καὶ θὰ πλαγιάσω εἰς τὴν καλύβα μου ν' ἀποθάνω ἡσυχος καὶ εὐχαριστημένος».

Ἐν γένει τὸ ἦθος τῶν κατηγορουμένων, τὸ ἀξιοπρεπὲς καὶ μεμετρημένον, διέθεσεν ὑπὲρ αὐτῶν τὰ πνεύματα. Ὁ γέρος τοῦ Μοριά ἤκουεν οὐχί μετ' ἐπιδεικτικῆς ἀγανακτήσεως ἀλλ' ἐν ἐγκαρτερήσει ἰσχυροῦ τὸν Ἐπίτροπον τῆς Ἐπικρατείας δηλοῦντα ἀναφανδὸν κατὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς κατηγορίας ὅτι εἰς τῶν κατηγορουμένων τὴν καταδίωξιν προέβη κατ' ἐπιταγὴν ἔντονον τῆς

¹ Ὁ ἀνώνυμος ἐκδότης τῆς «Δίκης» σημειώνει ὑπὸ τὴν λέξιν ταύτην: Κρεμανταλὰς, ἔθλον, τὸ ὁποῖον ἐμπήγουν εἰς τὸν τοῖχον καὶ κρεμοῦν τὴν κάππα τους. Ὁ Κολοκοτρώνης ὅμως νομίζομεν νὰ ὑπαϊνίττετο τὸν Βασιλέα.

ἐξουσίας. Θαυμασία ἦτο ἡ ἀγόρευσις τοῦ συνηγόρου Κλωνάρη, ὅστις μὲ δύναμιν καὶ μὲ συγκίνησιν ἀνέπλασε ζωηρῶς πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ δικαστηρίου τὰ τολμήματα καὶ τοὺς θριάμβους καὶ τὴν ἀκατάβλητον καρτερίαν τοῦ παλαίου προμάχου τῆς ἐλευθερίας. Ὁ ρήτωρ ἀναπτύσσει τὸ πραγματικὸν τῆς ὑποθέσεως, ἐξετάζει καὶ συγκρίνει τὰς μαρτυρίας τῆς κατηγορίας καὶ ὑπερασπίσεως καὶ ἀναλύει τὴν κατηγορίαν ἀπείδεικνε πολλὰ κενὰ ἐν αὐτῇ, καὶ παρακάλει τὸν εἰσαγγελεὰ ν' ἀναπτύξῃ ταῦτα σαφέστερον ὅπως ἀπαντήσωσιν εἰς αὐτὰ οἱ συνήγοροι δευτερολογουντες.

Ἄλλα κατὰ τὴν ἐπομένην συνεδρίαν ὁ Ἐπίτροπος τῆς Ἐπικρατείας λέγει ἐξῆς:

— Κύριοι δικασταί, ἡ ὑπόθεσις ἐσυζητήθη· ὅλα τὰ ὑπὲρ καὶ κατὰ τὰ ἠκούσατε· κρίνω περιττὸν νὰ χάνω τὸν καιρὸν· στηριζόμενος εἰς τὴν ἀλήθειαν τῶν πραγμάτων ἀφιερώνομαι εἰς τὰ φῶτα τοῦ δικαστηρίου διὰ νὰ προχωρήσῃ εἰς τὴν ἀπόφασιν.

Τότε ὁ συνήγορος Κλωνάρης ἀνακράζει·

— Καθὼς ἄρχισεν ὁ Ἐπίτροπος οὕτω θέλει νὰ τελειώσῃ τὴν προκειμένην ὑπόθεσιν κατεπάτησεν ὅλα τὰ δικαιώματα, ὄλους τοὺς νόμους, ὄλους τοὺς τύπους!

Ὁ Ἐπίτροπος ἐπιμένει, ἀλλ' ὁ Πρόεδρος Πολυζαΐδης παρεμβαίνει·

— Ἡ πρακτικὴ τοῦ δικαστηρίου ἐναντιοῦται ὁ Ἐπίτροπος χρεωστῆ ν' ἀπαντήσῃ· ἡ ἀνάπτυξις τῆς κατηγορίας ἦτον ἐλλιπὴς, χρεωστῆ ὁ Ἐπίτροπος νὰ τὴν ἀναπληρώσῃ.

Θορυβῶδης καὶ πεισματώδης συζήτησις ἐπακολουθεῖ. Ὁ Ἐπίτροπος ὑποστηρίζει τὸν ἰσχυρισμόν του διὰ τοιοῦτων ἐπιχειρημάτων: «Δὲν νομίζω μικρὰ παιδιὰ τὸ δικαστήριον διὰ νὰ θέλουν διδασκαλίαν· εἶμαι πεπεισμένος ὅτι τὸ δικαστήριον γνωρίζει καλὰ τὴν ὑπόθεσιν». Ὁ Πρόεδρος ἐπανειλημμένως καὶ ἐντόνως τὸν ἀντικρούει.

— Ἐπεθύμουν χάριν τῆς δικαιοσύνης νὰ κάμμε ἀπάντησιν... τὸ δικαστήριον ἔχει ἀνάγκην φωτισμοῦ ἀκόμη... σὰς παρακαλεῖ χάριν τῆς δικαιοσύνης ν' ἀναπτύξῃτε ὅσα παρελείφατε μὲ τὴν πρώτην... Χάριν τῆς δικαιοσύνης, χάριν τῆς κοινωνίας παρακαλεῖσθε νὰ ἀπαντήσητε.

Ὁ Ἐπίτροπος κρυφομιλεῖ μὲ τὸν Νομάρχην, ὅστις ἐξέρχεται σύννοος, ἐπιστρέφει δὲ μετ' ὀλίγον, φέρων προφανῶς ὁδηγίαν τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας.

Παρέρχεται ἡμίσεια ὦρα. Ὁ Ἐπίτροπος ἀγωνίζεται νὰ πείσῃ κατ' ἰδίαν τοὺς δικαστὰς καὶ

τοὺς συνηγόρους. Μυστικαὶ συνηγορήσεις διεξάγονται. Ὁ Ἐπίτροπος κατὰ τὰς ἑξῶθεν ληφθεῖσας ὁδηγίας ἐπιμένει πεισματωδέστερον εἰς ἐκδοσιν ἀποφάσεως, διότι ἔχει νὰ δώσῃ λόγον εἰς τοὺς ἀνωτέρους τοῦ. Τὴν σιωπὴν μόνον οἱ ψιθυρισμοὶ τῶν συνηγορήσεων διακόπτουν· τὸ ἀκρατῆριον ἀθύμως καὶ μὲ ἀγανάκτησιν βλέπει καὶ ἀκούει τὰ συμβαίνοντα. Ἐπὶ τέλους ὁ Ἐπίτροπος, τοῦ ὁποίου ἡ ἐπιμονὴ ἐκάμφθη πρὸ τοῦ σιδηροῦ ἀνενδότου τοῦ Προέδρου, ὑπόσχεται ὅτι θὰ ἀπαντήσῃ αὐρίον. Ὁ δὲ Πρόεδρος λύει τὴν συνεδρίαν ὑπὸ τὸν ὄρον καὶ ἂν δὲν ὀμιλήσῃ ὁ Ἐπίτροπος νὰ ὀμιλήσωσιν οἱ συνήγοροι.

Ἀπερίγραφτος ἦτο ὁ συνωστισμὸς τοῦ πλήθους τὴν ἑπαύριον 26 Μαΐου. «Εἰς τὸ κάθισμα τοῦ ἐνὸς ἴστανται τρεῖς, τέσσαρες, ὀπίσω, ἐμπρός, γράφει ὁ ἀνώνυμος συγγραφεὺς τῆς «Δίκης», αὐτόπτης μάρτυς· τὸ σπρώξιμον, ἡ συνώθησις ἀκατάπαυστα ἀκολουθεῖ· τὸ δὲ ἐκτός πλήθος... συμπεριφερόμενον περίξ τοῦ δικαστηρίου ἐκεῖ, περὶ τὴν μεγάλην τῆς πόλεως πλατείαν καὶ τὰς πλησίον τῆς ἀγίας σχηματίζεται εἰς σχήματα πολυειδή, προσομιλοῦν περὶ τοῦ δεινοῦ καὶ φέρον εἰς τὸ πρόσωπον γραπτὴν τὴν ταραχὴν τῆς ψυχῆς καὶ τὸν διαταγμὸν, ὡς προαισθανόμενον οἰωνοὺς κακοὺς περὶ τῆς σκηνῆς καὶ τῶν συνεπειῶν αὐτῆς».

Περὶ ὦραν δεκάτην καὶ ἡμίσειαν προσάγονται οἱ «ἐγκαλοῦμενοι» ἐκ τοῦ φρουρίου, τὴν δὲ ἐνδεκάτην οἱ δικασταὶ ἐξεληθόντες τοῦ συμβουλίου τῶν, τὸ ὁποῖον εἶχεν ὑπὲρ τὸ δέον παραταθῆ, καταλαμβάνουσι τὰς ἑδρας τῶν. Σοβαρὰ ἦτο ἡ αἰτία τῆς ἀργοπορίας. Ὁ Μάσων ἐδήλωσε, παρὰ τὰ συμφωνηθέντα, ὅτι αὐτὸς μὲν δὲν θὰ ὀμιλήσῃ, ἀλλ' οὐδ' οἱ κατηγορούμενοι ἔχουσιν ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὸ δικαίωμα τῆς δευτερολογίας. Συγχρόνως δὲ, ἐν μέσῳ γενικῆς καταπλήξεως, ὁ Γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὸ Βασιλικὸν Διάταγμα, τὸ ὁποῖον ἡ Ἀντιβασιλεία αὐθαίρετως ἐπεμβαίνουσα εἰς τὰ τῆς Δικαιοσύνης, ἐξέδωκεν ἐν σπουδῇ, μεσονυκτικῶς ποθ' ὦραις, καὶ δι' οὗ αὐτογνωμόνως ἐρμηνεύουσα τὸν νόμον ἐνέκρινε «τὴν παραίτησιν τοῦ δικαίουματος τῆς ἀπαντήσεως τοῦ εἰσαγγελέως ὡς καὶ τὰς παρ' αὐτοῦ γενομένας προτάσεις», δηλαδὴ ἤρνετο εἰς τοὺς συνηγόρους τὸ δικαίωμα τῆς δευτερολογίας, καὶ ἐπέσει τὴν ἀπειλήν τῆς καταδιδώσεως κατὰ τῶν μελῶν τοῦ δικαστηρίου, ἂν ἤρνούτο νὰ προβάσιν εἰς τὴν ἐκδοσιν ἀποφάσεως ἐπὶ τῶν προτάσεων τοῦ Ἐπιτρόπου.

Ὁ Πρόεδρος, προδήλως τεταραγμένος, λέγει με φωνὴν διακεκομμένην:

— Ἀνωτέρα δύναμις διατάττει, τὸ δικαστήριον χρεωστῆ νὰ ἐκδώσῃ πρᾶξιν.

Οἱ δικασταὶ ἀνίστανται, εἰσέρχονται εἰς τὸ δωμάτιον τῶν διασκέψεων, μετὰ πέντε δὲ λεπτὰ ἐπιστρέφουν καὶ ὁ Γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὴν κατὰ πλειοψηφίαν ληφθεῖσαν ἀπόφασιν ὅτι «παραιτούμενου τοῦ Ἐπιτρόπου παύει ἡ συζήτησις».

Οἱ δικασταὶ ἐπιστρέφουν εἰς τὸ δωμάτιον τῶν διασκέψεων· ἡ ὥρα εἶνε 1 μ. μ. Τὸ πλῆθος ἐκβάλλεται τοῦ δικαστηρίου, οἱ κατηγορούμενοι μεταφέρονται εἰς Ἴτσ-Καλέ.

Τρεῖς μακρὰ ὥραι περέρχονται καὶ οἱ δικασταὶ δὲν ἐξέρχονται. Τὸ πλῆθος κατακλύζει τὴν πλατείαν ἐν νευρικῇ ἀνησυχίᾳ· ἐπὶ μίαν ὥραν οὐδὲν ἀκόμη γίνεται γνωστόν· ἔπειτα ψιθυρὸς τις διαδίδεται, ἀσθενὴς κατ' ἄρχας μετὰ μείζονος ὁλονὲν ἐπιτάσεως κυκλοφορῶν, ὅτι ἡ πλειοψηφία ἐξέδωκε καταδικαστικὴν ἀπόφασιν, τὴν ὁποίαν δύο μέλη τοῦ δικαστηρίου ἀρνοῦνται νὰ υπογράψουν, προτείνοντα τὴν ἀναβολὴν τῆς δίκης ὅπως ἐξετασθῶν ἐπὶ δικαστηρίου καὶ οἱ ὄπλαρχηγοὶ καὶ πολιτικοί, οἱ κατηγορούμενοι ὡς συνένοχοι καὶ ἐγκαθειργμένοι εἰς Μπούρτζι καὶ Ἴτσ-Καλέ.

Αἰφνης κλαγγὴ ὄπλων ἀκούεται καὶ εἰς τὴν μεγάλην πλατείαν τοῦ Ναυπλίου ἐμφανίζεται ὁ Ἵπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης, φορῶν τὴν ἐπίσημον στολὴν του, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Ἵπουργικοῦ Συμβούλου Γκάιμπερ, τῶν ὑπουργικῶν Γραμματέων, τοῦ Ἐπιτρόπου τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἰλης λογοφόρων χωροφυλάκων καὶ διευθύνεται εἰς τὸ δικαστήριον. Τὸ πλῆθος καταλαμβάνεται ἀπὸ ἐκπληξιν καὶ συρρέει ἐκεῖ, ἀλλ' οἱ λογοφόροι χωροφύλακες ἐμποδίζουν τὴν εἰσοδὸν τοῦ λαοῦ.

Ὁ Ἵπουργὸς εἰσελάσας ἀθεμίτως μετὰ τοὺς συν αὐτῷ εἰς τὸν ἱερὸν τόπον τῆς Θέμιδος ζῆτει ν' ἀναγκάσῃ τοὺς δικαστὰς νὰ υπογράψουν τὴν ἀπόφασιν τῶν τριῶν· ἀλλ' οὗτοι ἐμμένουν ἀπόρητοι καὶ ἀκλόνητοι, ζητοῦντες τὴν ἀναβολήν.

— «Μετὰ τὴν ἀναβολὴν θὰ ὠφελοῦμεθα τὰ μέγιστα, — ἀνεφώνει βραδυτέρον ὁ Τερτσέτης ἐν τῇ θαυμασίᾳ ἀπολογίᾳ του, ὅτι εἰσαχθεὶς μετὰ τοῦ Πολυζωίδου εἰς δίκην ἐπὶ ἀρνήσει ὑπηρεσίας ἠθώθη πανηγυρικῶς — συγκατηγορούμενοι οἱ ὑποτιθέμενοι συνένοχοι ἢ θὰ κατεδικάζοντο ἢ ὄχι· ἀν καταδικάζονταν, συγκαταδικάζονταν ἐπίσης καὶ ἐθνακτώνονταν οἱ δύο ὄπλαρχηγοί, καὶ ἄλλη ζημία δὲν θὰ ἐγένετο ἀπὸ τὴν ἀναβολὴν εἰμὴ ὅτι οἱ δύο γέροντες ἐκέρδιζον ἓνα μῆνα φυλακισμένης ζωῆς· ἀν ἐξ ἐναντίας οἱ ὑποτι-

θέμενοι συναίτιοι ἀθωόνοντο, θὰ ἀθωόνονταν καὶ οἱ δύο, ὅθεν θὰ ἀποφεύγαμεν τὸ σκληρὸν ἀμάρτημα νὰ θανατώσωμεν δύο ἀθώους, νὰ μολύνωμεν μετὰ δικαστικὴν δολοφονίαν τὴν πατρίδα μας. Εἰπέ μου, ὦ Ἐπίτροπε, ἀν ἕναν καιρὸν κριθοῦν... ὅλοι οἱ συνένοχοι καὶ εὐρεθοῦν ἀθῶοι, εἰπέ μου, πῶς θὰ ἀναστήσῃ τὰ λείψανα τῆς σφαγῆς; πῶς θὰ ἡμερώσῃ τὴν κατάρα, ποῦ θὰ ξεφωνήσονται οἱ δύο στρατιῶται τῆς ἐπαναστάσεως γονατίζοντας νὰ βάλουν τὸ κεφάλι τους εἰς τὸν χαλκᾶ τῆς Γιλωτίνης; 49 χρόνους ὁ γεροντότερος τῶν δύο μετὰ τοῦφεκι ἀκοίμητο ἐπολεμοῦσε τοὺς ἐχθροὺς καὶ ἡμεῖς εἰς τὴν ἡμέραν τῆς ἐλευθερίας τοὺς θανατόνομεν!»

Μανιώδης ἐξ ὀργῆς ὁ Ἵπουργὸς ἀπέρχεται μετὰ τοῦ Μάσσωνος διὰ νὰ λάβῃ ὁδηγίαν ἀπὸ τὴν Ἀντιβασιλείαν, καὶ μετ' ὀλίγον ἐπιστρέφει μετ' αὐτοῦ. Τώρα ἀρκεῖται καὶ εἰς τὴν ὑπογραφὴν τῶν τριῶν καὶ ζῆτει ν' ἀπαγγελθῇ ἡ ἀπόφασις. Ὁ Πολυζωίδης καὶ ὁ Τερτσέτης καλοῦνται ν' ἀνέλθουν εἰς τὰς ἑδρας τῶν διὰ νὰ φαίνεται τοῦλάχιστον πλῆρες τὸ δικαστήριον ἐνώπιον τοῦ κοινοῦ κατὰ τὴν ἀνάγκωσιν τῆς ἀποφάσεως· ἀλλ' οὗτοι ἀρνοῦνται.

Τότε ὁ Σγινᾶς, ἔκφρων, προστάσει τοὺς χωροφύλακας νὰ τοὺς ἀναβιβάσουν διὰ τῆς βίας· οἱ δύο δικασταὶ ἀνίστανται· ἀπελπιστικῶς οἱ χωροφύλακες, ἐξαγριωθέντες, τοὺς κτυποῦν διὰ τῶν γρόνθων καὶ τῶν ἀκτηρίδων τῶν ὄπλων καὶ τοὺς σύρουν πρὸς τὰς ἑδρας.

— Σεβασθήτε τὴν ἀτομικὴν ἐλευθερίαν μου! ἀναφωνεῖ ὁ Πολυζωίδης.

— Τὸ σῶμά μου εἰμπορεῖτε νὰ κάμετε ὅπως θέλετε, ἀλλὰ τὸν στοχασμὸν μου, τὴν συνειδησίν μου δὲν εἰμπορεῖτε νὰ παραβιάσετε! κραυγάζει ὡς ἀρχαῖος Στωϊκὸς ὁ Τερτσέτης.

Καὶ αἱ βάνασοι χεῖρες τοὺς σύρουν εἰς τὰς ἑδρας! . . .

Τότε ἀφίεται· ἐλευθέρα εἰς τὸν λαὸν ἡ εἰσοδὸς τοῦ δικαστηρίου, καὶ τὸ πλῆθος, τὸ εἰς τὴν πλατείαν συσσωρευθὲν, εἰσορμᾷ ἀκατάσχετον. Περί τὴν ἑβδόμην ὥραν προσάγονται ἐκ τῆς εἰρκτῆς οἱ κατηγορούμενοι· οἱ δικασταὶ εἶνε εἰς τὰς ἑδρας τῶν· μόνον ὀπισθεν τῶν καθισμάτων τοῦ Πολυζωίδου καὶ τοῦ Τερτσέτη τέσσαρες χωροφύλακες κρατοῦν τὰς λόγχας ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν κεκλιμέναις πρὸς τοὺς κροτάφους τῶν. Ὁ Ἵπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης παρίσταται, παρὰ τὰ νουμισμῆν, πρὸς ἐνίσχυσιν φαίνεται τῶν ἀποδελιασάντων τριῶν· ὁ Γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὴν μακροτάτην ἀπόφασιν, ἐνῶ ὁ Πρόεδρος βαρύνουστος κρατεῖ μετὰ τὰς χεῖρας κλειστούς τοὺς

ὀφθαλμούς. Μόλις ἀπαγγέλλεται ἡ λέξις **θάνατος**, βοῇ ἀγανακτῆσεως καὶ βδελυγμίας ἀκούεται καὶ τὸ πλῆθος ἐξορμᾷ ταραχώδες ἐκ τοῦ δικαστηρίου. Ὁ Κολοκοτρώνης ἔμεινεν ἀπαθῆς, ἀτρόμητος· ἔλαβε ταμβάκον καὶ ἔδωκε καὶ εἰς τοὺς ἄλλους μετ' ἡσυγίαν: «Εἶδα, τόσαις φοραῖς τὸν θάνατον καὶ δὲν τὸν ἐφοβήθηκα· οὔτε τότε· καλλίτερα εἶνε ὅπου σκοτόνομαί ἀδικα παρὰ δίκαια», λέγει εἰς τὰ Ἀπομνημονεύματά του.

Οἱ χωροφύλακες μεταφέρουν τοὺς καταδίκους εἰς τὴν εἰρκτὴν. Ὁ Κολοκοτρώνης νομίζων ὅτι θὰ ἐκτελεσθῇ ἀμέσως ἡ καρατόμησις ἔρωτᾷ μόνον: — Ποῦ; ἀλλὰ δὲν λαμβάνει ἀπόκρισιν. Τοὺς στρέφουν πρὸς τὸν δρόμον τοῦ Ἴτσ-Καλέ, βλέπει ὅτι τοὺς ἐπαναφέρουν· πάλιν εἰς τὴν εἰρκτὴν καὶ ἔρωτᾷ καὶ πάλιν, ἀπλῶς: — Διατί; Καὶ ἔπειτα τίποτε. Εἰς τὴν εἰρκτὴν ἐφαγεν ὅπως συνήθως· ἐκοιμήθη ὑπὸν βαθὴν· τὴν αὐγὴν ἔκαμε τὴν διαθήκην του· ἔστειλε τὸ δακτυλίδι του εἰς τὸν μικρότερον υἱὸν τοῦ Κωνσταντίνου καὶ ἐπερίμενε τὴν ὥραν τοῦ θανάτου.

Ἀλλὰ τὸ Ναύπλιον ἦτο ἀνάστατον· ἀνησυχία ὀργιλῆ ἐπυκνοῦτο εἰς τὴν ἀτμόσφαιράν του· κἄτι ὡς θύελλα ἐβάρυνεν ἐπ' αὐτοῦ μέλλουσα νὰ ἐκραγῇ· ὅλην τὴν νύκτα καὶ τὴν ἐπαύριον ὄμοιοι κατηφέις ἢ θορυβῶδεις διήρχοντο τὴν πλατείαν καὶ τὰς ὁδοὺς συντετριμμένοι καὶ ἀπέλπιδες ἢ ἄγριοι καὶ ἀπειλητικοί· τὸ πρὸς τὴν Ἀντιβασιλείαν μῖσος δὲν ἐξεφράζετο πλέον δειλῶς καὶ ὑποκρυμμένως ἀλλὰ δυνατὰ μετ' ἐσφαιρωμένον τὸν γρόνθον. Τέλος τὴν τρίτην ἡμέραν ἐγνώσθη ὅτι ὁ Ὄθων μετέβαλε τὴν θανατικὴν ποινὴν εἰς ἰσόβια δεσμὰ, μετὰ ταῦτα δὲ εἰς εἰκοσαστῆ. Ὅτε ὁ Κολοκοτρώνης ἔμαθεν ὅτι ὁ Βασιλεὺς τῷ χαρίζεται τὴν ζωὴν, ἀλλ' ὅτι τὸν ἀφίνει εἰκοσι χρόνους φυλακὴν, εἶπε.

— Θὰ γελᾶσω τὸν Βασιλέα· δὲν θὰ ζήσω τόσους!

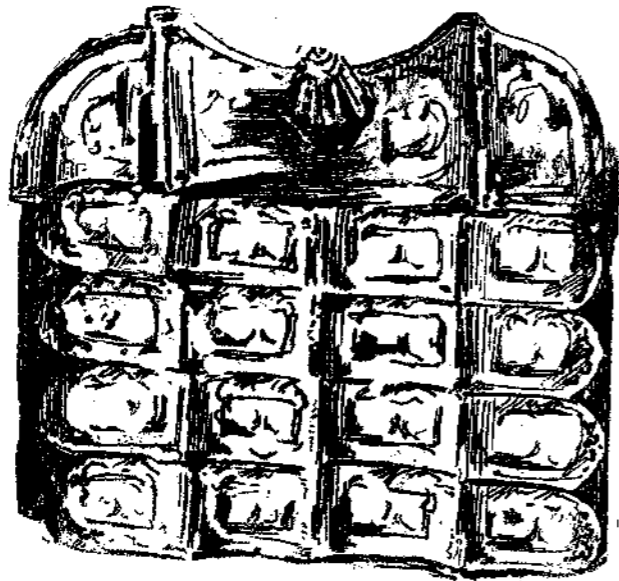
Διετάχθη ἡ μεταφορὰ τῶν εἰς ἄλλην εἰρκτὴν. «Μὰς ἐπῆγαν εἰς τὸ Παλαμῆδι, εἰς σιγουρότερον μέρος». Κατὰ τοὺς ἐννέα μῆνας τῆς καθείρξεώς του εἰς τὸ Ἴτσ-Καλέ οὔτε εἰς συγγενῆ του οὔτε εἰς φίλον του εἶχεν ἐπιτραπῆ νὰ τὸν ἴδῃ. «Τὴν νύκτα ἦτο ἐμποδισμένη καὶ αὐτοῦ τοῦ φωτός ἡ εἰσαγωγή, ὥστε πολλάκις ὁ Γέρον Ζητῶν νὰ εὐρῆ τὸ μέρος ὅπου ἦτο τὸ νερὸν ἐπιπτεν εἰδῶ καὶ ἐκεῖ· καὶ ἀσθενήσας, χωρὶς νὰ τὸ εἰξέυρῃ οὐδεὶς, ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἔμεινεν ἀσιτος, ἐπειδὴ τὸ ὅποιον συνήθως τοὺς ἐστειλλον φαγητόν ἦτο δι' ἀνθρώπουσ ὑγιεῖς· ὁ δὲ διωρισμένος ἀπὸ τὴν

ἐξουσίαν νὰ τοὺς ὑπηρετῇ ἦτο Βαυαρὸς καὶ δὲν ἐγνώριζεν ἄλλην γλῶσσαν ἀπὸ τὴν βαυαρικὴν».

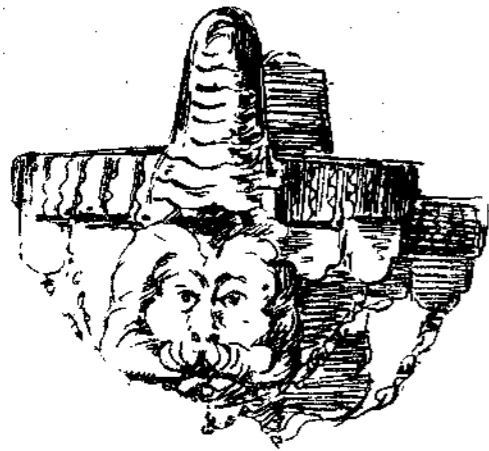
Ἀλλ' οἱ ἐνδεκα μῆνες τοῦ Παλαμῆδι ἦσαν ἀκόμη σκληρότεροι. Ἡ πρὸς τοὺς δεσμώτας ἀπάνθρωπία ἐφθάνε μέχρις ἐκζητήσεως βασάνων· ἡ τροφὴ ἦτο οἰκτρά· ἡ κατοικία των ρυπαρωτάτη· δριμύς καπνὸς τοὺς ἀπέπνιγε. Ἀλλὰ δὲν ἦσαν ταῦτα μόνα. Μετὰ τὴν στάσιν ἣτις ἐσκευωρήθη ὑπ' αὐτῆς τῆς Ἀντιβασιλείας ἐν Μεσσηνίᾳ, καὶ τὴν φυλάκισιν τοῦ Νικηταρᾶ καὶ τοῦ Κολλίνου Κολοκοτρώνη, ἐδόθη διαταγὴ εἰς τὴν φρουρὰν τοῦ Παλαμῆδι, τῆς ὁποίας ὁ ἀρχηγὸς ἦτο Βαυαρὸς, ἢν ἐμφανισθοῦν ἐνοπλοὶ πέριξ τοῦ φρουρίου νὰ φονεύσῃ εὐθὺς τοὺς δεσμώτας· ὁ δὲ Βαυαρὸς ἀξιώματικός, ὁσάκις ἐβλεπε βόας ἢ ἄλλα ζῶα νὰ διαβαίνουν ἀπὸ τὰς ὑπηρείας τοῦ Παλαμῆδι, ὑποθέτων ὅτι εἶνε ἀνθρωποὶ ἐρχόμενοι ν' ἀρπάσουν τοὺς ὄπλαρχηγούς, ἠτοιμάζετο νὰ ἐκτελέσῃ τὴν δολοφονίαν· πολλάκις δὲ ἔσωσεν ἐκ τοῦ ἐσχάτου κινδύνου τοὺς δύο στρατηγούς ὁ ἄλλου ἀξιώματικός Σπηλιωτόπουλος.

Τέλος ὁ Ὄθων γενόμενος ἐνήλικος καὶ ἀναλαβὸν τὴν βασιλείαν τῷ 1835, ἀπένειμεν εἰς τὸν Κολοκοτρώνη καὶ τὸν Πλαπούταν πλήρη χάριν, καὶ ἀπελύθησαν τῆς εἰρκτῆς, «εἰς τὴν ὁποίαν εἶχον ριφθῆ ἀγνοοῦντες καὶ αὐτοὶ τὸν λόγον», λέγει ὁ Βαρθλόμῃ.

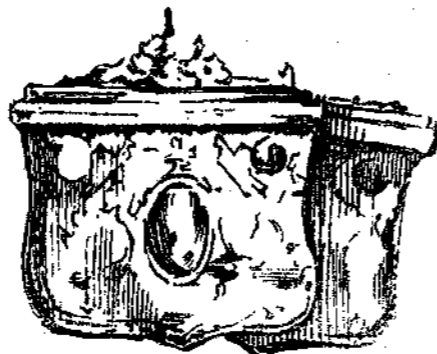
Ὅτε ἐλευθέρους συνώδεσον αὐτοὺς εἰς τὴν πόλιν οἱ ἀξιώματικοὶ τῆς φρουρᾶς, καμμία ἐκ τῶν πλησίον ὁδῶν τῆς διαβάσεώς των δὲν εἶχεν ἀνοικτὸν τόπον νὰ διέλθῃ τις· τόση ἦτο ἡ συρροή. Ὁ Κολοκοτρώνης καὶ ὁ σύντροφός του δὲν ἠδύναντο νὰ βαδίσουν μετ' ἑβέλμα φυσικῶν ἠναγκάζοντο νὰ στέκωνται, ἐβαδίζον δυσκόλως καὶ ἀργά, καὶ ὠθοῦντο καὶ κατεπιέζοντο ἀπὸ τὸ πλῆθος, τὸ ὁποῖον ἐνηγκαλιζέτο καὶ κατεφίλει τὴν κεφαλὴν, τὸ πρόσωπον, τὸν πῶγωνα, τὴν χεῖρα, τὸν ὦμον, τὸ ἐνδυμα αὐτῶν, ὅτι ἐπρόφθανεν ὁ καθεὶς· ἡ οἰκία τοῦ Κολοκοτρώνη ὀλίγον ἐλείψε νὰ κρημισθῆ ἀπὸ τὸ πλῆθος, τὸ ὁποῖον συνεπνίγετο καὶ κατεπατεῖτο ἐντὸς αὐτῆς. «ὦ! ἀπέζημιώμενο τώρα ὁ Γέρον διὰ τὰ βάσανά του! Ὁ ἄλλοφρων ἐκεῖνος ἐνθουσιασμός καὶ αἰ ἐν μέσῳ νευρικοῦ γέλωτος χαρᾶς καὶ δακρύων μυριόφωνοι κραυγαί: «Ζήτην ἡ δικαιοσύνη!» δισεκόρπιζον ἐκ τοῦ πνεύματός του, ὡς πνοὴ δροσερά, τὰς βαρείας ἀναμνήσεις τῆς εἰρκτῆς! . . . «Ἡ ὑποδοχὴ ὅπου μοῦ ἔκαμεν ὁ λαός, διεβεβαίου ἀργότερα εἰς τὴν Αὐτοβιογραφίαν του, μ' ἔκαμε νὰ λησμονήσω ὅλας τὰς δυστυχίας ὅπου ἐπέερασα».

Ἀργυροῦς θώραξ.

Ἐπωμίδες.

Παλάσκες.

ΡΑΛΛΟΥ

ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ

Ἡ εἰκὼν αὐτὴ ἐγένετο, ὑποθέτω, λαθραίως μίαν ἡμέραν ἐπὶ τοῦ ἀνδρῶν, ὅταν ἡ «γιαγιά» θὰ εἶχε τὴν συνήθη ἀκίνησιαν προσκυνηταρίου ἐν μέσῳ τῶν ἐγγόνων, χωρὶς νὰ ὑποπτεύεται ὅτι μία φωτογραφικὴ μηχανὴ ἀπέναντί της βιάζεται νὰ σώσῃ ἓνα μεγαλεῖον φεῦγον. Καὶ εἰς τὴν εἰκὼνα αὐτὴν βλέπω μίαν εὐλαβῆ προσπάθειαν ὅπως γραφοῦν καθαρῶς οἱ χαρακτῆρες τῆς μορφῆς οἱ φεύγοντες, οἱ ἀρχίζοντες ἤδη νὰ παλαίουσι πρὸς τὴν ἀνυπαρξίαν. Τὸ φῶς τῶν ἀναμνήσεων θὰ ἔπεσον ἴσως τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐπὶ τοῦ ἀνδρῶν, θὰ περιστριγύρισε τὴν γιαγιάν τὸ νυμφικὸν ἀγαλλιαστικὸν φῶς, τὸ ὅποιον ἐσκόρπισεν εἰς τὴν τελευταίαν ἡμέραν τοῦ Κολοκοτρῶνι, καὶ ἡ εἰκὼν ἐξῆλθε καθαρὰ, διὰ νὰ ἀποτυπωθῇ εἰς τὴν οἰκιακὴν ἱστορίαν τῶν Κολοκοτρωναίων.

Εἶνε ἡ εἰκὼν τῆς νύμφης. Δὲν ὀνομάζω Δέσποιναν τὴν Ραλλοῦν Κολοκοτρῶνη, διότι ὡς νύμφη ἐμφανίζεται εἰς τὸν οἶκον τοῦ γέροντος, νύμφη προβάλλουσα τὸ φῶς δύο κυανῶν ὀφθαλμῶν καὶ μιᾶς κυανῆς ἐσθῆτος, νύμφη εἰς τοὺς ὑμεναίους τῆς ὁποίας ἀνταλλάσσουσι δακτύλιον ἢ χλιδὴν τοῦ Φαναρίου μετὰ τὴν δοξασιμένην ταπεινότητα τῶν ἐλλήνων ἀγωνιστῶν. Ἦτο γεγονός βέβαιον τότε ὁ γάμος τῆς ἐγγονῆς τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας μετὰ τὸν υἱὸν τοῦ Κολοκοτρῶνι, ἡ συνάντησις αἵματος πηγᾶσαντος ἀπὸ τοὺς παραδουναβίους ἡγεμόνας μετὰ αἷμα ἀναβλύσαν ἐκ τῶν βράχων τῆς Πελοποννήσου. Τὸ Φανάριον τὸ ὑπερήφανον ἤρχετο εἰς τὴν καπνίζουσαν ἀκόμη Ἑλλάδα διὰ νὰ δώσῃ τὸ αἷμά του πρὸς δημιουργίαν ἐλληνικῆς κοινωνίας. Τὸ μέγα ἀρχοντικὸν

τοῦ «ἐγὼ» ἔκλινε ταπεινὸν πρὸ τῆς πολεμικῆς δόξης, καὶ ἡ ἀριστοκρατία τοῦ αἵματος ἔτεινε χεῖρα πρὸς τὴν ἀριστοκρατίαν τοῦ ἡρωϊσμοῦ, ἐκείνην τῆς ὁποίας τὸ αἷμα ἔχει τὴν πηγὴν ἐκ τῶν ἀγρῶν καὶ ἔδαπανήθη εἰς τοὺς ἀγρούς. Τότε ὁ ἀποφθειγματικώτερος τῶν φιλοσόφων πολεμιστῶν τῆς Ἑλλάδος, βλέπων τὸν υἱὸν τοῦ ἔχοντα νύμφην εἰς τὸ πλευρὸν τὴν ἐγγονὴν ἐνὸς ἡγεμόνος, εἶπεν «ἡ κάπα ἐσυντρόφεισε μετὰ τὴν γούνα». Εἰς τὴν συντροφίαν τοῦ μαλθακοῦ γουναρικοῦ μετὰ τὸν τριχωτὸν ἐπενδύτην τῶν ὀρέων, ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἶχον πέσει αἱ χιόνες καὶ αἱ βροχαὶ τοῦ ἑπταστοῦς ἀγῶνος, ὁ Γέρον ἐβλεπε τὴν ἐνωτικὴν ἀνακίνησιν τῆς φυλῆς, ἐρχομένης ἀπὸ τὸν Δούναβιν διὰ νὰ στεγασθῇ ὑπὸ τὰ εἰρήπια τῶν Ἀθηναίων, συναντωμένης εἰς τὴν εἰρήνην, ὅπως εἰς τὸν ἀγῶνα, δημιουργούσης οἶκον ἐλληνικὸν χωρὶς οἰκόσημα.

Τὰς ἡμέρας αὐτὰς ποῦ ἀνῆλθον εἰς φῶς οἱ αἰ πολεμικαὶ χαλκοτυπίαί τοῦ Κολοκοτρῶνι μετὰ τὴν περικεφαλαίαν καὶ ὁ ἐν Ναυπλίῳ ἀνδρίας ἐστειλοῦτο μετὰ τὸ ἐπιχρύσωμα τῶν διηγήσεων καὶ τῶν θαυμασμῶν, εἶδον τὴν νύμφην, τὴν ἐγγονὴν τοῦ Καρατζᾶ καὶ τὴν γυναῖκα τοῦ Κολλίνου Κολοκοτρῶνι, μέσα εἰς τὸ θαμπόφως μιᾶς αἰθούσης, ὅπου οἱ ἀσπασμοὶ ἀπετίθεντο ἐλαφρῶς εἰς τὴν χεῖρά της καὶ οἱ οἰκτεροὶ τὴν ἐτριγύριζον ὡς ἀνάμνησιν, ἡ ὁποία ἦτο πιθανὸν νὰ φύγῃ. Τὴν εἶδα εἰς τὴν θέσιν ποῦ τὴν βλέπω πολλάκις, ἀκίνητοῦσαν ἐπὶ μιᾶς πολυθρόνας καὶ τείνουσαν τὰ ὄρατα γαλανὰ ὄμματα, εἰς τὰ ὅποια τὸ γῆρας ἀρνείται τὸ φῶς, διὰ νὰ ἀντιληφθῇ τίποτε ἀπὸ τὴν ζωὴν τῶν ἡμερῶν ἐκείνων παρὰ τὸ μέγα

ὄνομα ποῦ φέρει. Ὡς δὲ ἡ χεὶρ τὴν ὁποῖαν ἤσπαζομεν μοῦ ἔδωσε μίαν βελουδίην ἐπαφὴν καλωσύνης, ἐνόμισα ὅτι δὲν θά ἤρνεϊτο ἡ Καλή, νὰ μοῦ μεταδώσῃ μίαν ἀνάμνησιν ἀπὸ τὴν νύκτα ἐκείνην τοῦ ἀνακτορικοῦ χοροῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἔλαμψε νύμφη ἐν μέσῳ τῶν ἀγωνιστῶν, τὴν θλιβερὰν νύκτα κατὰ τὴν ὁποῖαν ὁ θάνατος ἔλθων κρυφὰ ἐπὶ τῶν πτερυγῶν τῆς χαρᾶς ἀπεικοίμισε τὸν Κολοκοτρῶνην.

Ἐγνώριζα τὴν ἱστορίαν, ἀλλ' ἔγεινε δι' ἐμὲ ἱστορία ὅταν τὴν ἤκουσα ἀπὸ τὸ στόμα τῆς Ραλλοῦς Κολοκοτρῶνης. Ἐγνώριζα ὅτι ὁ κατὰ τὸν Φωτάκον ἀξιὸς νὰ διοικῆ καὶ ἐπιτηδεύειν νὰ προβλέπῃ τὰ μέσα τοῦ πολέμου ἦτο καὶ ὁ ἀξιὸς νὰ διοικῆ τὸν οἶκόν του. Τὸ συνοικέσιον τοῦ υἱοῦ τοῦ Κολλίνου μὲ τὴν Ραλλοῦ Καρατζᾶ τοῦ ἔδωσε τὴν ἀγνοτέραν χαρὰν τῆς ἰδιωτικῆς του ζωῆς.

Τὸ ἐπιδίωξεν ὡς στρατηγός, καὶ ὅταν τὸ κατάρθωσεν εἶπεν· «Ἄλλο τίποτα δὲν θέλω». Ὁ Κολλίνος ἦτο ἡ ἰδιαιτέρα του συμπάθεια. Εἰς αὐτὸ τὸ διαβολόπαιδον, τὸ ὁποῖον ἐπαίρνε τὰ γράμματα, ὅπως ἐνικοῦσε καὶ τοὺς ἀγωνιστὰς εἰς τὸ ἡγεῖναι, τὸ ἀθλητικὸν παιγνίδι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ποῦ ἐπαίζον οἱ στρατηγοί, εἰς αὐτὸ τὸ παιδί του ἔβλεπεν ὁ Γέρον ἐνα κλάδον τοῦ πελωρίου Κολοκοτρωναίου πλατάνου, χωροῦντα πρὸς τὴν ἐπιστήμην, μίαν φύσιν ἡ ὁποία ἤνοιγε τὸ στάδιον τῶν γραμματισμένων πλέον Κολοκοτρωναίων.

Τὸν προῦριζε τὸν Κολλίνον διὰ τὴν νεάν Ἑλλάδα, ἡ ὁποία εἶχεν ἀνάγκην νοῦ πλέον, καὶ διὰ γιγατανίου. Καὶ ὁ Γέρον δὲν ἐλάθευσεν. Εἰς τὸ Παρίσι ἐνεφανίσθη μετ' ὀλίγον νέος διασχίζων τὰς ὁδοὺς ἐπὶ πολυτελοῦς τεθρίσκου ἀμάξης, τῆς ὁποίας οἱ λαμπροντυμῶν ἠνίοχοι εἶχον κόμην πουδραρισμένην, σκορπῶν τὸ χρῆμα δεξιά καὶ ἀριστερά, εὐρίσκων ὄλας τὰς θύρας τῶν Παρισινῶν ἀπολαύσεων. Δὲν ὑπέθετε κανεὶς ὅτι ὁ ἀρματοδρόμος κινήσας τῆς Παρισινῆς μέθης ἦτο ὁ Κολλίνος, ὁ πολεμῆσας εἰς τὴν Ἑλλάδα μὲ τὸν πατέρα του κατὰ τῶν Τούρκων. Ὁ ἐκφυλὸς ὁ συρόμενος ἀπὸ τὴν τήβριππον ἀμαξάν, ἀνεφάνετο τὴν ἐπομένην πάγκαλος ἰππεύς, τὸν ὁποῖον ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας ἐζήτησεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του. Καὶ ὁ ἰππεὺς τὴν ἄλλην ἡμέραν ἐκυπτεν εἰς τὴν σπουδὴν τοῦ Διεθνοῦς Δικαίου, ἀρι-

στεύων εἰς τὰς σπουδὰς, γλωσσομαθέστατος, κριτικώτατος. Καὶ ὁ σπουδαστὴς μὲ τὸ μακρὸν χυτὸν ἐνδύμα τῆς ἐποχῆς, ἔλαμπεν ἑξαφνα μὲ τὰ καταπόρφυρα καὶ τὰ κατάλευκα τῆς ἑλληνικῆς φουστανέλλας, τὴν ὁποῖαν ἐφόρει εἰς τὰς ἐπισημοὺς τελετάς. Ἐχαλκαύετο τότε εἰς τὸ Παρίσι μία διπλωματικὴ καὶ πολιτικὴ δύναμις διὰ τὴν Ἑλλάδα. Ἀλλὰ τὴν ἐπολέμησε καὶ αὐτὴν ὁ θάνατος, ὁ γνώριμος εἰς τὸν οἶκον τῶν Κολοκοτρωναίων ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος. Μετὰ τοὺς 70 Κολοκοτρωναίους τοὺς πολεμιστὰς, ἤρπασε καὶ τὸν διπλωμάτην. Ἐκαμνεν ἀρχὴν τοῦ θερισμοῦ τῶν Κολοκοτρωναϊκῶν γόνων. Ὁ Κολλίνος ἀπέθανεν ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος νεαρῶτατος — ὁ νεαρῶτερος τῶν μέχρι σήμερον διπλωματῶν μας. Εἶνε βέβαιον ὅτι μὲ τὸν θάνατόν του ἀπωλέσθη διὰ τὴν Ἑλλάδα σπανιώτατον διπλωματικὸν πνεῦμα, «ἡ διπλωματία τοῦ Γέρον — Κολοκοτρῶνης ἐπαυδέθεισα εἰς τὸ Παρίσι», ὅπως ἔχαρκτηρίσαν τὸν Κολλίνον.

Εἰς τὸν οἶκον τῆς ὁδοῦ Βουλῆς, εἰς τὸν ὁποῖον σήμερον εἶνε τὸ Πρακτικὸν Λύκειον, ἔγειναν οἱ γάμοι τοῦ Κολλίνου μὲ τὴν ἐγγονὴν τοῦ Καρατζᾶ. Ὅταν μετὰ δύο ἡμέρας ἐκλήθησαν οἱ νεόνυμφοι εἰς τὸν Ἀνακτορικὸν χορὸν — ἔγεινεν εἰς τὸ παλαιὸν Βουλευτήριον — ὁ Κολοκοτρῶνης διέ-

ταξε νὰ ἀνοίχθωσιν αἱ θύραι καὶ τὰ παράθυρα τοῦ σπιτιοῦ του εἰς τὴν εὐθυμίαν. «Ἐγλενοῦσε βαρεῖα ὁ Γέρον» ὅπως διηγούντο οἱ παλαιοί. Οἱ ὀβελιαὶ ἐψήνοντο εἰς τὴν αὐλὴν ἐκείνην τὴν ἡμέραν. Οἱ συναγωνιστοὶ τοῦ Γέρον εἶχον κληθῆ ὄλοι εἰς τὴν χαρὰν. Ὁ Κολοκοτρῶνης ἐτραγουδοῦσε τραγοῦδι καταλήγον εἰς τὴν ἐπιφθὸν «βάλτε νὰ φᾶμε, βάλτε νὰ πιοῦμε». Καὶ μέσῳ εἰς τὰ δωμάτια αἱ ἐξαδέλφαι καὶ αἱ φίλαι ἐστόλιζον τὴν νύμφην. Τὸ βράδυ ἡ νύμφη εἰσῆλθεν εἰς τὸν χορὸν μὲ τὴν κυανῆν ἐσθῆτα καὶ μὲ χρυσόδεσμον εἰς τὴν κόμην, ποῖημα εὐμορφίας. Ἐχόρευσε τὸν πρῶτον χορὸν μὲ τὸν Ὄθωνα. Ὁ Κολοκοτρῶνης δὲν ἐκρατεῖτο ἀπὸ τὴν χαρὰν. Ὅταν τὴν εἶδε παρελαύνουσαν ἔπειτα ἔμπρός του εἰς τὸν βραχίονα τοῦ συζύγου τῆς, εἶπεν εἰς τὸν Κολλίνον, ἀνακαγχάζοντων τῶν ἀγωνιστῶν:

— Βρὲ ποῦ τὴ βρῆκες ἐσὺ αὐτὴ καὶ τὴ σεργιανὰς ἔτσι;

Κολλίνος Κολοκοτρώνης.

Ἐπειτα στραφεὶς πρὸς τὸν πατέρα τῆς νύμφης: — Ἐσὺ Βλάχ-μπενς κ' ἐγὼ βλάχος ἐσυμπεθερέψαμε.

Ἦτο τὸ πρῶτον καλαμποῦρι τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος!

Ἐπειτα . . .

Ἄλλ' ἐδῶ ἀφίνω νὰ ὁμιλήσῃ ἡ νύμφη.

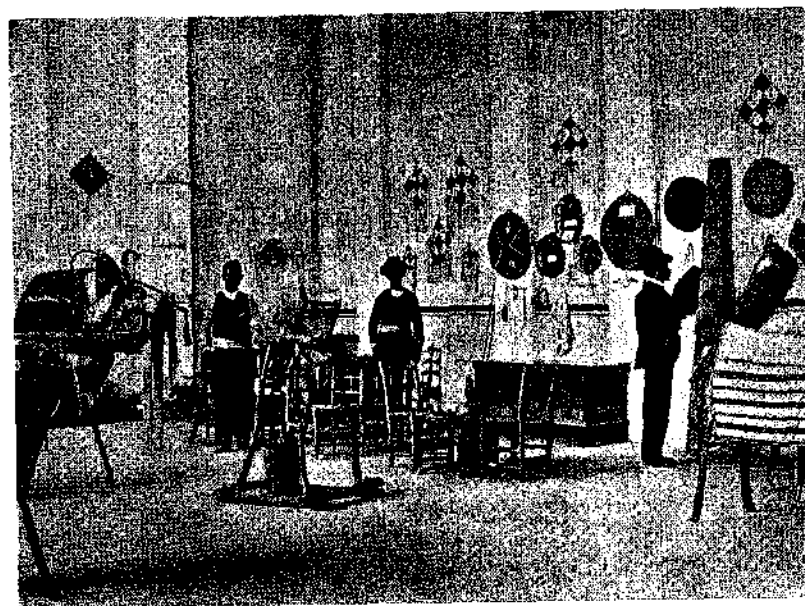
— Ἐπειτα, μοῦ ἔλεγε προχθὲς ἡ Δέσποινα μὲ τὴν φωνὴν ἐκείνην ἡ ὁποία κατὰ τὸν Μωπασσᾶν ἐρχεται ἀπὸ τὰ βάθη τῶν ἐτῶν, ὁ Κολοκοτρῶνης ἔφυγε μὲ τοὺς φίλους του καὶ ἐπῆγε νὰ κοιμηθῇ. Ἐγὼ μὲ τὸν Κολλίνον ἐγύρισα ἀπὸ τὸ χορὸ κατὰ τὰς 2 μετὰ τὰ μεσάνυχτα. Εἰς τὴν ὥραν τοῦ ὕπνου μοῦ κτυποῦν τὴν πόρτα. «Ὁ παπποῦς πεθαίνει». Ἐκατέβημεν κάτω, ἦτο ἀναισθητὸς ἀπὸ κτύπημα ἀποπληξίας. Δὲν ἠσθάνθη ὅτι τὸν μετέλαβον μὲ τὰ ἄχραντα Μυστήρια. Τὴν ἄλλην ἀπέθανεν.

Παρέθεσα τὰς λέξεις αὐτάς, παραβιάζων τὴν ἱερότητα μὲ τὴν ὁποῖαν παρακληθεῖσα ἡ Γραία ὠμίλει μέσα εἰς τὸ θαμπόφως τῆς αἰθούσας. Καὶ ἤθελα νὰ συνοδεύωνται μὲ τὴν φωνὴν ἐκείνην

τὴν σιγήλην, μὲ τὴν καλωσύνην τῆς ἡγεμονίδος, μὲ τὴν μορφήν τὴν ὡς ἀναγλυπτὴν ἐπὶ νομισματοσ, μὲ τὴν ἀγγελην πτυχὴν τῶν χειλέων, συνασπασμένων ἐν διαρκεί καταπλήξει πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ ὀρμήσαντος μέσα εἰς τὴν νεότητά του οἴκου τῆς. Ἦθελα νὰ τὴν ζωγραφίσω ὅλην ἐδῶ, τὴν πρῶτην ἰσως Φαναριώτισσαν ποῦ ἀπέκλεισεν ἀπὸ τὸν ἑλληνικὸν οἶκόν τῆς τὰς βαρείας ὑπερφίας τοῦ Φαναρίου, ζῶσαν ἤδη μὲ ἐλαφρότητα σκιάς, εἰς ἕνα ἀρχαῖον οἶκον τῆς Πλάκας, εἰς τὸν οἶκον Ψύλλα, ἀνάμεσα τῶν ἀπογόνων οἱ ὁποῖοι ἀπεστάχθησαν ὡς κρυσταλλίται ἀπὸ τὴν συνάντησιν τῶν δύο μεγάλων αἱμάτων, ὑποτονθορῶζουσαν κάποτε Ἰταλικὴν μελωδίαν, τὴν ὁποῖαν τῆς ὑπενθυμίζει στιγμιαία ἀνάκρουσις τοῦ κλειδοκυμβάλου, δεχομένην τὰ χειροφιλήματα καὶ ψηλαφοῦσαν διὰ νὰ εὖρη καὶ θωπεύσῃ τὴν κόμην τοῦ ἐγγόνου, αἰθριωτάτην ἀκόμη εἰς τὴν σκέψιν ἡ ὁποία ἀπηγεῖ μὲ ἀφόγους φθόγγους γεροντικῆς φωνῆς, μεγαλεῖον ἀκινήτων εἰς τὸ ἀνάκλιτρον, καὶ βλέπον μὲ τὰ δύο θαμπωμένα ὑπερκύανα δμματα τὰ ὁποῖα πλέουν εἰς τὸ λυκόφως.

Ζ. Α. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

ΕΚ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΕΚΘΕΣΕΩΣ

Τμήμα ἀγροτικόν.

ΤΟ ΝΕΩΤΕΡΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΔΙΗΓΗΜΑ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΚΑΡΛ ΔΙΤΕΡΙΧ

Εἰς τὸ γνωστὸν γερμανικὸν περιοδικὸν « Ἀπὸ τὰς ξένας γλώσσας » ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω τίτλον σύντομος μελέτη ὑπὸ τοῦ Καρλόλου Δίτερικ. Ὁ γερμανὸς λόγιος, κάτοχος τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς γλώσσης, ἀσχολεῖται μετὰ πολλοῦ ζήλου εἰς τὴν μελέτην τῆς συγχρόνου ἑλληνικῆς ποιήσεως καὶ λογοτεχνίας, διέτριψε δὲ καὶ ἀρκετὸν χρόνον εἰς τὴν Ἑλλάδα, καλῶς γνωρίζων τὴν σημασίαν τοῦ βαθέος παραγγέλματος τῆς πατρίδος του :

wer den Dichter will verstehen
mass in Dichters Lande gehen.

Ἡ νεωτέρα ἡμῶν γλώσσα δὲν εἶναι βεβαίως ἐκ τῶν δύο ἢ τριῶν, τὰς ὁποίας πᾶς ποιητὴς ἢ λογοτέχνης γνωρίζει σήμερον πλὴν τῆς μητρικῆς του καὶ εἰς μίαν τῶν ὁποίων δύναται νὰ ἐφαρμόσῃ τὴν κριτικὴν του, ἂν εἴναι ἐκ φύσεως κριτικός· ἰδιαίτεροι περιστάσεις ἢ συμπτώσεις ἀπαιτοῦνται διὰ τὴν ἐκμάθησιν τῆς νεωτέρας ἡμῶν γλώσσης· σπανιωτέρα δὲ ἐστὶ συμπτώσις εἶναι ὁ γλωσσομαθὴς ὁ κατασκευάζων τὰς δυσχερεῖας αὐτῆς καὶ ὄλων τῶν ἀποχρώσεων τῆς ἐκφράσεως τῆς γινόμενος κάτοχος, νὰ εὐρεθῆ συγχρόνως ἔχων καὶ κριτικὴν ἰδιοφυίαν καὶ αἰσθητικὴν μόρφωσιν τὴν ὥστε νὰ περιλάβῃ ὅλην τὴν πνευματικὴν κίνησιν τοῦ ἔθνους μας, καθορίζων ἀκριβῶς τὰς σχέσεις τῶν ἔργων, διαβαθμίζων αὐτὰ κατ' ἀξίαν καὶ ταξιθετῶν τὰς ιδέας καὶ τὰ πρόσωπα κατὰ τὴν ἀληθῆ προοπτικὴν των. Ὁ κ. Δίτερικ ἐργάζεται μετ' ὅλην τὴν εὐλαβίαν καὶ ἐν πολλοῖς μετ' ἐπιτυχίας· ἄλλως τε τὸ ἔργον του δὲν προσέλαβεν ἀκόμη τὴν συστηματικὴν μορφήν ἐνὸς συνόλου· μερικὰς ἐπιφυλάξεις ὡς πρὸς συγκρίσεις τινὰς καὶ χαρακτηρισμοὺς ἐν τῷ παρόντι ἀρθρῷ ἐπιφυλασσόμεθα νὰ διατυπώσωμεν ἄλλοτε.

« Εἰς τὴν νέαν ἑλληνικὴν λογοτεχνίαν, λέγει ὁ Δίτερικ, ἡ τέχνη τοῦ διηγήματος εἶναι ἡ νεωτάτη. Δὲν εἶναι περισσώτερον ἀπὸ εἴκοσιν ἐτῶν. Οἱ λόγοι τῆς βραδείας ταύτης ἀναπτύξεως εἶναι πρὸ πάντων κοινωνικῆς φύσεως, τὸ κυρίως θρηπτικὸν ἕδαφος τῆς νεωτέρας μυθιστοριογραφίας,

ἡ κοινωνικὴ διαφορὰ, ἡ μόρφωσις κοινωνικῶν τάξεων, καὶ ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοῦτο ἡ ἀνάπτυξις τοῦ ἀτόμου ἐλείπεν ἐντελῶς ἐν Ἑλλάδι ὅπως ἐν γένει εἰς τὰ κράτη τοῦ Αἴμου. Ὑπῆρχον μόνον εὐπατρίδαι ἀπὸ τὸ ἐν μέρος καὶ χωρικοί, βοσκοί, πραγματευταὶ καὶ ναῦται ἀπὸ τὸ ἄλλο. Ὁ μέσος ὄρος, ἡ τάξις τῶν μεμορφωμένων ἀστῶν λείπει ἐν Ἑλλάδι, ὅπως καὶ εἰς ὅλην τὴν ἀνατολικὴν Εὐρώπην καὶ σήμερον ἀκόμη σχεδὸν ἐντελῶς ».

Ἐν παρόδῳ ἀναφέρων ἐκείνους, περὶ τῶν ὁποίων ἐπραγματεύθη ἄλλοτε, τὸν Ἀλέξανδρον καὶ τὸν Κλέωνα Ραγκαβῆν, τὸν Ροῖδην, τὸν Καλλιγᾶν, τοῦ ὁποίου ὁ « Θάνατος Βλέκας » εἶναι τὸ πρῶτον μυθιστόρημα τὸ ὁποῖον ἐδημιούργησεν ἡ ἀρτιπαγῆς καὶ ἡμιτελῆς ἀκόμη ἑλληνικὴ κοινωνία καὶ τὸν Βικέλαν τοῦ ὁποίου ὁ « Λουκῆς Λάρας » κατ' ὕλην τοῦλάχιστον ἔχει ἐντόπιον χρῶμα », προσθεῖται :

Ἀπὸ τὸ 1880 ἀφυπνίζεται ἑξαφνα δροσερὰ ζωὴ ἢ πρὸς μυθοπλαστίαν ὄρεξις, ἣτις μένει πάντοτε ζωηρὰ εἰς τοὺς Ἕλληνας, τρέπεται πρὸς τὴν πλουσίαν ἀρχέγονον, ἕως τῶρα περιφρονουμένην, ζωὴν τοῦ λαοῦ καὶ συγκρατεῖ αὐτὴν εἰς τὸ περιβάλλον τοῦ γενεθλίου τοπίου· τοιοῦτοτρόπως γεννᾶται εἰς διάφορα ταυτοχρόνως μέρη λαϊκόν, ἐντόπιον διήγημα, τὸ ὁποῖον περιέχει ἐπαρκέστατα σπέρματα μεγαλειτέρων, ἀληθῶς ἑθνικῶν πνευματικῶν δημιουργημάτων.

Δὲν ἐπικρατεῖ λοιπὸν τὸ ἐν μεγαλογραφίᾳ μυθιστόρημα οὐδὲ ἡ νεωτέρα « nouvelle » ἐν τῇ συγχρόνῳ παραγωγῇ τῆς Ἑλλάδος, διότι ὁ καιρὸς δὲν ὠρίμασεν εἰσέτι πρὸς τοῦτο, ἀλλὰ τὸ λιτόν, μικρόν, γνήσιον ὅμως ἐγχώριον λαϊκὸν διήγημα. Εἰς τὸ εἶδος τοῦτο ἡ δράσις καὶ ἡ καλλιτεχνικὴ αὐτῆς διαμόρφωσις ὑποχωροῦσιν εἰς τὸ πρὸς τὸ ὕλικόν καὶ τὴν τοπιογραφικὴν διάθεσιν ἐνδιαφέρον, ἡ δὲ ἠθογραφία καταπλημμυρίζει τὴν διήγησιν. Ἐχομεν δὲ τότε πρὸ ἡμῶν σκηνὰς τῆς λαϊκῆς ζωῆς τῶν ἐκασταχοῦ μερῶν.

Ἐν γένει εἰς τὰ πλείστα τῶν διηγημάτων τούτων γνωρίζομεν λαϊκοὺς τύπους, ἀλλ' ὄχι ἄτομα. Εἰς τὴν ἀνατολικὴν Εὐρώπην ὁ λαὸς δὲν ἀπέκτησεν ἀτομικότητα ὡς εἰς τὰς πολι-

τισμένας χώρας τῆς δυτικῆς Εὐρώπης. Ὁ μόνος ἴσως, ὅστις δὲν πλάττει τύπους ἀλλ' ἄτομα, εἶναι ὁ Καρκαβίτας. Ἡ κατ' αὐτοῦ μομφὴ ὅτι αἱ γυναῖκες του δὲν εἶναι ἑλληνίδες ἀλλὰ γερμανίδες περισσώτερον ἀρμόζει εἰς ἄλλην ὁμάδα, ἣτις ἠῆξε καὶ διεμορφώθη εἰς τὴν ξενικὴν ὡς ὁ Ψυχάρης, ὁ Βικέλας, ὁ Βεζυηνός, ἡ ὑπέστη φιλολογικῶς τὴν ξένην ἐπίδρασιν, ὅπως ὁ Ξενοπούλος, ὁ Ἐπισκοπόπουλος καὶ ὁ Θεοτόκης, οἵτινες ἐνεκὰ τῆς ἐκ τῶν Ἰονίων νήσων καταγωγῆς των μαρτυροῦν σφοδρὰς ρομανικὰς ἐπιδράσεις. Ἐκ τούτων πάλιν λαϊκώτερος εἶναι ὁ Ξενοπούλος εἰς τὸ ζακυνθινὸν ἠθογραφικὸν μυθιστόρημά του τὴν « Μαργαρίταν Στέφα », ἐν ᾧ τοῦ Ἐπισκοποπούλου αἱ « Ἱστορίαι τοῦ Δειλινοῦ » παρουσιάζουν ὑπὲρ τὸ δέον λεπτολόγον, σχεδὸν *décadente*, ἀπεικόνισιν τῆς ἠδυπαθείας κατὰ τὸ πρότυπον τοῦ διδασκάλου του Δ' Ἀννούτσου.

Εὐάρεστον ἀρμονίαν εἰς τὴν ἀπεικόνισιν τῆς ἐσωτερικῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου, σχεδὸν ἀδιάκοπον μετάβασιν τῶν ψυχικῶν διαθέσεων εἰς ἀπεικόνισιν ἐξωτερικῶν γεγονότων καὶ καταστάσεων, δεικνύει ὁ Παῦλος Νιρβάνας, ὑπὸ καλλιτεχνικὴν ἐποψίν βεβαίως ὁ σπουδαιότερος, ἐξ ἅπαντος ὁ ἀτομικώτερος ὄλων. Εἰς τὰ μικρὰ σκαριφήματά του ἐν δροσερῷ λαϊκῷ θεμελίῳ τὸν ἀναμιγνύεται σκυθρωπῶς μελαγχολικὴ ἀρμονία ἀπαισιοδόξου, ἐγκαρτερούσης ἀντι-

λήφειας τοῦ κόσμου, ἣτις πασιδῆλως φαίνεται εἰς τὴν κουρασμένην ψυχικὴν διάθεσιν τῶν ἀπὸ τὰς πτέρυγας τοῦ θανάτου τιτοφοροῦμένων ἔργων, μετ' ἀπεριπαθῆ, γεμάτην ἀγάπην καρδίαν. Ἡ καλλιτεχνικὴ ἐπενέργεια τῶν μικρῶν ψυχογραφιῶν του προέρχεται πρὸ πάντων ἐκ τῆς λεπτῆς αἰσθησεῶς του περὶ τὴν ἐκλογὴν τῶν γλωσσικῶν μέσων, τὴν ὁποίαν δίχως ἄλλο ἀπέκτησε διὰ σπουδῆς τοῦ ὕψους τοῦ Νίτσε.

Γενικὸν σχεδὸν μειονέκτημα ἰδίως τῶν μεγαλειτέρων ἑλληνικῶν διηγημάτων εἶναι ἡ ἀτέλεια περὶ τὴν τεχνικὴν τῆς συνθέσεως καὶ ἡ ἔλλειψις καλλιτεχνικῆς οικονομίας. Ἡ βυζαντινὴ πλατυλογία καὶ ὁ κόμπος, τὰ ἐλαττώματα τῶν παλαιότερων ἔργων ὀλιγόστευσαν μὲν, ἀλλ' ὁ ἀναγνώστης ἐξακολουθεῖ νὰ προσκρούῃ εἰς σκωρίας, αἵτινες κατὰ τὴν τῆξιν τῆς ὕλης ἐν τῇ καμίνῳ τῆς φαντασίας δὲν ἐξεχωρίσθησαν. Τοῦτο παρατηρεῖται πρὸ πάντων εἰς τοὺς ἐκ τοῦ ἐγχωρίου βίου ἐκπλασθέντας οὐχὶ δὲ κατὰ ξένα ὑποδείγματα μορφοθέντας διηγηματογράφους. Τὸ μεγαλειότερον προσὸν τοῦ ἑλληνικοῦ διηγήματος ἐγκεῖται ἐπὶ τοῦ παρόντος, μετ' ἰσχυρὰς ἐξαιρέσεις, εἰς τὴν διὰ ζωηρῶν χρωμάτων ἀπεικόνισιν τῆς φύσεως καὶ εἰς τὴν ἀπεικόνισιν εἰδυλλιακῶν ψυχικῶν καταστάσεων μετὰ τρυφερᾶς μελαγχολίας· οἱ νεώτεροι Ἕλληνες δὲν ὑπερέβησαν τὴν λυρικὴν περίοδον οὐδ' εἰς τὸ διήγημα ἀκόμη.

ΑΓΓΕΛΟΣ ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΝΟΣ

Μετάλλιον ἀναμνηστικόν

τῆς ἐπὶ τῶν Ἑνετῶν ἐκπορθήσεως τοῦ Ναυπλίου, Ἄργους καὶ ἄλλων πόλεων τῆς Πελοποννήσου κατὰ τὸ 1886. (ἐκ τῆς Βυζαντινῆς συλλογῆς τοῦ κ. Εὐσταθ. Πλημενοπούλου τῆς προωρισμένης διὰ τὸ νεοσύστατον μουσεῖον Ναυπλίου).

ΠΑΝΘΗΝΑΙΑ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ
ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Τῆς 15 Φεβρουαρίου ἀπέβησε μόλις τριάκοντα καὶ ἐννέα ἐτῶν ὁ Λουδοβίκος Δουσσάλ (Duchosal), δόκιμος κριτικός καὶ ὁ μέγιστος τῶν νεωτέρων ποιητῶν τῆς γαλλοφώνου Ἑλβετίας.

Δεκαεξάετης ἔτι ὑπέστη τὴν πρώτην προσβολὴν τῆς ἀταξίας τῶν ἄκρων, ἀπὸ τῆν ὁποίαν ἐπέπρωτο ν' ἀποθάνῃ μετὰ 23 ὅλα ἐτῆ. Νοσῶν δὲ οὕτω καὶ ἄπορος ὥρμησεν εἰς τὸν φιλολογικὸν ἀγῶνα. Συντετριμμένος ὑπὸ τῆς εἰμαρμένης, ὑπὸ τοῦ «Στοιχείου» ὡς ἔλεγεν αὐτὸς οὗτος, οὐδέποτε ὡμολόγησεν ἐαυτὸν ἠττημένον. Ὁ βίος του ὑπῆρξε διηνεχὴς ἡρωϊσμός, θαυμαστός καὶ εὐσταθὴς θρίαμβος τοῦ πνεύματος κατὰ τῆς ὕλης. Καὶ τὸ κάλλος τῶν ἔργων του ἔγκειται ἀκριβῶς εἰς τὸ ὅτι εἶνε ταῦτα τὸ ἀπαύγασμα τοῦ τοιοῦτου βίου, τὸ κάτοπτρον ἐν τῷ ὁποίῳ δὲν ἠθέλησε νὰ ἐγκατοπτρίσῃ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του ἢ δ,τι εἶχεν ἄριστον, ἀγνώτερον καὶ ὑψηλότερον. Ἦτο πολὺ εὐκόλον εἰς αὐτὸν νὰ συγκινήσῃ διὰ τῶν κραυγῶν, τὰς ὁποίας τοῦ ἀπέσπα ἡ ὀδύνη, ἀλλ' ἡ ψυχὴ του, ὡς εἶπεν ὁ ἴδιος, ὑπῆρξεν «ὑπερτέρα τῆς νόσου» καὶ ἐν τῇ ἀνδρικῇ του αἰδημοσύνῃ ἐφρόνει ὅτι μόνον τὰ ἔσχατα τῆς ἀγάπης διὰ τῶν ὁποίων ἐθαυμάζει τὴν μελαγχολίαν του ὧφειλε νὰ ἐνθυμῆται. Ἀπὸ τοῦ 1894 δὲν ἦδύνατο νὰ γράψῃ ἰδιοχειρῶς καὶ ὑπηγόρευε. Περὶ τὰ ἔσχατα τῆς ζωῆς του, μόλις εἰς τοὺς οἰκείους καθίστατο καταληπτός ὁμιλῶν. Κ' ἐν τούτοις, τῷ 1899 ἔγραφε πρὸς φίλον του «Πιστεύω ὅτι ἄλλο τις, καὶ ἀπὸ τοὺς ἰσχυροτέρους ἀκόμη ἂν ἦτο, θὰ ὡμολόγει ἐαυτὸν ἠττημένον. Ἐγὼ ὅμως ἔχι. Ἐννοῶ, ἐφ' ὅσον ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ ὑπόσχηται προκειμένου περὶ τοιούτων πραγμάτων, νὰ παραμείνῃ ὀρθίος μέχρι τέλους. Ἐνυπάρχει ἠδονὴ ὑπερτέρα εἰς τὴν κατὰ τοῦ στοιχείου πάλην. Μὲ συνέτριψε τοῦτο, μὲ ἐστέρησεν ὅλας ἐκεῖνας τὰς ἠδονάς, αἱ ὁποιαὶ ἀποτελοῦσι τὸν λόγον τῆς ζωῆς, μὲ κατετρόσπασεν, ἀλλὰ δὲν μὲ κατέβαλε. Δὲν μὲ ἀπῆλπισε κἀν, καὶ ἔτι πλέον ἐπιτήρησε τὴν ἠθικὴν μου βώμην.» Οὕτως ἀπέθανε συντετριμμένος, πλὴν οὐκ ἠττημένος. Ἔργα αὐτοῦ κυριώτερα εἶνε «Le livre de Thulé» καὶ «La Rameau d'or». Ἴδικόν του δὲ εἶνε καὶ τὸ «Intermède maternel», εἰς τὸ ὁποῖον φράσσει πνοὴ τῶν παιδικῶν καὶ τραγικῶν ἀνθρωπίνῃ.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ. Συνεδρία τῆς 16 Ἀπριλίου. Αἱ ἐν ταῖς ἀρχαιολογικαῖς σχολαῖς ἀνακοι-

νώσεις συνήθως διακόπτονται πρὸ τοῦ Πάσχα, ἀλλὰ χθὲς συνῆλθεν ἐξαιρετικῶς ἡ Γερμανικὴ Σχολή, ἐπεὶ παρεπιδημεί ἐνταῦθα ὁ διευθυντής τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει τμήματος αὐτῆς κ. Βεΐγανδ, ὑπὸ τοῦ ὁποίου ἐκτελοῦνται ἀπὸ ἐξαετίας ἐκτεταμέναι ἀνασκαφαὶ ἐν Πριήνῃ καὶ Μιλήτῳ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἀπαρτῆ τῶν ἐν Βερολίῳ μουσείων. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ λοιπὸν τῆς ἐνταῦθα διατριβῆς αὐτοῦ ἐθεωρήθη καλὸν νὰ ἐκτεθῶσιν ὑπ' αὐτοῦ ἐνώπιον τῶν ἐν Ἀθήναις φιλαρχῶν τὰ μέχρι τοῦδε ἀποτελέσματα τῶν ἀνασκαφῶν ἐκεῖνων. Πρὸ αὐτοῦ εἶπεν ὀλίγα τινὰ ὁ κ. Δαίρπελδ περὶ τῶν ἐν Λευκαδίᾳ ἐρευνηθῶν, αἰτίνες διεκότησαν κατ' αὐτάς, μέλλουσι δὲ νὰ ἐπαναληφθῶσι κατὰ τὸν Ἰούνιον. Αἱ ἐρευναὶ αὗται ἐξετάθησαν εἰς ἅπασαν τὴν νῆσον, περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῶν ὅμως οὐδὲν ἀνεκοίνωσε χθὲς ὁ κ. Δαίρπελδ. Κατόπιν ὁ κ. Βιλελμ διέλαβε περὶ δύο τοπογραφικῶν ζητημάτων τῆς Πελοποννήσου, ἥτοι περὶ τῶν πρὸς τὴν Λακεδαιμόνα μεθορίων τῶν Μεσσηνίων κατὰ τοὺς Ῥωμαϊκοὺς χρόνους καὶ περὶ τῆς θέσεως τῆς Ἀχαικῆς πόλεως Τριταίας. Περὶ τῶν μεθορίων τῶν Μεσσηνίων ἦτο γνωστὸν ὅτι δι' ἀπορίσεως τῶν Ῥωμαίων παρεχωρήθη εἰς αὐτοὺς ἡ Δευθελιαιτις, ἥτοι ἡ ἐσφαλμένως σήμερον λεγομένη Ἀλαγονία, εἶχον δὲ εὐρεθῆ καὶ ὀροσσημᾶ τινὰ αὐτόθι. Ὡσαύτως ἦτο γνωστὸν ὅτι ἀλλαχοῦ ὡς μεθόριον ἐχρησίμευσεν ἡ Χοίριος Ῥάπη, ἥτις ἐπιστεῦετο ὅτι εἶνε ἀποκηρυκτοτάτη τις χαράδρα ἀπέχουσα τρεῖς ὥρας περίπου τῶν σημερινῶν Καλαμῶν νοτιανατολικῶς. Ὁ κ. Βιλελμ ἐκ τινων νεωστὶ εὐρεθεισῶν ἐπιγραφῶν πραγματευομένων περὶ τοῦ διακανονισμοῦ τῶν ὁρίων ἐξηκρίθωσεν ὅτι ἡ Χοίριος νάπη ἔκειτο πλησίον τῶν εἰρημένων ὀροσσημῶν καὶ τοῦ ἱεροῦ τῆς Διμανάτιδος Ἀρτέμιδος, ἐπομένως βορειοανατολικῶς τῶν Καλαμῶν, προσέθηκε δὲ ὅτι ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν τούτων προσδοκᾶται ἡ μετὰ βεβαιότητος ἀνεύρεσις τῆς θέσεως τοῦ περιφημοῦ ἐκεῖνου ἱεροῦ. Περὶ δὲ τῆς θέσεως τῆς Ἀχαικῆς πόλεως Τριταίας ἐξετάζων τὰς περὶ αὐτῆς μαρτυρίας τῶν ἀρχαίων ἀπέδειξεν ὅτι δὲν ἔκειτο πρὸ τὸ ὄρεινὸν χωρίον Ἁγίος Βλάσιος, ὅπως ἐνομίζετο μέχρι τοῦδε, ἀλλ' ἐν τῇ πεδιάδι μετὰ τοῦ ὄρους Ἐρυμάνθου καὶ τοῦ σήμερον καλούμενου Σανταμῆρι πρὸς τὴν Ἀγίαν Μαρίναν, ὅπου ὑπάρχουσι καὶ εἰρεῖπια, εὐρεθῆ δὲ πρὸ πεντηκονταετίας καὶ ἐπιγραφή ἐν ἀχαικῇ διαλέκτῳ ἀποδεικνύουσα ὅτι τὸ μέρος τοῦτο δὲν ἀνῆκεν εἰς τὴν Ἠλιδα. Ὁρθῶς λοιπὸν σήμερον ἡ περιοχή αὕτη λέγεται δῆμος Τριταίας. Τὰ ἐν Ἀγίῳ Βλασίῳ εἰρεῖπια ἀνήκουσιν εἰς ἄλληλῃ Ἀχαικὴν πόλιν τὸ Λιόνιον. Τέλος ἔλαβε τὸν λόγον ὁ κ. Βεΐγανδ ἵνα ἐκθέσῃ τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐν Πριήνῃ καὶ Μιλήτῳ ἀνασκαφῶν. Ἡ ὁμιλία αὐτοῦ ἦτο συνοπτικὴ καὶ ἐν βραχυλογίᾳ συντεταγμένη, ἀλλὰ τοσοῦτον ἦτο τὸ πλήθος τῆς ὕλης, ὡστε ἐξ ἀνάγκης ἀπέβη μακρὰ. Ἀμφότεραι αἱ πόλεις, ἐν αἷς ἐξετελέσθησαν αἱ ἀνασκαφαί,

κεῖνται ἐν τῇ εὐφορωτάτῃ ἀλλ' εἰς ἀθλίαν κατάστασιν εὐρισκομένη πεδιάδι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Μαϊάνδρου, ὅστις πολλὴν παρασύρων ἰλὸν προξενεῖ ἐκτεταμένην πρόσχωσιν τῆς θαλάσσης. Διὰ γεωλογικῆς ἐξετάσεως ἀπεδείχθη ὅτι ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος μέχρι τοῦδε ἡ θάλασσα ὑπεχώρησε μέχρι 12 χιλιομέτρων, ὡστε πολλὰ μέρη πρότερον παραθαλάσσια ἐγένοντο μεσόγεια, ὡς αὐτὴ ἡ Μιλήτος καὶ πρὸ αὐτῆς νῆσος Λάδη, πιθανῶς δὲ καὶ αὐτὴ ἡ πολὺ ἀπέχουσα νῆσος Σάμος θὰ ἐνωθῆ ποτε μετὰ τῆς ξηρᾶς. Τεχνικὴ διαρρυθμισίς τῆς κοίτης τοῦ ποταμοῦ ἦδύνατο νὰ καταστήσῃ πλουσιωτάτην τὴν νῦν ἐλώδη καὶ ἔρημον πεδιάδα ἐκείνην, ἀλλὰ πρὸς τὸ παρὸν δὲν ὑπάρχει πιθανότης συντελέσεως τοιοῦτου ἔργου. Ἡ κατὰ τὸ πρὸς βορρᾶν πέρασ τῆς πεδιάδος ταύτης ὑποκᾶτω ἀποτομωτάτης ἀκροπόλεως κειμένη Πριήνη εἶνε κτίσμα τῶν ὑστερωτέρων Μακεδονικῶν χρόνων, ἀγνοεῖται δὲ πού ἐκεῖτο ἡ ἀρχαιότερα ὁμώνυμος πόλις. Τὰ εἰρεῖπια διατηροῦνται εἰς καλὴν κατάστασιν, ὡστε ἔχι μόνον πολλὰ ἐπίσημα δημόσια κτίρια ἀπεκαλύφθησαν διὰ τῆς ἀνασκαφῆς, ἀλλὰ καὶ ὁδοὶ καὶ κρήναι καὶ ἰδιωτικαὶ οἰκίαι πλείσται. Αἱ ὁδοὶ διαίρουσι τὴν πόλιν εἰς κανονικώτατα τετράγωνα, ἔχουσι δὲ αἱ μὲν κύριαι ὁδοὶ πλάτος 7 μέτρων, αἱ δὲ παράδοι 4. Ἰερά εὐρεθῆσαν πολλά, ἥτοι τῆς Πέρας, τῶν αἰγυπτιακῶν θεοτήτων Ὀσίριδος, Ἴσιδος, Ἀνούθιδος, ἔτερον πιθανῶς ἀνήκον εἰς τὸν Μέγαν Ἀλέξανδρον, τὸ σπουδαιότατον ἱερὸν τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τὸ τῆς Δήμητρος. Σπουδαιότατον εἶνε τὸ θέατρον, τὸ γυμνάσιον καὶ τὸ στάδιον, ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ ἀγορά. Δυστυχῶς τὸ ἱερὸν τῆς Ἀθηνᾶς γνωστὸν ὄν ἀπὸ πολλοῦ κατεστράφη ὑπὸ τῶν κατοίκων τῶν πλησίον τόπων, ἀφοῦ μάλιστα συνέθη νὰ εὐρεθῶσιν ἐν αὐτῷ πολύτιμα ἀρχαῖα νομίσματα. Ἐν Μιλήτῳ αἱ ἀνασκαφαὶ δὲν ἦσαν τόσο ἐκτεταμέναι, ἀλλ' ὅμως ἀπεκάλυψαν τὸ θέατρον, τὴν ἀγορὰν καὶ ἄλλα ἐπίσημα μέρη τῆς πόλεως. Ὁ κ. Βεΐγανδ ἐπέδειξε πολλὰς εἰκόνας ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν τούτων ὡς καὶ ἐκ τῶν εἰρεπίων τοῦ ἐν Διδύμοις ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος, ὃν ἀνέσκαψαν Γάλλοι ἀρχαιολόγοι.

ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΝΕΑ αὐτόματος φωτογραφικῆ συσκευῆ Ἀστυλινης ΠΙΡΡΙΚΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ σύστημα Σπ. Γ. Κοκόλης, διδάκτορος τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν.

Ὁ κ. Σπυρίδων Γ. Κοκόλης, χημικὸς καὶ διευθυντής τοῦ χημείου τοῦ Βασ. Ναυστάθμου, εἰδικῶς μελετήσας τὸν δὲ ἀστυλινης φωτισμόν, ἔλυσε σχετικῶς πρὸς αὐτὸν ἐν ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα ζητήματα.

Πολλὰ μέχρι τοῦδε συστήματα ἐπροτάθησαν καὶ πολλὰ ἐξ αὐτῶν εὐρίσκονται ἐν ἐφαρμογῇ, ἀλλ' ὁ τρόπος τοῦ καθαρισμοῦ, τὸ πολυπλοκὸν τῶν μηχανημάτων, ἡ ἀπόλεια τοῦ ἀερίου, ὁ κίνδυνος ὁ ἐκάστοτε ὑφιστάμενος καὶ ἡ ἀναδιδομένη ὀσμὴ, καθίσταν τὴν εἰσαγωγὴν αὐτοῦ ὀλίγον προβληματικὴν ὡς οἰκιακὸν φωτισμόν.

Διὰ τοῦ νέου μηχανήματος φρονεῖ ὁ κ. Σ. Κοκόλης ὅτι πάντα τὰ μέχρι τοῦδε παρατηρούμενα μειονεκτήματα ἐξέλιπον, καὶ ὁ δὲ ἀστυλινης φωτισμὸς θὰ καταστῇ προσφιλέσ εἰς πάντα ἀπὸ τοῦ πλουσιωτέρου οἴκου μέχρι τοῦ πτωχοτέρου, διότι καὶ ὁ χειρισμὸς εἶναι ἀπλούστατος, καὶ ὁ φωτισμὸς ἐντελὸς ἀκίνδυνος.

Τὸ εἰρημένον μηχανῆμα, ὅπερ ἀφιερῶθη εἰς τὸν Πιρίκιον Γεώργιον τῆς Ἑλλάδος, καὶ νῦν ἐρμοστήν

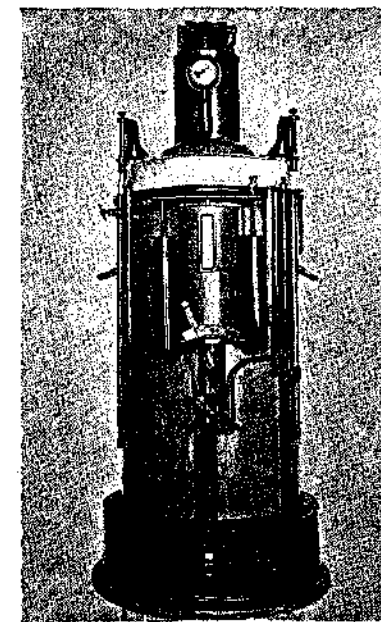
τῆς Κρήτης, παρουσιάζει τὰ ἑξῆς ἀξιοσημεῖωτα προσόντα.

α') Ὁ ὄγκος αὐτοῦ μικρὸς. (Ὑψὸς 0,70, διάμετρος 0,40· βάρος 30 χιλιογρ.) δύνανται νὰ τροφοδοτῆσῃ 100 λαμπτήρας τῶν τριάκοντα κηρίων.

β') Ὁ καθαρισμὸς αὐτοῦ ἀπλούστατος δι' ἑνὸς μόνου χειρισμοῦ, αὐτομάτως δὲ συμπληροῦται διὰ τοῦ εὐρισκομένου ὕδατος.

γ') Το παραγόμενον αἰερίον δὲν ὑπερβαίνει τὰς τρεῖς λίτρας δι' ἕνα λαμπτήρα, ἀναλόγως δὲ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν λαμπτήρων, παράγεται αὐτομάτως τόσον αἰερίον ὅσον ἀπαιτεῖται διὰ τὴν τροφοδότησιν αὐτῶν, πλὴν δύο λιτρῶν.

δ') Ἡ ἀερογόνος συσκευὴ, ἀεραφυλάκιον, πλυντή-

ριον, ἔρηματῆριον καὶ ρυθμιστής, εὐρίσκονται ἐν τῷ αὐτῷ μηχανήματι, εἰς καὶ μόνου χειρισμοῦ ἀρκεῖ ὅπως λειτουργήσῃ, καὶ ἕτερος ἀντιστρόφος ὅπως παύσῃ πᾶσα λειτουργία, καὶ τὸ μηχανῆμα καταστῇ ἄδρανός.

ε') Ἡ πίεσις τοῦ ἀερίου κανονίζεται αὐτομάτως, συνεπῶς ἀντισταθμικὰ βάρη τοῦ ἀεροφυλακίου δὲν ὑπάρχουσιν, εἰδικῇ δὲ αὐτομετρικῇ συσκευῇ δεικνύει τὴν ἐνασκουμένην πίεσιν, καὶ τὸ ποσὸν τοῦ μὴ καταναλωθέντος ἀνθρακοαβεστίου ὡς καὶ τὸ ποσὸν τοῦ ἀνοίγματος τοῦ ἀνθρακοαβεστοθαλάμου, πόσαι λίτραι εἰσέτι ἐναποθηκεύονται.

ς') Τὸ ἀνθρακοαβεστίον πίπτει κατ' ἐλαχίστας δόσεις εἰς τὸ ὕδωρ, καὶ ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν λαμπῶν, διότι εἰδικὸν πλῆθὸν μηχανήμα κανονίζει αὐτομάτως τὸ ποσὸν τοῦ ἀνθρακοαβεστίου, καὶ ἐμποδίζει τὴν περαιτέρω κατάρευσιν αὐτοῦ εἰς τὸ ὕδωρ.

ζ') Τὸ διοχετευόμενον αἰερίον εἰς τοὺς λαμπτήρας, διέρχεται διὰ τοῦ πλυντηρίου κατὰ πρῶτον καὶ ὕστερον εἰς τὸ διυλιστήριον καὶ τὸν ἔρηματῆρα· οὕτως ἀπῆλαγμένον ὑγρασίας καὶ στερεῶν ὑλῶν τὸ αἰερίον καθίσταται λευκόν, διαυγές, σταθερὸν, ἀνευ ὀσμῆς ὀσμῆς

και ελεύθερον στερών μορίων δυναμένων να φράξωσι τα ράμφη των λαμπτήρων.

Τέλος ή διάταξις της συσκευής είναι τοιαύτη, ώστε πäs κίνδυνος, ουδέ κατά διάνοιαν ύφίσταται, ούτε ελαχίστη όσμή δυσάρεστος του άνθρακοασθεστίου παρέχεται, συνεπώς τό μηχανήμα ως εκ της καλλιτεχνικής κατασκευής αυτού, και του μικρού του όγκου δύναται να τοποθετηθ ή και εν αύτ ή τή τραπεζαρία του οίκου.

Από τριών ήμερών, ό οικος του κ. Κοκώλη καθ' έκαστην εσπέραν καταυγάζει από άπλετον φώς του μηχανήματός του, πλείστοι δέ των παρ' ήμιν έπιστημόνων και μηχανικών, έπισκεφθέντες αυτόν και εξέτασαντες τό μηχανήμα, μετά θαυμασμού εκφράζονται διά τό αυτόματον της λειτουργίας του μηχανήματος, τό τέλειον του μηχανισμού και τήν έκτακτον διαύγειαν του φωτισμού.

Μετ' όλίγον θέλει ύποβληθ ή εις τήν ακαδημίαν των έπιστημών εν Εύρώπη, προς άπόκτησιν διπλώματος εύρεσιτεχνίας και προνομίου.

ΘΕΑΤΡΟΝ

ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑΙ καταβάλλονται εν Γαλλία προς ίδρύσιν **Καλλιτεχνικού Θεάτρου**, ή δέ ύποκρινών τήν ιδέαν κ. Μορτιέ γράφει μεταξύ άλλων: «Τό κοινόν παραδέχεται εκ των ποιητών μόνον τους μη ύπερ τό δέον παραλόγους· παρά πολλή έλευθερία τό σκανδαλίζει· μόνον τά ψευδώς τολμηρά έργα άνέχεται...

Τό κοινόν δέν ύποφέρει τήν μεγαλοφυϊαν ή τήν ιδιοφυϊαν, δηλαδή τήν άτομικότητα, είμή έάν περιβάλλεται φρονίμως τήν μορφήν του συνήθους. Αν συγγραφεύς τις φέρη εις διευθυντήν θεάτρου έργον γραμμένον κατά ποιάν τινα παράδοσιν, ως προς τήν ιδέαν και τήν έκτέλεσιν, έργον έχον, όπως λέγουσιν, **καλήν οικονομίαν**, τό έργον τούτο θά παρασταθ ή.

Έάν με τήν αύτην ιδιοφυϊαν, ή και άνωτέραν, γράψ η έργον, εις τό όποϊον να άφεν ή έλευθερία ή ποιητική, ειρωνική, ή φιλοσοφική φαντασία, δηλαδή έργον **κακογραμμένον**, όπως ή **Καταιρίς** του Σαίξπηρ, ή ό **Πάερ Γκίνε** του Ίψεν, τό έργον του θ' άπορριφθ ή άνηλεώς. Βυλόγως λοιπόν νομίζω ότι οι φιλοσοφούντες, οι άνακαινισταί, εν γένει οι χειράφεται της παραδόσεως άποκλείονται της συγχρόνου σκηνης. Ο Μορτιέ λαμβάνων υπ' όψιν ότι μέχρι τούδ η ιδιωτική πρωτοβουλία ειργάσθη όσον ήδύνατο και ότι τά έκτακτα θεάτρα εγκαταλειφθέντα εις εαυτά έναυφάσσαν όλίγον κατ' όλίγον, ως πρακτικήν λύσιν προτείνει τήν αύξησιν της προς τό Ήδεϊον έπιχορηγήσεως διά να χρησιμεύσ η εις έκτάκτους παραστάσεις νεωτέρων έργων έχόντων χαρακτήρα κατ' έξοχήν καλλιτεχνικόν.

ΜΟΥΣΙΚΗ

ΑΙ ΔΥΟ τελευταίαι συναυλίας του Ήδεϊου εξ Ίσου έπιτυχεις. Μετά τήν κυρίαν Καλογορη ή δεσποινίς Έργαστηριάη έπέδειξε τήν τέχνην της εις τό κοντσέρτο του Ρουβινσταϊν. Δύναμις και άπαλότης ένταυτώ εις τό **toucher**, μεγάλη ταχύτης και ακρίβεια εν τή έκτέλεσει των γοργών μερών εις τά κύρια προσόντα της μαθητριας ταύτης.

Τό Ave Maria του Γκουνώ έκτελεσθέν από εξ μαθητριάς εν συνοδεία κλειδοκυμβάλου, άρμονίου και έγγορδων όργάνων, έπέτυχεν αρκετά, μολοντί νομίζω

ότι τό τεμάχιον αύτό, γεγραμμένον διά μονωδίαν, όσον τελείως και άν έκτελεσθ ή εν γοργωδία, γάνει τήν αρχικήν αύτου σφραγίδα.

Η όρχήστρα, συγκειμένη ως πάντοτε τό πλείστον εκ μαθητών, τελεία υπό τήν διευθυσιν του κ. Κνίσοερ.

Κ. Νικολαίου.

Ο ΝΙΚΟΛΑΟΥ, ή βαθύφωνος με τήν ισχυράν φωνήν, τήν άμεμπτον προφοράν, τήν μελετημένην έρμηνευσίαν του, κατεγοήτευσε τό κοινόν, σπερ ήτύχησε να τον άκούση εις τās δύο εν τή αίθούσ η της Μ. Έταιρίας συναυλίας του. Τα διάφορα τεμάχια του προγράμματος, άνήκοντα εις διάφορους σχολάς, διάφορα κατά τό ύφος, διηρμήνευσε μετά τελειότητος ζηλευτής, κατορθών ν' αποδώ η εις έκάστην μουσικήν φράσιν τήν έννοιαν του κειμένου. Όλιγώτερος έπιτυχής μου έφάνη εις τήν ballata του Μεριστοφελούς.

Τό τεμάχιον αύτό, άναπόσπαστον μέρος του όλου μελοδράματος, συνοδευόμενον άπλώς από εν κλειδοκύμβalon και φαλλόμενον εν συναυλία εν έπισήμω περιβολή, παραμορφούται, και ό έρων και φοβερός άρχηγός της διαβολικής λεγεώνας μεταμφιέζεται εις κωμικόν διαβολάκι ύπερέττας.

Η όρχήστρα της Έταιρίας υπό τον κ. Κρέμσερ, παρασχόσα τήν συνδρομήν της εις τον συμπαθήν καλλιτέχνην, έξετέλεσεν αρκετά καλά τά διάφορα συμφωνικά τεμάχια του προγράμματος.

Η ΚΑΙΚΙΛΙΑ Σαμινάδ, ή διάσημος συνθέτης-κλειδοκυμβάλιστρια, παιδίον άκόμη έπροκάλεσε τον θαυμασμόν, όπως ό Σαιν-Σαένς, ό Μασσενί και άλλοι. Εις ηλικίαν όκτώ ετών έπαιζει ήδη πιάνο εύγερώς, συνέθετε δέ μελωδίας τόσον εμπνευσμένας, ώστε ό Μπιζιέ, όστις έτυχέ ποτε να τās άκούση, έλεγε: «τό παιδί αύτό βέβαια έφευρε τήν άρμονίαν».

Η Κα Μολι-Τρουφιέ.

Η Als Καικιλία Σαμινάδ.

Από της ηλικίας ταύτης μέχρις είκοσιδύο ετών δέν έπαυσεν εργαζομένη και μελετώσα τό μεν κλειδοκύμβalon υπό τον Λεκουπέ, τήν δέ σύνθεσιν υπό τήν πεφωτισμένην οδηγίαν του Αύγουστίνου Σαβάρ.

Η καλλιτεχνική σταδιοδρομία της ύπήρξε ταχεία και πλήρης θριάμβων. Περιήλθε τήν Ευρώπην δίδουσα συναυλίας άποκλειστικώς εκ των έργων της και παντού τό ύπερογον τάλαντον της εμπνευσμένης συνθέτιδος, της έμπειροτέμνου κλειδοκυμβαλιστριάς διήγειρε τον θαυμασμόν.

Η τέχνη της Σαμινάδ εις καθαρώς γαλλική. Αι συνθέσεις της πρωτότυποι, ειλικρινώς νεωτερίζουσαι, άπηλλαγμένα ακροβατισμού, θωπεύουσιν, συγκινούσιν, γοητεύουσιν. Έκτός των πολλών μελωδιών δι' άσμα και κλειδοκύμβalon και ποικίλων έλαφρών συνθέσεων, συνέθεσε μίαν **suite d'orchestre** και τήν Καλλιρόην, μπαλέττο παρασταθ έν τό μέγα θέατρον της Μασσαλίας.

Εις τήν προχθεσινήν εν τω Ήδεϊω συναυλίαν της, άνταξίαν των έργων της έρμηνεύτριαν έσχε τήν κ. Μολι-Τρουφιέ, του Κωμικού Μελοδράματος των Παρισίων. Καί ήτύχησαμεν ν' ακούσωμεν τό **Anneau d'argent**, τό **Autrefois** και τās άλλας μελωδίας όπως σπανίως άποδίδονται.

ΜΟΥ ΕΤΥΧΕ κατ' αυτάς ν' άναγνώσω εις τον «Νέον Αϊώνα» των Πατρών άποσπάσματα άνεχότου περί μουσικής πραγματείας του μουσικογράφου γυμνασιάρχου κ. Γ. Χοϊδά. Έν αύτ ή συγγραφεύς πραγματεύεται περί της έπιρροής και δυνάμεως της μουσικής έπί των ψυχών ήμών και έφ' όλων των ζώων εν γένει. Τό έργον φαίνεται προϊόν μεγάλης παρατηρητικότητας και μελέτης σοβαράς, προωρισμένον δέ να καθέξ η καλήν θέσιν εν τή μουσική γραμματολογία. Αναμένω τήν έκτύπωσιν όλοκλήρου του βιβλίου.

FA DIESIS

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑΙ ΤΕΧΝΑΙ

ΠΕΡΑΝ εκεί εις τās άκτάς της παλαιάς πρωτευούσης υπερήφανος, άρρενωπή, δεικνύουσα τήν όδον της έλευθερίας και της δόξης, άπεκαλύφθη ή ήρωϊκή μορφή του Γέρω Κολοκοτρώνη. Η νέα έλληνική τέχνη, διά του άριστοτεχνίματος τούτου του έν Παρισίους έλληνος γλύπτου Λαζάρου Σώγου, καταγράφει εις τήν ένδοξον ιστορίαν της έν των ύφαιστέρων πατριωτικών έργων, άτινα έχει να έπιδείξη τό ελεύθερον και δούλον έθνος.

Τό έργον του διακεκριμένου έλληνος καλλιτέχνου, βραβευθέν ήδη διά χρυσού βραβείου εν τή Παγκοσμί η Έκθέσει των Παρισίων, βραβεύεται νυν από τό πατριωτικόν αίσθημα τό διαπνεόν τās έλαφράς και ένταυτώ αύστηράς γραμμάς της χαλκοπλαστικής του και μεταδιδόμενον ειλικρινώς εις τά όμματα και τήν διάνοϊαν παντός έλληνος.

Από αισθητικώς απόψεως εξεταζόμενον τό έργον τούτο του Έλληνος καλλιτέχνου, έλέγχει καταφανέστατα τους πόθους και τά όνειρα των όσίων εμπνεάμενος ό γλύπτης απέδωκε διά της παραστατικότητος των γραμμών τήν έσωτερικήν ψυχήν της ιδέας. Έπιπρος ό νικητής του Δράμαλη παρίσταται εκεί άτρόμητος πρό των ήρωϊκών μαγών της Πελοποννήσου, βρανταφωνών «άρτε τους, Έλληνες, τους Τούρκους, άρτε τους». Ό γλύπτης μετουσίωσε διά τό σχήματος τους λαθάνοντας πόθους του Έλληνος, εξωτερικεύσας μίαν αλήθειαν, τήν αλήθειαν της Πανελληνίου ψυχής. Αι τεχνικαί δυσκολίαι, αίνιτες παρουσιάζοντα προς έκδήλωσιν των αισθητικών τούτων ιδεών, κίμπτονται από τό έξ τάλαντον του καλλιτέχνου και ή ιδέα μεγαλοπρεπής διαιωνίσθη έπί του γαλκού συμπληρούσα τήν αιωνίαν ιστορίαν του έλληνικού γένους.

Η έκτέλεσις του έργου υπό τήν αύστηράν τεχνικήν εξέτασιν της νέας τέχνης, της άπομακρυνομένης από τήν δουλικήν μίμησιν των κλασικών σχημάτων,

είνε επιβάλλουσα και δημιουργική. Ήξετάζει ο καλλιτέχνης και έρευνά την φύσιν δια της φύσεως, δεν υπείχει εις κανόνες παραδοδεγεμένων ακαδημαϊκών άρχών, ζητεί να μεταδώση τó ανάλογον σχήμα εις την ιδέαν, μελετών την φύσιν δι' ής πιστεύει ότι θα δημιουργήση κάτι ίνα χαρίση εις την Πατρίδα του και Πατρίδα της κλασικής τέχνης. Η πλαστική του μεθ' ής εικονίζει τον ιστορικόν ήπών του Κολοκοτρώνη, δι' ου «καβάλλα πάει στην εκκλησιά, καβάλλα προσκυνάει», έχει τόσα σπάνια προτερήματα ώστε θα ήτο εις των πλαστικωτέρων ήπών των τελευταίων χρόνων της τέχνης, εάν συνεδύαζεν απόλύτως την θωμασίαν πλαστικήν του δεινότητα μετά της αισθητικής αληθείας.

Εν τούτοις ο άνδρας του Σώγου παραμένει πάντοτε δια την Έλληνικήν τέχνην ως μία ένδοξος άπαρχή αισθητικού σκεπτικισμού, δι' ής τίθενται τα θεμέλια της αναγεννήσεως των τεχνών εν Ελλάδι.

Θ. ΘΩΜΟΠΟΥΛΟΣ

Τὰ «Παναθήναια» έχοντα εις τó πρόγραμμα αὐτῶν τήν και λόγῳ και ἔργῳ ἐνθάρρουν και ὑποστήριξιν τῆς καλλιτεχνίας παρ' ἡμῖν, εὐχαρίστως παραχωροῦσι χώραν ἐν τοῖς Γραφείοις αὐτῶν εις τὸν γνωστὸν διὰ τὸ ἰσχυρὸν αὐτοῦ τάλαντον γλύπτην κ. Θωμῶν Θωμόπουλον πρὸς ἔκθεσιν τῶν πλαστικῶν αὐτοῦ ἔργων. Ἡ Ἐκθεσις αὕτη, ἥτις θ' ἀρχίσῃ τὴν προσεχῆ **Κυριακὴν 6 Μαΐου**, θὰ περιλαμβάνη τρία ἀγαθὰ μίμημα παλαιῶν χαλκοῦ, σκαρφημίματα, σχέδια, τροπλάσματα, φωτογραφίας σπουδῶν.

Υπὲρ τοῦ καλλιτέχρον ὀρίσθη εἴσοδος **1 δε.** Διὰ τοὺς συνδρομητὰς τῶν «Παναθηναίων» **50 λεπτά.**

Ἡ Ἐκθεσις θὰ εἶνε ἀνοικτὴ καθ' ἑκάστην ἀπὸ τῆς **4—6 1/2 μ.μ.** και θὰ διαρκέσῃ **15 ἡμέρας.**

Ἀθηναικά.

ΤΟ ΝΑΥΠΑΙΟΝ ὕψωσε τὸν ἀνδριάντα τοῦ γνωρίμου του ἥρωος εις τὴν παραλίαν του, παρὰ τὸ κύμα του ὀρειοτάτου τῶν ἑλληνικῶν λιμένων. Εἰς τὰ ἀποκαλυπτήρια τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Κολοκοτρώνη, μίαν ἐκ τῶν λαμπροτέρων ἐθνικῶν ἐορτῶν, τὰς ὁποίας εἶδε ποτὲ ἐπαρχιακὴ πόλις, ἀντιπροσωπεύθη ἑλληνική ἐπίσημος Ἑλλάς και ὅλοι οἱ τόποι τῆς Πελοποννήσου, μετὰ τοὺς ὁποίους ὁ στρατηλάτης συνεδέθη διὰ τοῦ αἵματος τῶν στρατιῶν του και τῶν οἴκων του. Ἡ ἱστορία παρέστη πρὸ τοῦ ἀνδριάντος μετὰ τὸν ἐπιζῶντα συναγωνιστὴν τοῦ Κολοκοτρώνη, τὸν Ἀπόστολον Μαυρογέννην. Ὁ λόφος του Δερβενακίου, τὸ δγκαῶδες φυσικὸν μνημεῖον τοῦ ἥρωος, ἀπέστειλεν ἐκεῖ μίαν ἀνθοδέσμην ἐκ τῶν ἀγριανθῆμων του. Ὅπως ὁ πρῶ-

τος βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος ἀπέδωκε χάριν εις τὸν καταδίκιον Κολοκοτρώνη, ὁ βασιλεὺς Γεώργιος ἀπελευθέρωσε προχθὲς τὸ μνημεῖον ἐκ τῆς ἀφανείας, ἀληθῶς μακρῆς ἀφανείας ἐντὸς ἐνὸς κιβωτίου, ὅπουθεν τὸ ἀνέστησε μόλις τελευταίως ὁ ὀδολὸς τοῦ λαοῦ. Τὸ σημαντικὸν τῆς ἐορτῆς ἦτο ὁ ἐκφωνηθεὶς ὑπὸ τοῦ Βασιλέως λόγος, ὁ πρῶτος ἀνεπιφύλακτος βασιλικὸς λόγος ὁ ἀκουσθεὶς καθ' ὅλην τὴν σημερινὴν δυναστείαν περὶ τῶν ἐθνικῶν ἰδεωδῶν και τῶν ιστορικῶν μας ὑπογεώσεων. Διὰ τὸ πολίτευμα τῆς Ἑλλάδος και διὰ τὰς μέχρι τούδε συνθέσεις ὁ λόγος τοῦ Βασιλέως εἶχε και τούτο τὸ ἀπόροπον, εἶτε ἐξεφωνήθη ἐν ἀγνοία τῶν συμβούλων τοῦ Στέμματος. Μετὰ τούτον πλοῦσιον ἐθνικὸν χαρακτὴρα ἡ ἐορτὴ τῶν ἀποκαλυπτηρίων ἔδωκεν εις τὸν τόπον τριῶν ἡμερῶν ἀληθῆ ἐθνικὴν ζωὴν. Μία δὲ ὥραία ὄψις τῆς ἐορτῆς εἶνε ὅτι ἐγένεν εις τὸ Ναύπλιον. Ἡ πόλις, ἡ ὁποία εἶδε τὰς πρῶτας ἡμέρας τῆς Ἑλλάδος ὡς κράτους, ἡ ὁποία ἐδέχθη τὸν πρῶτον ἑλληνικὸν θρόνον και τὸν πρῶτον βασίλευσιν ἡ ὁποία μετὰ τὴν ἐθνικὴν ἀναγέννησιν τῶ ἡ αἱματομένη κολυμβήθρα τῆς ἀναγεννήσεως πολιτευμάτων και δυναστειῶν, ἀπέμεινε σήμερον ὀλιγόκοσμος και ἀναιμική ὑπὸ τὸν πνιγμὸν τοῦ ἀνωθέν τῆς θλιβεροῦ βράχου, ὁ ὁποῖος ἐξυπηρετεῖ τὴν Δικαιοσύνην. Τὰ πλήθη, διὰ τὴν φιλοξενίαν τῶν ὁποίων ἀνεπετάσθησαν προχθὲς αἱ θύραι ὄλων τῶν οἴκων τοῦ Ναυπλίου, βλέποντα τὸ ἀπαπειρωμένον σκελετὸν μεγαλείου τῆς πρῆτης ἑλληνικῆς πρωτευούσης, βεβαίως ἠπόρησαν πὸς ἡ ἐορτὴ τῆς μνημοσύνης ἐνὸς ἥρωος τῆς ἐθνεγερασίας τελεῖται εις πόλιν, ἡ ὁποία ἔχει βυθισθῆ εις τὴν ἀνημποσύνην τῆς πολιτείας, ἐνῶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἐθνεγερασίας εἶνε και ἡ πόλις αὕτη εις ἐκ τῶν γιγαντωδεστέρων ἀγωνιστῶν.

Ἡ «ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑ» ἐσχόρησε πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος τὰ καταστατικὸν τῆς και προκήρυξιν καλοῦσαν πάντας νὰ ἔλθωσιν ἐπίκουροι πρὸς ἀνύψωσιν τοῦ εὐγενεστέρου ζωοῦ τῶν πολέμων και τῆς εἰρήνης. Ὁ σκοπὸς τῆς Ἑταιρίας εἶνε τόσοσιν σοβαρωτέρων ὅσον ἡ ἐκπλήρωσις αὐτοῦ ἀπαιτεῖ τὴν παρέλευσιν τριακονταετίας τουλάχιστον. Σήμερον δὲν ὑπάρχουσι εις τὴν Ἑλλάδα γνωστοὶ κατὰ κατηγορίαν, οὔτε οἱ τόποι οἱ τρέφοντες ἡπικους. Ὁ γεωργὸς συντρίβει τὸν λεπτὸν κέλγητα μετὰ τὰ βάρη τῆς ἐλάσεως και οἱ ῥωμαλέοι ἡπικοί χάνουσι τὴν ρώμην των χρησιμοποιοῦμενοι ὡς κέλγητες. Ἀμεσος δημιουργία φυλῆς διὰ τῆς μεταγωγίσεως ἐξ Ἑὐρώπης ξένου αἵματος ἡπικῶν εἶνε ἀδύνατος. Ἡ ἐργασία πρέπει ν' ἀρχίσῃ ἀπὸ τὰ πρῶτα στοιχεῖα. Διὰ τούτου ἡ Ἑταιρία ζητεῖ νὰ ἔλθωσιν εις κρηγὴν τῆς αἱ μικραὶ χρηματικαὶ θυσίαι παντός Ἑλληνοσ, ὅπως ἡρέμασ και μετὴν ἐπιμονὴν τῆς ἐπιστημονικῆς ἐργασίας ἀνυψώσῃ ἐπὶ τῶν ἑλληνικῶν πεδιδῶν τὰς ἐκλιπούσας καρπουλωτὰς και γλυπτὰς εὐφραστίας τῶν ἑλληνικῶν ἡπικῶν, οἱ ὁποῖοι ἐπλήρωσαν μετὴν ὀρμὴν των τὴν ἀρχαίαν πολεμικήν και ἀθλητικήν ἱστορίαν.

ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟΝ τραγοῦδι τῆς Ἑλλάδος ἀρχίζει νὰ εἰσέρχεται εις τὰς συναυλίας τῶν αἰθουσῶν ψιθυρίζον τὴν μουσικήν βρακίουν παρὰ τὸν πάταγον τῶν κλασικῶν συνθέσεων και τῆς ἐπιστημονικῆς μουσικῆς. Δὲν ἐγνωρίζαμεν ἀκόμη τὸν τρόπον, διὰ τοῦ ὁποῖου ὁ Ἄραμις κατέστησε τόσοσιν γνωστὴν ἐν Ἑ-

ρώπῃ τὴν μουσικήν ψυχὴν τῶν ἑλληνικῶν ὀρέων. Ὁ εὐγενὴς Ἡπειρώτης ἀπόστολος κατέρχεται μετ' ὀλιγόν εις τὴν Ἑλλάδα, οὕτως ὡστε θα ἀκουσθῶν και εις τὴν κοιτίδα των τὰ δημοτικὰ τραγοῦδια, τὰ ὁποία ἐγείρουν φρενίτιδα εις τὴν ξένην. Δύο ὁμως διασκευαὶ τοῦ «Δαγίариου» ἀπὸ τὴν συλλογὴν τῶν Μπουλιγκὸρ και Ντουκουντραί, τὰς ὁποίας ἐψαλεν ὁ κ. Νικολάου πέρυσι, μὰς ἔκαμαν νὰ αισθανθῶμεν τὴν νέαν ἡδονὴν τοῦ δημοτικοῦ τραγοῦδι, βλέποντες τὴν μελωδίαν τῶν ἑλληνικῶν θρύλων νὰ εἰσέρχεται εις τὸ πεντάγραμμον και νὰ συνοδεύεται ἀπὸ τὰς βαρεῖας ὑποκρούσεις τοῦ κλειδοκυμβάλου, χωρὶς νὰ χάσῃ τὸ χρῶμα αὐτῆς. Ἀπὸ τὸν κ. Νικολάου ἐζητήθη ἐπιμῶνως και ἐφέτος νὰ ψάλῃ ἑλληνικὸν τραγοῦδι και εις τὴν προχθεσινήν συναυλίαν τῆς «Μουσικῆς Ἑταιρίας» ὁ βαθύφωνος ἐπέτελεσε μετὰ δροσερωτάτην χάριτα τὸ τραγοῦδι τοῦ καραβιοῦ, ποὺ πλανᾶται ἀναζητοῦν τὴν διατίμησιν τοῦ γυναικείου φιλήματος.

Τῆς παντρεμῆς τέσσαρα,
τῆς κόρης δεκατέσσαρα,
και τοῦ καίμενον κοριτικοῦ
χιλὶα φλωριά βενέτικα.

ΠΑΡΑ ΤΗΝ ἐπιθεώρησιν τοῦ στρατοῦ, τὴν ὁποίαν ἀπὸ 20 ἡμερῶν ἐνεργεῖ ὁ Διάδοχος, ἐνεργεῖται μία ἐπιθεώρησις ἄλλου στρατοῦ, ἐκεῖνου ὁ ὁποῖος πολεμεῖ τὸν θάνατον. Τὰ αἶθρια βλέμματα τῆς ἡγεμονίδος εἰσδύουσι εις ὅλα τὰ φιλάνθρωπα καταστήματα τῶν ἐπαρχιῶν, εις ὅλασ τὰς αἰθούσας και τὰς γωνίας των, και ἡ πριγκίπισσα Σοφία λαμβάνει σημειώσεις περὶ τῆς λειτουργίας τῶν νοσοκομείων και τῶν ἀσύλων ἀνά τὰς ἐπαρχίας, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ περισσώτερα λειτουργοῦν μετὴν ἑλλείψιν και αὐτῶν τῶν στοιχειωδῶν μέσων τῆς ἀντισηψίας. Εἶνε καιρὸς νὰ ἐνταθῆ ἡ ἀγρυπνία τῶν σεπτῶν βλεμμάτων ἐπὶ τῆς δυστυχίας, διότι ἡ φοματίωσις ἐξακολουθεῖ νὰ λαμβάνῃ τὰ ὄπλα τοῦ σφαγισμοῦ ἡμῶν και τῶν ἀπογόνων μας ἀπὸ τὴν κακὴν λειτουργίαν τῶν προληπτικῶν και θεραπευτικῶν μέσων. Πᾶσα στατιστικὴ φοματιώσεως, τὴν ὁποῖαν βλέπομεν, εἶνε και μία βαρυτέρα κρούσις πενθίμου κώδικος. Κατὰ τὴν προχθεσινὴν ἐπίσημον στατιστικὴν τοῦ Δημοτικοῦ Νοσοκομείου, ὅλοι οἱ νοσοκόμοι και ὑπηρεταὶ οἱ νοσηλεύσαντες τοὺς ἐν αὐτῷ φθιστικούς κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν ἀπέθανον ἀπὸ φθίσι. Ἀπέθανε μουσικῶς και ἀδόξως ὀλοκληρὸς στρατιὰ εὐγενεστῶτων ὑπερασπιστῶν τῆς ζωῆς.

Αἱ Νεφέλαι ἐν Αἰγύπτῳ. Αἱ Νεφέλαι τοῦ Ἀριστοφάνους κατὰ τὴν ἀριστοτεχνικὴν μεταφρασίν τοῦ κ. Σουρή, ἀφοῦ ἔκαμαν τὸν γυρόν τῆς Ἑλλάδος, διέσχισαν τὴν Μεσόγειον και ἐνεφανίσθησαν εις τὴν χώραν τοῦ Φαράῶ τυχοῦσαι ἐκεῖ μεγάλης ὑποδοχῆς. Ὁ μεταφραστὴς κ. Σουρῆσ συνώδευσε μόνος τὸ χειρόγραφόν του μετ' ἐμπιστευόμενος αὐτὸ εις οὐδένα. Καθ' ὅλον δὲ τὸν δέδημερον διάπλουν, ὁ Σουρῆσ, ὁ φοβούμενος ν' ἀντικρύσῃ τὴν θάλασσαν και ἀπὸ τῆς πλατείας τοῦ Φαλήρου ὅπου συνήθως παραθερίζει, ὄχι μόνον ἐμεινεν ἀπαθῆς πρὸ τῆς μαγίας τῶν κυμάτων, ἀλλὰ και ὄρθιος ἐπὶ τοῦ καταστρώματος διτήθη τὰς δοκιμὰς τοῦ ἔργου. Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἡ ἑλληνικὴ παροιμία κατὰ τὸν κατάπλουν τοῦ ἀτμοπλοίου ὑπεδέχθη τὸν δημοφιλεῖ ποιητήν, ὅστις και καθ' ὅλον

τὸ βραχὺ διάστημα τῆς ἐκεῖ διαμονῆς του ἔτυχε πολλῶν τιμῶν και περιποιήσεων.

Αἱ «Νεφέλαι» παραστάθησαν δις ἐν Ἀλεξανδρείᾳ και δις ἐν Καίρῳ ἐν μέσῳ κόσμου πολλοῦ χειροκροτοῦντος διαρκῶς τὸ ἀριστοῦργημα τοῦ Ἀριστοφάνους—Σουρή. Καθ' ὅλασ τὰς παραστάσεις ὁ μεταφραστὴς ἐκλήθη τρίς και τετράκις ἐπὶ σκηνῆς ἐπευφημούμενος και χειροκροτούμενος, προσηνέχθησαν δὲ αὐτῷ και πολλοὶ ἀτέφανοι, ἐν οἷς δύο ἀργυροί. Αἱ εἰσπράξεις τῶν παραστάσεων ὑπερέβησαν τὰς δώδεκα χιλιάδας δραχμὰς, ἐξ ὧν πέντε ἔλαβον οἱ ἡθοποιοί.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ἑλληνικά.

Ἐξεδόθησαν: ΣΧΟΛΙΑ Εἰς ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ ΟΛΥΝΘΙΑΚΟΥΣ, ὑπὸ Κ. Ζάμπα Δ. Φ. (Ἀθῆναι. Ἐκδοτικὸς οἶκος Γεωργίου Δ. Φέξη. 1901. σγ. 160. σελ. 56. δραχ. 0.70).

ΠΑΤΡΙΩΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ, ὑπὸ Σπύρου Μαιουάκα. (Ἀθῆναι. Τυπ. Ἀνέστη Κωνσταντινίδου. 1901. σγ. 160. σελ. 80. δραχ. 2).

ΕἰΣΑΓΩΓῆ Εἰς τὴν ΔΡΑΜΑΤΙΚΗΝ ΤΕΧΝΗΝ ΜΕΤΑ ΘΕΩΡΙΑΣ ΠΕΡΙ ΤΕΧΝΗΣ, ὑπὸ Π. Μ. Πασχίλη. (Ἀθῆναι. Τυπ. Διονυσίου Γ. Βούστρατιου, 1904). σγ. 160. σελ. 96. δρ. 2).

ΕἰΣΗΓΗΣΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΣ ΠΕΡΙ ΙΔΡΥΣΕΩΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ, ὑπὸ Κωνσταντίνου Ν. Ράδου. (Ἀνατύπωσις ἐκ τῆς «Ἐθνικῆς Ἀγωγῆς». Τυπ. Ἑστία Κ. Μάισον και Ν. Καργαδούρη).

ΧΡΙΣΤΟΛΟΓΙΑ, ἦτοι περὶ τοῦ θεῖου χαρακτήρος και τοῦ ἔργου τοῦ Σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ και περὶ τῆς πληρώσεως τῶν προφητιῶν ἐν τῷ θεῷ αὐτοῦ προσώπῳ, ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Πενταπόλεως Νεκταρίου Κεφαλᾶ, διευθυντοῦ τῆς Ριζαρείου Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς. (Ἀθῆναι. Τυπ. Παρασκευᾶ Λεωνῆ. Σελ. 316, δρ. 3,50).

ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΑ Εἰς τὴν ἈΝΑΓΕΝΝΗΣΙΝ τῆς ΚΡΗΤΗΣ, ὑπὸ Ἰω. Σκαλοσύνη. (Χανία. Τυπ. «Πρόδοσ» Β. Δ. Φραντζεσκίη. Σελ. 361).

ἸΕΡΟΝ ΠΑΤΡΙΩΤΙΚΟΝ ΕΝΘΥΜΗΜΑ, (Δοξολογία ἐπὶ τῇ ἀπελευθερώσει τῆς Κρήτης και τῷ διορισμῷ τῆς Α. Β. Υ. τοῦ πρίγκιπος Γεωργίου ἡγεμόνος αὐτῆς, μελοποιηθεῖσα ὑπὸ Στ. Α. Κουτσογιαννοπούλου, πρωτοψάλτου τῆς ἐν Βατοῦμ ἑλληνικῆς ἐκκλησίας. Ἐκδότης Στέφ. Κουτσογιαννοπούλου. Βατοῦμ. Σελ. 30, δρ. 1.50).

Ἡ Αἰγύπτωσ, ὑπὸ Κ. Στ. Καθαροδοσῆ. (Σύλλογος πρὸς διὰδοσιν ὀφελίμων βιβλίων. Ἀθῆναι τυπ. «Ἑστία» Κ. Μάισον και Ν. Καργαδούρη, 1901, σγ. 160. σελ. 116, δρ. 0.40).

ἩΛΙΟΣ, ΖΩῆ ΚΑΙ ΚΙΝΗΣΙΣ, ὑπὸ Π. Ε. Πρωτοπαπαδίκη. (Σύλλογος πρὸς διὰδοσιν ὀφελίμων βιβλίων. Σελ. 100, δρ. 0.40).

ΣΟΥΛΙΚῆ ΓΥΜΝΑΣΤΙΚῆ, ὑπὸ Καρόλου Νοσάνδερ, μεταφραστῆσα εις τὸ ἑλληνικὸν ὑπὸ Σ. Π.

Πέπλα. Ἐκδότης Γεώργ. Κασδόνης. (Ἀθήναι. τυπ. «Ἑστία» Κ. Μάισνερ καὶ Ν. Καργαδούρη. Σελ. 270, δρ. αχ. 3.50).

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΟΥ ΦΥΣΙΟΓΝΩΣΤΙΚΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου «Παρθενώου». (Τεύχος 7ον, Ἀπρίλιος, 1901.

Ἡ ΜΕΓΑΛΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ, ὑπὸ Α. Κ. Χρηστομάνου. (Ἀθήναι. Τυπ. «Ἑστία» Μάισνερ καὶ Καργαδούρη. σχ. 8ον, σελ. 36).

ΑΙ ΔΥΟ ΔΙΑΘΗΚΑΙ, ὑπὸ Πολυβίου Τ. Δημητράκοπούλου. (Κοινωνικὴ Μελέτη. Ἀθήναι. Τυπ. Κτενᾶ. 1901. σχ. 16ον. Σελ. 135, δρ. 3).

ΠΕΡΙ ΓΡΙΠΠΗΣ, διατριβὴ ἐπὶ ὕφηγεςία ὑπὸ Δημοσθένους Τ. Τριανταφυλλάκου. (Ἀθήναι. 1901. Τυπ. Ἑστία Μάισνερ καὶ Καργαδούρη. Σχ. 8ον, 80).

ΤΟ ΒΟΤΑΝΙ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ, ὑπὸ Γεωργ. Δροσίνη. (Ἐκδ. 6'. Ἀθήναι. 1901. Τυπ. Ἑστία Μάισνερ καὶ Καργαδούρη. Σχ. 16ον, σελ. 155 δρ. 3).

ΠΡΑΚΤΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ ΤΩΝ ΑΝΑΚΡΙΤΙΚΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ, ὑπὸ Πέτρον Μ. Αντωνιάδου, εἰρηνοδίκου. (Ἐκδ. 6' διωρθωμένη καὶ ἐπιρρυθμμένη. Ἀθήναι. 1901. Τυπ. Ἑστία Μάισνερ καὶ Καργαδούρη. Σχ. 16ον, σελ. 102, δρ. 1.50).

ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ. (Σύλλογος πρὸς διάδοσιν ἀφελίμων βιβλίων. Ἀθήναι. 1901. Τυπ. Ἑστία Μάισνερ καὶ Καργαδούρη. Σχ. 16ον, σελ. 86, δρ. 0.40).

ΤΑ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΑ ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις ἐπικρατοῦντος ἐν πολέμῳ τραυματιῶν Συλλόγου ἀπὸ τῆς 1 Ἰανουαρίου μέχρι τῆς 31 Δεκεμβρίου 1900. (Ἀθήναι. 1901. Τυπ. Ἑστία Μάισνερ καὶ Καργαδούρη).

ΠΕΡΙ ΕΘΝΟΣΥΝΕΛΕΥΣΕΩΣ, ὑπὸ Γ. Ν. Φιλαρέτου. (Ἀθήναι. Τυπ. Ἑστία Μάισνερ καὶ Καργαδούρη. 1901, σχ. 8ον, σελ. 16).

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΟΥΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ ΑΥΤΗΣ, ὑπὸ Γεωργ. Λούκα. (Ἀθήναι. 1901. Τυπ. Ἑστία Μάισνερ καὶ Καργαδούρη. σχ. 8ον, σελ. 24, δρ. 0.70).

ΛΟΓΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΦΙΛΕΚΗΛΑΔΕΥΤΙΚΗΣ ἈΔΕΛΦΟΤΗΤΟΣ «ΒΟΥΡΨΙΑΝΗΣ». (1899-1900. Τυπ. Ἑστία Μάισνερ καὶ Καργαδούρη).

STATUTS DE L'UNION DES SOCIÉTÉS HELLENIQUES DE GYMNASTIQUE ET DE SPORTSATHLÉTIQUES. (Athènes. Imp. de la Hestia C. Meissner et N. Kargadouris. 1901).

LE PALUDISME ET LES MOUSTIQUES A HÉLOS DE LACÉDÉMONE, par D. Triantaphyllakos et G. Oeconomou. (Athènes. 1901. Imp. de la Hestia C. Meissner et N. Kargadouris).

BERICHT UBER DAS 63 VEREINS JAHR Deutsche Gesellschaft Philadelphia in Athen. (Athen. 1901. Buchdruckerei «Hestia» Meissner u. Kargadouris).

Ἀγγέλλονται: Ἡ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΓΩΔΙΑ (κατὰ τὸ τελειότερον περὶ αὐτῆς σύγγραμμα τοῦ Ε. Ad. Caignet) καὶ Ἡ ΠΟΙΗΤΙΚὴ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΟΥΣ (μετὰ σχολίων, σημειώσεων κλπ.).

Ξένα.

SERVICE DES ENFANTS TROUVÉS DE NOTRE - DAME DE PÉRA, par le Dr S. C. Zavitzano. (Κωνσταντινούπολις. 1901. Typo-Lithogr. «The Annuaire Oriental and Printing Cy Ld» σχ. 8ον, σελ. 135.

ΠΑΡΟΡΑΜΑ: Εἰς σελ. 47 στίχον 11: Ἀλκαίων ἀντὶ Ἀλκμήωνα.

